

اللمعة في خصائص الجمعة

❖ تاليف : علامة جلال الدين السيوطي رح
❖ بينتوژباره: مولوي حزب الله (رئيس) فاضل وفاق المدارس العربية ملتان
❖ ورسره: دجمعي لمونخ فرض عين دي د ژبارن ليكنه
❖ بيا كتنه: مولوي محمد فاروق غلجي

Ketabton.com

اللمعه فى خصايص الجمعہ
جلال الدين سيوطي
مولوى حزب الله ربنئين
ژبارن .

دکتاب نوم :
مؤلف :
پښتو ژباړه :
کمپوز :
مالي مرسته :

لړلیک

شمیره	عنوان	مخ
۱	سریزه	۱۱
۲	دجمعي د ورځي خصوصيات (ځان گړتياوي)	۱۳
۳	لومړی خصوصیت : جمعة، ددی امة اختر ده	۱۳
۴	دوهم خصوصیت : يواځي د جمعي په ورځ روژه نيول مکروه دی	۱۴
۵	څلورم: خصوصیت : د سورة الم تنزيل ، هل آتی علی	۱۶
۶	پنځم خصوصیت :دجمعي دورځي د سحر لمونځ د الله تعال په نزد تر ټولو غوره لمونځ دی	۱۸
۷	شپږم خصوصیت : د جمعي لمونځ دوه رکعة دی او د نورو ورځو لمونځ څلور رکعة دی	۱۹
۸	اووم خصوصیت : جمعه د حج معادله ده	۲۰
۹	اتم خصوصیت : د جمعي لمونځ په جهر (لور غږ) او نور ورځني لمونځونه خفيه کيږي .	۲۰
۱۰	نهم خصوصیت سورة الجمعة اوسورة المنافقين د جمعي په لمانځه کي لوستل:	۲۰
۱۱	لسم ، يولسم ، دولسم او دیرلسم ،خصوصیتونه : د جمعي لمونځ خاص په جماعت سره کيږي---!!	۲۰
۱۲	څوارلسم خصوصیت : دهغه چاد کور د سوځولو اراده ،څوک ،چي د جمعي د لمانځه نه ځان ژوغوري:	۲۱
۱۳	پنځلسم خصوصیت : مُهر گمراهي اودحق نه د اعراض) لکيدل د هغه چا په زړه ،څوک چي د جمعي لمونځ پريږدي:	۲۲
۱۴	شپاړسم خصوصیت: د جمعي د لمانځه په پريښودو سره کفارو ورکول : اولسم خصوصیت : دجمعي خطبة:	۲۴-۲۴
۱۵	نولسم خصوصیت کله چي امام په منبر کيني نو هرقسمه لمونځ حرام دی:	۲۷
۱۶	شلسم خصوصیت : دخطبي لوستلوپه وخت (احتباء) تکیه کول منعه دی	۲۹
۱۷	يوولسم خصوصیت : د جمعي په ورځ د استواء په وختکي کراهية نشته دوولسم خصوصیت : دجمعي په ورځ جهنم نه گرميږي د تير شوي حديث له مخي	۳۱-۳۰
۱۸	دروولسم خصوصیت : دجمعي لپاره غُسل مستحب دی	۳۱
۱۹	څلورولسم خصوصیت : د جمعي ورځي غسل دوه اجرلر	۳۱
۲۰	پنځولسم ،تر نهولسمه پوري ، استحباب د مسواک ،خوشبويي ، تيل ،استعمالول ، د نوکانو او ويښتانوپريکول دي	۳۳
۲۱	دیرلسم خصوصیت : د جمعي په ورځ تر ټولو غوره جامي اغوستل مستحب دی	۳۵
۲۲	يودیرلسم خصوصیت : پاکوالی ، صفوالی د مسجد	۳۸
۲۳	دوه دیرلسم خصوصیت : په اول وخت کي دجمعي لمانځه ته تلل	۳۸
۲۴	دری دیرلسم خصوصیت : په اوړي کي نورو لمنځونو لپاره د هوا يخوالي مستحب دی ، اما د جمعي لپاره داخبره مستحب نه ده	۴۱
۲۵	څلور دیرلسم خصوصیت: د غرمي خوب او ډوډی د جمعي د لمانځه نه وروسته	۴۱
۲۶	پنځه دیرلسم خصوصیت : څوک چي د جمعي لمانځ ته ځي په هر قدم ور ته د يوکال اجرورکولی شي	۴۳
۲۷	شپږ دیرلسم خصوصیت : د جمعي لپاره دوه اذانه دي	۴۴
۲۸	او دیرلسم خصوصیت : په عبادت مشغوليدل تر چي خطيب راوځي	۴۴
۲۹	اته دیرلسم خصوصیت : دجمعي په ورځ د سورت كهف لوستل :	۴۴
۳۰	نه دیرلسم خصوصیت : دجمعي په شپه دسورت كهف لوستل	۴۵
۳۱	څلويښتم خصوصیت : د سورت الاخلاص (قل هو الله احد الخ ،) المنافقين د جمعي د ماخستن په لمانځه کي لوستل ، .	۴۵
۳۲	يو څلويښتم خصوصیت : د سورت قل يا ايها الکافرين او اخلاص لوستل د جمعي د شپي د ما بنام په لمانځه کي	۴۷
۳۳	دو څلويښتم خصوصیت : د سورة الجمعة او سورة المنافقين د جمعي د ماخستن په لمانځه کي لوستل ، د تير شوي حديث له مخي	۴۷
۳۴	دری څلويښتم خصوصیت : د جمعي لمانځه نه رومي حلقه جوړول منع دي.	۴۸
۳۵	څلور څلويښتم خصوصیت : د جمعي په ورځ لمانځه رومي سفر کول -،پنځولويښتم خصوصیت	۵۰-۴۸
۳۶	شپږ څلويښتم خصوصیت : څوک ، چي د جمعي په ورځ يابشپه وفات شي دقبر له عذابه ، په امن وي	۵۱
۳۷	اووه څلويښتم خصوصیت : څوک ،چي د جمعي په ورځ ،يا شپه وفات شي ، په قبر کي ورنه سوال اوځواب نه کيږي .	۵۱
۳۸	اته څلويښتم خصوصیت : د جمعي په ورځ له اهل البرزخ نه (څوک چي په خوا، وفات شوي وي) عذاب پورته کيږي .	۵۳
۳۹	نه څلويښتم خصوصیت : د جمعي په ورځ ، ارواح سره يوځای کيږي .	۵۳

۴۰	پنځوسم خصوصیت : جمعه د ورځوسر داره ده.	۵۴
۴۱	یو پنځوسم خصوصیت : دجمعی ورځ د زیادت ورځ ده	۵۸
۴۲	دوه پنځوسم خصوصیت : د جمعی د ورځې ذکر په قران کریم کې شوی د، اونی دنورو ورځو ذکر نه دیشوی.	۶۱
۴۳	دری پنځوسم : خصوصیت : د جمعی ورځ شاهده اومشهوده ده .	۶۱
۴۴	څلور پنځوسم خصوصیت : د جمعی ورځ مندره د دی امت ده المُنْخَر (نخیره)	۶۲
۴۵	پنځه پنځوسم خصوصیت : جمعه د مغفره ورځ ده	۶۲
۴۶	شپږ پنځوسم خصوصیت : جمعه د اورنه دازادی ورځ ده .	۶۳
۴۷	اوپنځوسم خصوصیت : په جمعه کې داسې ساعت شته ، چې دعا په کې قبلیری	۶۴
۴۸	اته پنځوسم خصوصیت : په جمعه کې د خیرات ثواب ، په دوه برابره دی.	۶۶
۴۹	نهیځوسم خصوصیت : د نیکی ، او بدی بدله ، په جمعه کې دوه برابره دی	۶۷
۵۰	شپینم خصوصیت : د جمعی په ورځ اوشپه ، دسوره حم ، والدخان لوستل	۶۸
۵۱	یوشپنم خصوصیت : دجمعی په شپه دسوره یس لوستل-	۶۹
۵۲	دوشپنم خصوصیت : دسوره ال عمران لوستل	۶۹
۵۳	دری شپنم خصوصیت : دجمعی په ورځ دسوره هود لوستل	۶۹
۵۴	څلور شپنم خصوصیت : د بقري او ال عمران دسورتونو لوستل	۷۰
۵۵	پنځه شپنم خصوصیت : دجمعی د ورځې په سحر هغه ذکر ، چې د مغفرت سبب گرځی.	۷۰
۵۶	شپږ شپینم خصوصیت : د جمعی په شپه او ورځ کې په نبی صلی الله علیه وسلم زیات درود ویل	۷۰
۵۷	اوشپینم ، اته شپینم او نهشپینم او ، اواییم خصوصیتونه : په جمعه کې دمریض پوښتنه کول ، جنازی ته حاضریدل ، د نکاح مجلس ته حاضریدل ، او غلام ازادول	۷۴
۵۸	یواییم خصوصیت : ذکر مائوره (هغه خاص ذکر چې دنبی صلی الله علیه وسلم	۷۵
۵۹	دو، اواییم خصوصیت : تلل او راتلل په جمعه کې :	۷۶
۶۰	دری اواییم خصوصیت : په جمعه کې د الله تعال د فضل غوښتنه	۷۶
۶۱	څلور اواییم خصوصیت : دجمعی په ورځ دماخیگر دلمانځه نه وروسته انتظار	۷۷
۶۲	پنځه اواییم خصوصیت : د حفظ القرآن لمونځ د جمعی په شپه	۷۸
۶۳	شپږ اواییم خصوصیت : د جمعی په ورځ مری د ژوندو ، په ورتگ خبریږی	۸۲
۶۴	اته اواییم خصوصیت : دجمعی په ورځ د ژوندو اعمال په خپلو (مرو) خپلوانو وړاندې کیږی	۸۳
۶۵	نه اواییم خصوصیت : مرغان د جمعی په ورځ وایې سلام ، سلام ښه ورځ ده)	۸۴
۶۶	اتیا یم خصوصیت : دجمعی لمونځ ته تلونکي داسې دی لکه ، اوپایر ابره د موسی . (علیه السلام) دقوم	۸۵
۶۷	یواتیا وم خصوصیت : دجمعی روژه سره له نورو، ورځو سبب د مغفره دي-	۸۵
۶۸	دواتیا یم خصوصیت : د جمعی شپه سپینه (غراء) او، ورځ یې ځلیدونکي (ازهر) دي	۸۶
۶۹	دری اتیا یم خصوصیت : دجمعی په شپه لمونځ ، دمرگ سختی اسانه وي	۸۷
۷۰	څلور اتیا یم خصوصیت : د جمعی سلامتی د ټولو ورځو سلامتی ده	۸۸
۷۱	پنځه اتیا یم خصوصیت : د جمعی په ورځ مسجد د ننوتلو دعا	۸۹
۷۲	شیراتیا وم خصوصیت : د جمعی په ورځ حجامه مکروه ده	۸۸
۷۳	اواتیا یم خصوصیت : څوک ، چې د جمعی په شپه مرشي ، شهادت ورته حاصلیږی	۸۹
۷۴	اته اتیا یم خصوصیت : دجمعی دورځې عرفات په نورو عرفو غوره دی	۸۹
۷۵	نه اتیا یم خصوصیت : دجمعی دورځې عرفات په نورو عرفو غوره دی	۹۰
۷۶	نویم خصوصیت : دجمعی په ورځ د حاجت دعا	۹۲
۷۷	یونوی یم خصوصیت : د جهنم دروازی ، د جمعی په ورځ بندی وي	۹۳
۷۸	دوه نویم خصوصیت : د جمعی په شپه سفر کول مستحب دی	۹۳
۷۹	دری نویم خصوصیت : لیکل د ملاپکو هغه چا لره ، چې د جمعی لمونځ د جمعی په ورځ وکړی	۹۴
۸۰	څلورنوی یم خصوصیت : دنبی صلی الله علیه وسلم په خوب کې د لیدلو لمونځ	۹۵
۸۱	پنځه نویم خصوصیت : د جمعی په ورځ د مسلمان ورور پوښتنه کول	۹۶
۸۲	شپږ نوی یم خصوصیت : د جمعی په ورځ هیڅ وخت لمونځ نه ده مکروه	۹۶
۸۳	اونوی یم خصوصیت : د جنت د لیدلو لمونځ	۹۶
۸۴	اته نوی یم خصوصیت : د مجلس پریشودل د جمعی په شپه	۹۷

۹۷	نه نويم خصوصيت : فخر کول د الله جل جلاله په ملائکو په سيب د خپلو بندگانو	۸۵
۹۸	پوره کونکي دسلم خصوصيت : قبوله دعا	۸۶
۹۹	يوباندي سلم خصوصيت – د قيامت په ورځ به جمعه لکه ناوي داسي وي -	۸۷

بسم الله الرحمن الرحيم

د محترم شيخ الحديث مولوي صاحب عبدالسميع غزنوي تقرير
نحمده ونصلى على رسوله الكريم امابعد :

د علامه جلال الدين سيوطي رحمه الله رساله: اللمعة في خصائص الجمعة ، چې مولوي حزب الله صاحب ژباړلي ، ما يو نظر پري واچولو؛ ښه او مطابقه ژباړه ده او زيات د متونو احاديث پکي رايوځاي شوي، چې زموږ د ټولني لپاره د جمعي د ځانگړتياوو يوه ښه ټولنه ده، الله تعالی دې ذريعه د هدايت او گټي وگرځوي او مترجم ته دې اجر او لانورهم د د دين د خدمت توفيق ور په برخه کړي .

د مسلمانوپوهانو لپاره اوسنی ډير ښه وخت دی تر څو زموږ ټولني ته لازيات د دين چوپړ وکړي او الله جل جلاله دې زموږ د علماوو هر اړخيز خدمتونو په خپل در بار کي قبول او زموږ هر اړخيزي شخړي دې الله جل جلاله حل کړي په درنښت .

شيخ الحديث مولوي عبدالسميع غزنوي .

د محترم شيخ الحديث والقران مولوي عبدالغني صاحب تقرير :

الحمد لحضرت الجلاله والصلوة على خاتم الرساله امابعد :

اللمعة في خصائص الجمعة المرتبة من الشيخ جلال الدين السيوطي (رحمه الله تعالى، المترجمة من الشيخ حزب الله دامة بركاته العاليه وحياه الله تعالى حياتاً طويلة .

ځيني پاڼي د دې رسالي مي وکتلي، چې د جمعي مبارکي په مهمو او مفيدو خصوصياتو مشتمله وه، له الله جل جلاله نه مي اميد دی، چې د طالبانو

او علماوو او عامو مسلمانانو لپاره يې مفیده وگرځوي او د ژباړونکي لپاره
دي الله تعالی د قیامت یوه لویه ذخیره جوړه کړي .

عبدالغني خادم العلم بدارالعلوم عبد الله بن مسعود رضی الله عنه،

نوشهره اضاخیل

د محترم مولوي صاحب فضل عمر (دلاور) تقریظ

الحمد لله وكفى والصلوة و السلام على عباده الذين اصطفى اما بعد.

د جمعي په هکله د علامه جلال الدين سيوطي رساله ، اللعة في خصائص
الجمعه

خورا مهمه او د زياتي فائدي وړ رساله ده، چي په صحيحو احاديثو مشتمله ده
او د جمعي مبارکي سل ځانگړتياوي په کي را نغاړل شوي د هر مسلمان لپاره
اړينه ده چي ورڅخه گټه واخلي، دا چي محترم ورور مولوي حزب الله (
رېښتين) پښتو ته وژباړله د هر مسلمان لپاره خورا زياته د جمعي مبارکي په
اړه گټوره شوه .

الله جل جلاله دي مترجم ته اجر او لانور د دا ډول خدمت کولو توفيق ور په
برخه کړي .

(فضل عمر (دلاور))

د ژباړونکي لنډه پيژندنه

مولوي حزب الله رښتین د مولوي محمد حسين اخوندزاده زوی د غزني ولايت د اندرو د ولسوالۍ د هونيار د کلي اوسيدونکی چې ابتدايي زده کړي يې د خپل ارواښاد، پلار نه کړي او په (۱۳۵۷) کال د غوايي له توري او کرغیرني کودتا وروسته پيښور ته مهاجر شو، هلته يې دپاکستان په مدارسو کې له جیدو استادانو درس نظامي (هغه نصاب چې مولانظام الدين رح د اسلامي مدرسولپاره جوړ کړی په پاکستان کې ورته درس نظامي ويل کيږي) په مکمله توگه ولوست د وفاق المدارس درسي سلسله يې (خاصه ، عاليه او عالميه) پاي ته ورسوله، او دحدیثو لويه دوره يې **د شهيد شيخ الحديث محمد حسن جان المدني رحمه الله تعالى** نه وکړه، چې ورسته يې دکابل پوهنتون شرعياتو پوهنځي ولوستلو له دې نه وروسته يې په بريالی توگه د پيښور په يونيورسټي کې په اسلامياتو او عربي کې دوه ماسټري ترلاسه کړي

دندي: په پيښور، اسلام آباد اوکابل کې د بهريوچارو په وزارت کې فرهنگي، سياسي او اداري دندې ترسره کړي دي، چې په ورستيوکې د کابل پوهنتون د ادبياتو پوهنځي د ثقافت ا سلامي استاد او ورسره د لوړو زدکړو د وزارت دبهرنيواريکواو فرهنگي چارو رئيس و

ليکنې

- ۱: د جمعي لمونځ فرض عين دی ۲: بنځه په اسلام کې ۳: دود، که اسلام ؟
- ۴: د اسلام سياسي نظام ۵: سوله په اسلام کې.
- پښتوته ژباړي ۱: كشف الغطاء عن تبليغ النساء، د مفتي سيف الله حقاني تاليف.
- ۲: اللمعة في خصائص الجمعة، د امام جلال الدين سيوطي تاليف .

سريزه

الحمد لله وكفى والصلوة والسلام على رسول الله وعلى خليفته ابوبكر ن الصديق وامير المؤمنين عمر بن الخطاب وامير المؤمنين عثمان بن عفان وامير المؤمنين على المرتضى وعلى سبطيه الحسنين وعلى جميع الصحابة والبدرين والتابعين والمجاهدين وأئمة الدين وعلى جميع عبادالله الصالحين الى يوم الدين اما بعد ! امام سيوطي نومورى مفسر او مصنف دى چى گن شمير كتابونه يي ليكلي.

اللمعه في خصائص الجمعة ، هم د امام سيوطي يوه رساله ده، چي د الله جل جلاله په فضل تقريباً، په شلوو رځو کي پښتو ته وژباړل شوه .

پښتو ژبي ته د ديني مطالبو ژباړل تر هرشي زيات اړين دي ترڅو زموږ مسلمانان ټولنه څنگه چي له اسلام سره د اخلاص او قربانۍ بيلگه ده له ديني معلوماتونه لانور هم په خپله ژبه خبر شي.

پښتو ژبي ته د تفسير، سيرة اوفقهي او داسي نورو معلوماتو هر وخت د اړتيا او پيښو سره سم ژباړل، د ناوړه او اسلام ضد پروپيگنډو په دفع کي گټور واقع کيږي .

او خلک په اسانه له ډيرو اړينو مسلو نه خبريږي ، کومه ټولنه چي په خپله ژبه ديني ژوره مطالعه لري ، ښه پايله ورنه تر لاسه کيږي ، څنگه چي تجربې هم ښودلي ده

له بده مرغه ځيني خلک د نورو سريالونه او ډرامې پښتوته راژباړي او ټوله هڅه او هان يي دي ته وي، چي د کفري اولا ديني نړۍ خوښو نه، کړن لاري او دودونه زموږ په ټولنه کي خپاره کړي چي د اسلام له نظره تر ټولولوپه گناه ده .

دوى فکر کوي، چي پرمختگ د نامسلمانوخلکو په تقليد کي راځي، په دي اټکل کي خطاشوي ، که ورته ځير شي د اسلام سمه زده کړه قراني ښوونه او روزنه د انسانانولپاره يواځنى د پرمختگ لاره ده ځکه چي د اسلام مقدس دين خيانت ، دوکه او اخلاقي فساد، د نورو حقوقو ضايع کول منع گرځولي چي دا د ټولوشخړو د حل لاره ده .

د اسلام مقدس دين د بشر د فطرت سره سم هرڅه بيان كړي، چا چې ورنه سرغړونه كړي په دنيا او اخرت كې خوار او ذليل شوي، چې بيلگي يې پخپله قرانكريم ذكر كړي دي.

اسلام ضدكړيو زيات وسايل په كاراچولي ترڅو زموږ نسل بې دينه كړي .
په ټولومسلمانانولازم دي، چې د اسلام د ساتني مورچل په ځان، مال او قلم، لكه چې ساتل كيري نور هم تود وساتي . په درنښت مولوي حزب الله رښتین .

بسم الله الرحمن الرحيم

دجمعي د ورځي خصوصيات (ځان گړتياوي)

علامه استاذ شمس الدين ابن القيم په خپل كتاب الهدى ليوم الجمعة كې څه د پاسه شل د جمعي ځانگړتياوي ذكر كړي او گڼ شمير ورنه پاتې شوي، غواړم چې په دې رساله كې د جمعي زياتي ځانگړتياوي سره له دلايلو او اختصاره راټولي كړم

كله چې ما يې پلټنه اوڅيړنه وكړه نو سل ځانگړتياوي (خصوصيات) مي ترلاسه كړي.

لومړي خصوصيت: د جمعي ورځ د مسلمانانو لپاره اختر دی .

په دې اړه ابن ماجه له ابن عباس رضی الله عنهما نه روايت كړی (

عن ابن عباس قال، قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " إن هذا يوم عيد. جعله الله للمسلمين، فمن جاء إلى الجمعة فليغتسل، وإن كان طيب، فليمس منه، وعلیکم بالسواك "

وأخرج الطبراني في الأوسط، عن أبي هريرة. أن رسول الله صلى الله عليه وسلم

قال في جمعة من الجمع: " معاشر المسلمين: إن هذا يوم جعله الله لكم عيداً، فاغتسلوا، وعليكم بالسواك

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: دا ورځ (د جمعي) الله تعالى د مسلمانانو لپاره اختر گرځولي، څوك چې جمعي (لمانځه) ته راځي نو غسل دي كوي او كه ورسره خوشبويي وه هغه دي استعمال كړي او مسواك وهل په تاسو لازم دي.

طبراني په اوسط كې له ابو هريرة رضي الله عنه نه حديث نقل كړی: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم په يوه جمعة كې د جمعو نه، فرمايلي: د مسلمانانو ټولگيه ! دا ورځ الله تعالى ستاسو لپاره اختر گرځولي تاسو پكې غسل كوي او په تاسو د مسواك وهل لازم دي .

دوهم خصوصيت: يواځي د جمعي په ورځ روژه نيول مكروه ده .

په دې اړه مسلم او بخاري لاندې احاديث روايت كړي :
اخرج مسلم عن أبي هريرة، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " لا يصومن أحدكم في يوم الجمعة، إلا أن يصوم قبله أو بعده "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: روژه دي نه نيسي ستاسو نه كوم يو د جمعي په ورځ، مگر كه مخكې يې يوه ورځ نيولي وي او يا يې وروسته ورپسې (يوه ورځ يانورې ورځې) نيسي .
وأخرج، عن جابر، قال: " نهى النبي صلى الله عليه وسلم، عن صوم يوم الجمعة "

ژباړه: مسلم او بخاري له جابر نه روايت كړی: چې نبی صلى الله عليه وسلم د جمعي په ورځ له روژې نيولو منع فرمايلي ده.

وأخرج البخاري، عن جويرة ام المؤمنين رضي الله عنها: " أن النبي صلى الله عليه وسلم دخل عليها يوم الجمعة، وهي صائمة، فقال لها: أصمت أمس؟ قالت: لا. قال: أتريدين أن تصومي غداً؟ قالت: لا. قال: فأفطري "

ژباړه: امام بخاري د مسلمانو له مور جویريې رضي الله عنها نه حديث نقل كړی : چې نبی صلى الله عليه وسلم د هغې كورته د جمعي په ورځ تشریف ور وړ، او دې روژه نيولي وه ، هغه تیرې وپوښتل : تیره ورځ دی روژه نيولي وه

؟ ويلي : نه بيا يي ورته وفرمايل: سبا يي نيسي؟ هغي ورته وويل: نه بيا هغه ورته وفرمايل : روژه دي ماته كره .

(حاكم په دي اړه له جناده نه لاندې حديث نقل كړي)
 وأخرج الحاكم. عن جنادة بن أبي أمية الأزدي، قال: " دخلت على رسول الله صلى الله عليه وسلم، في نفرٍ من الأزد، يوم الجمعة، فدعانا رسول الله صلى الله عليه وسلم إلى طعام بين يديه، فقلنا: إنا صيام. فقال: أصمتم أمس؟ قلنا: لا. قال: أفتصومون غداً؟ قلنا: لا. قال: فأفطروا. ثم قال: لا تصوموا يوم الجمعة منفرداً. ٥
 ژباړه: حاكم له جناده بن ابي اميه الازدي، نه روایت كړی وايي : زه دجمعي په د رسول الله صلى الله عليه وسلم حضورته له خپلو څوكسو قوميانو سره ورغلم رسول الله صلى الله عليه وسلم مور، هغي ډوډۍ ته چې په مخكي ورته ايښي وه وروبللو، مور ورته وويل: چې روژه يو، هغه وفرمايل: تاسو پرون روژه نيولي وه ؟ مور وويل: نه : هغه وفرمايل: سبايي نيسي ؟ مور وويل نه هغه وفرمايل: روژه مو ماته كړئ بيا يي وفرمايل يوازي دجمعي د ورځي روژه مه نيسي .

وأخرج مسلم عن أبي هريرة، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " لا تخصوا ليلة الجمعة بقيام من بين الليالي، ولا تخصوا يوم الجمعة بصيام من بين الأيام، إلا أن يكون في صوم يومه أحدكم "

ژباړه: نبي صلى الله عليه وسلم فرمايلي: تاسو د جمعي شپه د نورو شپو له منځه په لمونځ او په روژې سره مه خاصوي مگر كه مخكي مو يوه ورځ نيولي وي او يا يي وروسته ورپسي نيسي .

امام نووي ويلي: مور په دي فيصله كړي چې يوازي د جمعي دورځي روژه مكروه ده او لامل يي دادي چې د جمعي په ورځ گڼ شمير عبادتو نه روا شوي لكه ذكر، دعا او د قران كريم لوستل او په نبي صلى الله عليه وسلم درود ويل نو مستحب دادي چې روژه په كي ونه نيول شي تر څو نوموړي عبادتونه په ښه ډول ترسره شي .

ځينو علماوو ويلي چې حكمت په مكروهوالي دجمعي د ورځي په روژه كي: مخالفت دی له يهودو سره ځكه چې يهود د اختر په ورځ روژه نيسي او د اختر ورځ هغوي د روژې لپاره خاصه كړې، نو نبي صلى الله عليه وسلم يوازي د جمعي د ورځي روژه منع كړه ترڅو ديهودو سره مشابهت رانه شي، ځنگه چې

د عاشورا د ورځي روژه يې په يوه ورځ مخکې يا وروسته سنت ګرځولي ، دا خبره زما (امام سيوطي) په نزد هم غوره ده ځکه چې رد يې په هيڅ شي نه شي کيدلی .

څلورم: خصوصيت : د سورة الم تنزيل، هل أتى على الإنسان لوستل (مسلم او بخاري په دې اړه لاندې حديث نقل کړی)
أخرج الشيخان، عن أبي هريرة قال: " كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقرأ يوم الجمعة في صلاة الفجر: ألم تنزل السجدة، وهل أتى على الإنسان " .
وفي الباب: عن ابن عباس، وابن مسعود، وعلي، وغيرهم، ولفظ ابن مسعود عند الطبراني: " يُدِيمُ ذَلِكَ " .

ژباړه: نبي صلى الله عليه وسلم به د جمعي د سحر په لمانځه کې سورة ألم تنزيل السجدة و هل أتى على الإنسان لوستلو، په دې اړه له ابن عباس، ابن مسعود ، علي او نورو نه روايتونه شوي او د ابن مسعود لفظ په طبراني کې داسې دی : نبي صلى الله عليه وسلم به په دې کار هميشوالی کولو.

ځينو علماوو ويلي: د نوموړيو دو سورتونو په لوستلو کې حكمة دادي : چې په دې کې د ادم د پيدا ايښت او د قيامت د ورځي احوال ذکر شوي او دا ټول د جمعي په ورځ کيږي ياشوي، دا خبره ابن دحيه ذکر کړې اونورو علماوو ويلي : مقصد پکې د تلاوت زياتي سجدي دي (په دې سورتونو کې د تلاوت سجدي ډيري دي) . ابن ابي شيبه په دې اړه لاندې حديث له ابراهيم نه روايت کړی (وأخرج ابن أبي شيبة عن إبراهيم النخعي أنه قال: يُسْتَحَبُّ أَنْ يُقْرَأَ فِي الصُّبْحِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِسُورَةِ سَجْدَةٍ .

وأخرج أيضاً عنه: أنه قرأ سورة مريم. وأخرج عن ابن عون. قال: " كانوا يقرؤون في الصبح يوم الجمعة بسورة فيها سجدة " .

ژباړه: ابن ابي شيبه له ابراهيم نخعي نه روايت کړی وايي: د جمعي د ورځي د سحر لمانځه کې دسجدي د سورة لوستل مستحب دي او همدا ډول يې روايت کړی، چې نبي صلى الله عليه وسلم به د جمعي د ورځي د سحر په لمانځه کې سورة مريم لوستلو او د ابن عون نه روايت دی: چې صحابوو به د جمعي ورځي د سحر لمانځه کې: هغه سورة لوستلو چې په هغه کې سجدة (د تلاوة) وه .

پنځم خصوصيت: د جمعي د سحر لمونځ د الله تعال په وړاندې تر ټولو غوره لمونځ دی.

(سعيد ابن منصور په دې اړه لاندې حديث نقل كړى .
 أخرج سعيد بن منصور، في سننه، عن ابن عمر: " أنه فقد حُمران في صلاة
 الصبح، فلما جاء قال: ما شَغَلَك عن هذه الصلاة. أما علمت أن أوجَه الصلاة عند
 الله تعالى، غداة يوم الجمعة، من يوم الجمعة في جماعة المسلمين " . وأخرجه
 البيهقي. في الشعب مصرحاً برفعه بلفظ: " إنَّ أفضل الصلوات عند الله صلاة
 الصبح يوم الجمعة في جماعة " .

ژباړه: سعيد بن منصور په خپل سنن كې له ابن عمر نه روايت كړى : چې
 هغه نه دوه سره او بنان د جمعي د سحر لمانځه په مهال ، وُر ك شوي وو، كله
 چې راغى هغه ورته وفرمايل: څه شي مشغول كړى وي له دې لمانځه نه ؟ ايا
 نه پوهيږي! چې الله تعالى ته ډير غوره لمونځ د جُمعي ورځې د سحر دې،
 چې په جَمعي سره ادا شي. او بيهقي همدا حديث په شعب الايمان كې چې په
 مرفوع والي د حديث يي تصريح او داسي روايت كړى : د الله په وړاندي تر
 ټولو غوره لمونځ د جمعي ورځې د سحر دى، چې په جَمعي سره اداء شي .

(بزاز په دې اړه لاندې حديث روايت كړى)
 وأخرج البزار. والطبراني، عن أبي عبيدة بن الجراح. قال: قال رسول الله صلى
 الله عليه وسلم: " ما من الصلوات صلاة أفضل من صلاة الفجر يوم الجمعة في
 جماعة، وما أحسب من شهدا منكم إلا مغفوراً له " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: په لمونځونو كې تر ټولو غوره د
 جمعي د سحر لمونځ دى او گمان نه كوم چې څوك ورته حاضر شي بېنلى دې
 رانه شي

شپږم خصوصيت: د جمعي لمونځ دوه ركعة دى او د نورو ورځو د ماسپښين
 لمونځونه ، څلور څلور ركعتي دي .
 اوم خصوصيت : جمعه له حج سره مساوي ده .

(په دې اړه حميد بن زنجويه او حارث بن ابي اسامه له عباس (رضى الله
 عنهما) نه لاندې حديث نقل كړى)

أخرج حميد بن زنجويه، في فضائل الأعمال. والحارث بن أبي أسامة، في مسنده،
 عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " الجمعة حج المساكين "

وأخرج ابن زنجويه، عن سعيد بن المسيّب قال: " الجمعة أحبُّ إليّ من حجة تطوّع "

ژباړه : رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي : جُمعَه د مسكناو حج ده .
او ابن زنجويه له سعيد ابن المسيب نه روايت كوي وايي: جمعه ماته له نفلي
حجه غوره ده .

تم خصوصيت: د جمعي لمونخ په جهر (لور اواز) او نورورخني لمونخنه
خفيه دى

نهم خصوصيت: د جمعي په لمانخه كي سورة الجمعة او المنافقون لوستل
خفيه

(په دې اړه مسلم له ابو هريرة (رضى الله عنه) حديث نقل كړى)
أخرج مسلم، عن أبي هريرة قال: " سمعتُ النبيّ صلى الله عليه وسلم يقرأ في
الجمعة: بسورة الجمعة، وإذا جاءك المنافقون " .

وأخرجه الطبراني في الأوسط بلفظ: " بالجمعة يُحرّض بها المؤمنين " وفي
الثانية " بسورة المنافقين، يُفزع بها المنافقين " .

ژباړه: مسلم له ابو هريرة (رضى الله عنه) نه روايت نقل كړى : چې ما له
نبي صلى الله عليه وسلم نه اوريدلي چې: د جمعي په لمانخه كي به يې سورة
جمعة او سورة اذا جاءك المنافقون لوستلو .

او طبراني په اوسط كي همدا حديث په دې لفظ سره نقل كړى : په سورة جمعه
باندي به يې مسلمانان هڅول او په دويم ركعت كي به يې د منافقينو په سورة،
منافقين ويروول .

لسمه، يولسمه او دولسمه او ديرلسمه ځانگړتيا: د جمعي لمونخ يوازي په
جماعت سره كيږي .

لسم ، يولسم او دولسم او ديرلسم خصوصيتونه : د جمعي لمونخ د څلويښتو نفرو
په جماعت سره او په يوځاى په بناړ كي او د پاچا اجازه، يا مستحب او يا شرط
ده ، څنگه چې د فقهي په كتابونوكي ذكر شوي او قوي سند چې ما د څلويښتو
نفرو د شرط په اړه ليدلى هغه: د دار قطني حديث دى چې له جابر رضى الله
عنه نه يې نقل كړى .

وأقوى ما رأيتَه للاختصاص بأربعين: ما أخرجه الدار قطني. في سننه، عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه قال: " مضت السنة في كل أربعين فما فوق ذلك جمعة " .

ژباړه: تر اوسه دا خبره را روانه ده : چې په څلويښتو اويا زياتو نفرو د جمعي لمونځ لازم دی . (البته دا د امام سيوطي رح رايه ده)
 ځوارسم خصوصيت: دهغه چا دکور د سوځولو اراده څوک چې د جمعي له لمانځه نه ځان ژغوري :
 (په دې اړه حاکم د شيخينو (بخاري ، مسلم) له شرط سره سم حديث نقل کړی)

(أخرج الحاكم، وقال: صحيح على شرط الشيخين، عن ابن مسعود رضي الله عنه: " أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لقوم يتخلفون عن الجمعة: لقد هممت أن أمر رجلاً يصلي بالناس، ثم أحرق على قوم يتخلفون عن الجمعة بيوتهم " .

ژباړه: له ابن مسعود نه روايت دی چې نبی صلی الله علیه وسلم د هغه قوم په هکله چې د جمعي لمونځ نه مخالفت کوي فرمايلي : په ټينگه مي قصدکړی چې يو سړي ته امر وکړم څو خلکو ته لمونځ ورکړي او بيا د هغو خلکو کورونه وسوځوم، چې دجمعي لمانځه نه مخالفت کوی (پريږدی يې)
 پنځلسم خصوصيت: څوک چې د جمعي لمونځ پريږدي دگمراهی مهر يې په زړه لگيږي :

(په دې اړه مسلم له ابن عمر (رض) اوله ابو هريرة رضي الله عنه نه حديث نقل کړي)

أخرج مسلم، عن ابن عمر، وأبي هريرة، قالاً: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " أينتهين، أقوام عن ودعهم الجمعات، أو أليختمن الله على قلوبهم ثم ليكونن من الغافلين "

ژباړه : مسلم د ابن عمر او ابو هريرة نه حديث نقل کړی چې نبی صلی الله علیه وسلم فرمايلي : کوم قومونه چې دجمعي لمونځ نه کوي ، دا عمل دی پريږدي اوکه نه، الله به يې په زړونو مهر ولگوي او بيا به د غافلانو له جملې وي .

وأخرج أبو داود، والترمذي، وحسنه، والحاكم وصححه، وابن ماجه، عن أبي

الجعد الضمري، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " من ترك ثلاث جمع تهاوناً بها، طبع الله على قلبه "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: چا چې درى جمعي (لمونځ) د سستی له کبله پرېښود ، الله يې په زړه مهر ولگوي :

حاکم او ابن ماجه له جابر بن عبدالله نه په دې اړه روايت کړی (وأخرج الحاكم، وابن ماجه، عن جابر بن عبد الله أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " من ترك الجمعة ثلاثاً، من غير ضرورة طبع الله على قلبه " . وأخرج سعيد بن منصور، عن أبي هريرة قال: " من ترك ثلاث جمع من غير علة، طبع الله على قلبه، وهو منافق "

ژباړه: جابر بن عبدالله له نبی صلى الله عليه وسلم نه روايت کړی: څوک چې درې جمعي (لمونځ) یې له ضرورته پریردې، الله يې په زړه مهر وهي او دا سي شخص منافق دی.

وأخرج عن ابن عمر قال: " من ترك ثلاث جمع متعمداً من غير علة، ختم الله على قلبه بخاتم النفاق "

ژباړه: له ابن عمر رضی الله عنهما نه روايت دي: څوک چې بي له ضرورته درې جمعي (لمونځ) قصداً پریردې، الله يې په زړه مهر د نفاق لگوي .

(اصيهاني په ترغيب كې په دې اړه د ابوهريرة نه حديث نقل كړی) وأخرج الأصبهاني، في الترغيب، عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من ترك الجمعة من غير عذر، لم يكن لها كفارة دون يوم القيامة "

ژباړه: نبی صلى الله عليه فرمايلي: څوک چې جمعه (لمونځ) یې له عذره پریردې د دې، کفاره یې د قیامت له ورځې بل شی نشته. (یعنی د قیامت په ورځ به سزا ورته ورکولی شي)

وأخرج عن سمرة. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " احضروا الجمعة، وادنوا من الإمام، فإن الرجل يتخلف عن الجمعة، فيتخلف عن الجنة، وإنه لمن أهلها "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: جمعي (لمانخه) ته حاضر شي او امام ته نږدې كينئ! حكه چې يوسرى د جمعي لمونخ ونكړي، له جنة وروسته كيږي او حال داچي داسرى د جنت مستحق وي .

شپاړسم خصوصيت: د جمعي د لمانخه په پريښودلو سره كفاره وركيدل :
أخرج أحمد، وأبو داود، والنسائي، وابن ماجه، عن سُمرة بن جُنْدَب، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " من ترك الجمعة من غير عذر، فليتصدق بدينار، فإن لم يجد فبنصف دينار

ژباړه: احمد ، ابوداود اونسايي او ابن ماجه، د سُمرة بن جُنْدَب نه روايت كړى، چې نبى صلى الله عليه وسلم فرمايلي: خوك چې د جمعي لمونخ بى له ضرورته پريږدى ، يو دينار دې صدقه كړي كه ورسره نه وي نو نيم دينار دې صدقه كړي.

وأخرج أبو داود، عن قُدّامة بن وبرة قال. قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من فاتته الجمعة من غير عذر، فليتصدق بدرهم، أو نصف درهم، أو صاع حنطة، أو نصف صاع " ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: د چانه چې بى له عذره د جمعي لمونخ پاتي شي نو صدقه دي وركړي يودرهم اويا نيم درهم او يا يوه پيمانه (حه كم خلوركلو) غنم اويا نيمه پيمانه غنم .
أوه لسم خصوصيت: د جمعي خطبة:

روى الشيخان، عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إذا قلت لصاحبك: أنصت. يوم الجمعة، والإمام يخطب، فقد لغوت "

ژباړه: نبى صلى الله عليه وسلم فرمايلي: كله چې ته د جمعي په ورځ خپل ملگري ته د خطبي د ويلو په وخت كې ووايي: چپ شه نو عبث كار دي وكړ. (چې له دې سره د جمعي د لمانخه ثواب له منځه ځي)
وأخرج مسلم، عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من توضأ يوم الجمعة، فأحسن الوضوء، ثم أتى الجمعة، فاستمع، وأنصت، غُفر له ما بين الجمعة، والجمعة الأخرى وزيادة ثلاثة أيام، ومن مسّ الحصى، فقد لغا " .

همداول ابوداود په دې اړه دا حديث نقل كړى (وأخرج أبو داود عن عبد الله بن عمرو، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " من اغتسل يوم الجمعة، ومسّ من طيب امرأته، إن كان لها، ولبس من صالح ثيابه،

ثم لم يتخطَّ رقاب الناس، ولم يبلغ عند الموعظة، كانت كفارة لما بينهما، ومن لغا، وتخطَّى رقاب الناس، كانت له ظهراً "

ژباړه: نبي صلی الله عليه وسلم فرمایلی: څوک چې د جمعي په ورځ غسل وکړي او دخپلي بنځي خوشبويي بوی ولگوي که ورسره وه ، خپلي بني جامي واغوندي او بيا د خلکوپه اوږو ولاړنه شي (د صفونو په منځ کې روان نه شي چې د خلکو په اوږو توپونه وهي او ځان مخي صف ته رسوي) او د وعظ په وخت کې عبث کار نه کوي، دا عمل د دو جمعو تر منځ د گناوو کفار ه ده. او څوک چې عبث کارونه کوي (په وخت د خطبي کې) او دخلکو په اوږو باندې (مخي صف ته) گامونه اخلي د هغه جُمعه ماسپينين ده (ثواب يې نشته)

(په دې اړه ابن ماجه ، سعيد بن منصور د أبي بن كعب. نه حديث نقل كړی)

وأخرج ابن ماجه، وسعيد بن منصور، عن أبي بن كعب. " أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قرأ يوم الجمعة سورة براءة، وهو قائم يُذكر بأيام الله. وأبو الدرداء، أو أبو ذرّ يغمزني، فقال: متى أنزلت هذه الصورة؟ إني لم أسمعها إلا الآن، فأشار إليه. أن أسكت. فلما انصرفوا، قال: سألتك متى أنزلت هذه الصورة، فلم تخبرني. فقال أبي: ليس لك من صلاتك اليوم إلا ما لغوت، فذهب إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم، فذكر ذلك له، وأخبره بالذي قال أبي، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: صدق أبي . "

ژباړه: ابي بن كعب ويلي چې: نبي صلی الله عليه وسلم د جمعي په ورځ په ولاړه د براءة سورة لولستله، د الله تعالی د ورځو تاريخ يې بيانولو، ابودرداء او ابودرماته پته اشاره كوله: چې دا سورة كله نازل شوی ؟ ماتر " اوسه نه دی اوریدلي، هغه (ابي) ورته اشاره وكړه چې: چپ شه،كله چې هغوی (دلمانځه نه) راوگرځيدلو ابي ته يې وويل: مور درنه پوښتنه كوله ،چې داسورة څه وخت نازل شوی تا ولي ځواب نه راكولو ؟. ابي ورته وويل ستا د (جمعي) د لمانځه ثواب نشته، هغه نبي صلی الله عليه وسلم ته ورغی او قصه يې ورته بيان كړه او هغه خبره چې ابي ورته كړې (چې د ستا دجمعي د لمانځه ثواب نشته) هم بيان كړه، رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : ابي رښتيا وايي .

(همد دا ډول سعيد بن منصور له ابو هريرة رضی الله عنه نه حديث نقل کړی)
:

وأخرج سعيد بن منصور، عن أبي هريرة قال: " لا تقل سبحان الله، والإمام
يخطب

ژباړه: ابو هريرة رضی الله عنه فرمايلي: كله چي امام د جمعي خطبه لولي،
داسي مه وايه: سبحان الله.

(همدا ډول سعيد بن منصور له ابن عباس نه په دې اړه روايت کړی)
وأخرج عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من تكلم يوم
الجمعة، والإمام يخطب، فهو كالحمار، يحمل أسفاراً. والذي يقول له: أنصت.
ليس له جمعة " .

ژباړه: نبي صلی الله عليه وسلم فرمايلي: څوک چي د جمعي د خطبي د ويلو په
خت کي خبرې کوي، هغه داسي دې لکه په خره چي کتابونه بار وي، او څوک
چي ورته ووايي: چپ شه! د دې سړي هم د جمعي د لمانځه ثواب نشته .

نولسم خصوصيت: كله چي امام په منبر کيني، هر قسمه لمونځ کول حرام دي

(په دې اړه سعيد بن منصور له سعيد بن المسيب نه حديث نقل کړی)

أخرج سعيد بن منصور، عن سعيد بن المسيب قال: " خروج الإمام يقطع
الصلاة، وكلامه يقطع الكلام "

ژباړه: سعيد بن المسيب فرمايلي: دامام راوتل هر قسمه لمونځ او خبرې قطع
کوي

وأخرج عن ثعلبة بن أبي مالك قال: " كُنَّا على عهد عمر بن الخطاب بيوم الجمعة
نصلي، فإذا خرج عمر، تحدثنا. فإذا تكلم سكتنا " .

ژباړه: سعيد بن منصور له ثعلبة بن أبي مالك نه روايت کړي: چي مور به د
عمر بن الخطاب په زمانه کي د جمعي په ورځ لمونځ کاوو، كله چي به هغه را
ووتلومور به خبرې کولي او كله چي به هغه خبرې شروع کړي مور به چپ
شو .

قال النووي في شرح المذهب: فإذا جلس الإمام على المنبر حرم ابتداء صلاة

النافلة، وإن كان في صلاة خففها بالإجماع. نقله الماوردي وغيره.
قال البغوي: سواء كان صلى السنة، أم لا. قال النووي: ويمنع بمجرد جلوس الإمام على المنبر، ولا يتوقف على الأذان. نص عليه الشافعي

ژباړه: امام نووي په شرح تهذيب كي فرمايلي: كله چي امام په منبر كيني، نفل كول حرام دي، او كه يي پخوا شروع كړي وو، لنډ دي كړي، په دي اجماع شوي. داخبره الماوردي اونورو (علماو) نقل كړي . او بغوي ويلي: كه سنت لمونځ يي كړي وي او كه نه .

نووي فرمايلي : كله چي امام په منبر كيني تر اذانه هم داخبره (لمونځ نه كول د خطبي په وخت كي) نه ده. ترلي امام شافعي په هم دي استدلال نيولي .
فائدة: قال سعيد بن منصور: حدثنا هشام. أنبأني أبو معشر، عن محمد بن قيس: " أن رسول الله لما أمر سليكا أن يصلي ركعتين، أمسك عن الخطبة، حتى فرغ منها فإيده: رسول الله صلى عليه وسلم سليك ته امر (دجمعي دخطبي لوستلوپه منځ كي) وكړ، چي دوه ركعتي لمونځ وكړي، اونبي صلى الله عليه وسلم په دي وخت كي خطبه بنده كړه تر څوچي سليك د لمانځه نه فارغ شو .
شلم خصوصيت: د خطبي لوستلوپه وخت (احتباء) تكيه كول منع ده
(په دي اړه سيوطي لاندې احاديث نقل كړي)

روى أبو داود، والترمذي، وحسنه، والحاكم وصححه، وابن ماجه، عن معاذ بن أنس: " أن رسول الله صلى الله عليه وسلم: نهى عن الحُبوة يوم الجمعة، والإمام يخطب " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم د جمعي د خطبي د ويلو په وخت كي، له تكيي كولو نه منع فرمايلي .

د خطبي په وخت كي د تكي كولو په اړه د علماوو نظرونه.
وقال أبو داود: كان ابن عمر يحتبي والإمام يخطب، وكذلك أنس. وجُلَّ الصحابة، والتابعين، قالوا: لا بأس بها. ولم يبلغني أن أحداً كرها إلا عبادة بن نسيّ.
وقال الترمذي: كره قوم الحبوّة، وقت الخطبة، ورخص فيها آخرون.
وقال النووي في شرح المذهب: لا تكره عند الشافعي، ومالك، والأوزاعي،

وکرها بعض اهل الحديث. للحديث المذكور، وقال الخطابي: والمعنى أنها تجلب النوم فيعرض طهارته للنقض، وتمنع من استماع الخطبة.

ژباړه: ابو داود فرمايلي: ابن عمر به د جمعي د خطبي د لوستلو په وخت کې تکیه کوله، همدا ډول انس او گن شمیر غټو صحابو او تابعینو به هم تکیه کوله، او ویل به یې: د خطبي په وخت کې تکیه کول کوم باک نه لري. او ماته (ابوداود) دا خبره نه ده رسیدلې چې چا تکیه مکروه گرځولې وي، مگر عبادة بن نسي. ترمذي ویلي: یوې ډلې علماوو د جمعي د خطبي په وخت کې تکیه مکروه گرځولې، اوبلې ډلې علماوو رواه گرځولې. امام نووي په شرح المذهب کې فرمايلي: احتباء په نزد د امام شافعي، مالک او اوزاعي مکروه نه ده او ځینو محدیثنو مکروه گرځولې له وجې د تیرشوي حدیثه، او خطابي فرمايلي: مقصد یې دادی، چې تکیه کول خوب راولي چې د اوداسه د ماتیدو ویره ورسره ده او خطبه هم نه شي اوریدلې.

یو شتم خصوصیت: د جمعي په ورځ د استواء په وخت (د ورځي په نیمایي کې) لمونځ کول مکروه نه دی. أخرج أبو داود، عن أبي قتادة، عن النبي صلى الله عليه وسلم: " أنه كره الصلاة نصف النهار، إلا يوم الجمعة، وقال: إن جهنم تُسَجَّرُ إلا يوم الجمعة " .

ژباړه: ابو داود له ابو قتاده نه حدیث نقل کړی: چې د ورځي په نیمایي کې لمونځ مکروهه دی، مگر د جمعي په ورځ، او فرمايلي یې دي: چې جهنم هره ورځ گرمیږي، مگر د جمعي په ورځ نه گرمیږي.

دوه ویشتم خصوصیت: د جمعي په ورځ جهنم نه گرمیږي د وجې د تیر شوي حدیثه

درویشتم خصوصیت: د جمعي لپاره غُسل مستحب دی

(په دې اړه شیخینو له ابن عمر نه روایت کړی)
 روی الشيخان: عن ابن عمر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من جاء منكم الجمعة، فليغتسل " .

وأخرج عن أبي سعيد الخُدري، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " غُسلُ الجمعة، واجب على كل مُحتلم " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوک چې ستاسو نه جمعي (لمانځه) ته راځي نو غسل دي کوي .

همدا ډول، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: د جمعي غسل په هر بالغ مسلمان واجب دی .

(حاکم هم په دې اړه د ابو قتادة نه حديث نقل کړی)

وأخرج الحاكم عن أبي قتادة قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: " من اغتسل يوم الجمعة كان في طهارة إلى يوم الجمعة الأخرى " .

ژباړه: حاکم له أبي قتادة نه روایت نقل کړی: چې ما د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اوریدلي: څوک چې د جمعي په ورځ غسل وکړي، تر بلې جمعي به په طهارت (پاکي) کې وي .

(طبراني په دې اړه له ابو بکر الصديق رضی الله عنه حديث نقل کړی)
أخرج الطبراني، عن أبي بكر الصديق. وعمران بن حصين. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من اغتسل يوم الجمعة. كُفِّرَتْ عنه ذنوبه وخطايا، فإذا أخذ في المشي، كُتِبَ له بكل خطوة عشرون حسنة، فإذا انصرف من الصلاة أُجِيز بعمل مائتي سنة " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوک چې د جمعي په ورځ غسل وکړي، هغه ته گناهو نه او خطاگانې وربښل کيږي او کله چې د جمعي لمانځه ته روان شي، په هر قدم ورته شل نيکي ليکلي شي، چې کله بيا راستون شي نو د دوسو کال د عبادت بدله ورکول کيږي.

وأخرج بسند رجاله ثقات، عن أبي أمامة، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " إن الغُسل يوم الجمعة ليستل الخطايا من أصول الشَّعر استتلاً " .

ژباړه: نبي صلى الله عليه وسلم فرمايلي: د جمعي په ورځ غسل کول ، گناوي د وينتانو د بيخونونه راوباسي .

څلورويشتم خصوصيت: د جمعي ورځې غسل دوه اجر لري :

وأخرج سعيد بن منصور في سننه، عن مكحول: " أنه سُئِلَ عن الرجل يغتسل من الجنباء يوم الجمعة، قال: من فعل ذلك كان له أجران "

ژباړه: سعيد بن منصور په خپل سنن کې له مکحول نه روایت کړی، چې د هغه نه د داسې سړی په هکله چې دجمعي په ورځ د جنابت نه غسل وکړی پوښتنه وشوه: هغه ورته وویل: څوک چې داسې وکړي، هغه لره دوه اجره دي پنځویشتم، تر نهویشتمه پورې، استحباب د مسواک او د خوشبويي او دتیلو استعمالول او د نوکانو او وینتانوپریکول دي .

(بخاري، مسلم په دې اړه له ابو سعيد خدری نه حدیث نقل کړی)
أخرج الشيخان، عن أبي سعيد الخُدري قال: أشهد على رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " الغسل يوم الجمعة واجب على كل محتلم، وأن يستنّ، وأن يمسّ طيباً إن وجد "

وأخرج ابن أبي شيبة في المصنف، عن رجل من الصحابة، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " ثلاث حقّ على كل مسلم: الغسل يوم الجمعة، والمسواك، وأن يمس من طيب إن وجد "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: د جمعي په ورځ په هر مسلمان بالغ غسل واجب دی، د مسواک وهل او استعمال د خوشبويي که څوک یې لري، سنت دي ابن ابي شيبه په خپل کتاب المصنف کې د یو صحابي نه چې هغه له نبی صلی الله علیه وسلم نه روایت نقل کړی چې: درې شيان په هر مسلمان لازم دي، د جمعي د ورځي غسل، مسواک او استعمال د خوشبويي که یې درلودله .

وأخرج البخاري، عن سلمان قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: " لا يغتسل رجل يوم الجمعة، ويتطهر ما استطاع من طهر، ويدهن من دهنه، أو يمسّ من طيب بيته، ثم يخرج، فلا يفرّق بين اثنين، ثم يصلي ما كتب له، ثم يُنصت إذا تكلم الإمام إلا غفر له ما بينها، وبين الجمعة الأخرى "

ژباړه: نبی صلی الله علیه وسلم فرمایلي: کوم سړی چې دجمعي په ورځ په ښه توګه غسل وکړي او خوشبويه تیل استعمال کړي او یا د خپل کور خوشبويي استعمال کړي بیا راوړي او د دو نفرو تر منځ جداوالی (په صف کې) رانه ولي او بیا لمونځ وکړي څومره چې ورته مقرر وي بیا پټه خوله شي کله چې امام خبرې (خطبه) شروع کړي، الله تعالی ورته د دی جمعي او دراتلونکي

ترمنح گناهونه ببني .

وأخرج الحاكم عن ابن عباس، أن النبي صلى الله عليه وسلم قال يوم الجمعة: " أيها الناس. إذا كان هذا اليوم، فاغتسلوا، وليمس أحدكم أطيب ما يجد من طيبه، أو دهنه " .

وأخرج البزار، والطبراني في الأوسط، والبيهقي في شعب الإيمان: " أن رسول الله صلى الله عليه وسلم، كان يقلم أظفاره، ويقص شاربه، يوم الجمعة، قبل أن يخرج إلى الصلاة " .

وأخرج في الأوسط، عن عائشة. قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من قلم أظفاره يوم الجمعة، وقى من السوء إلى مثلها " . قال: " كان أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم يقولون: " من اغتسل يوم الجمعة، واستاك، وقلم أظفاره، فقد أوجب " .

وأخرج عن مكحول قال: " من قص من أظفاره، وشاربه يوم الجمعة، لم يمت من الماء الأصفر " .

ژباړه: نبی صلی الله علیه د یوې جمعې په ورځ وفرمایل: ای خلکو کله چې دا ورځ شي غسل کوي او هر یو ستاسو دي تر ټولو ښه خوشبویي او یا تیل استعمال کړي . اوبزاز ، طبراني په اوسط کې او بیهقي په شعب الايمان کې یو حدیث نقل کړی چې: رسول الله صلی الله علیه وسلم به د جمعې په ورځ مخکې دلمانځه نه خپل نوکان پریکول او بریتونه به یې کمول .

اوطبراني په اوسط کې د عائشې رضی الله عنها نه حدیث نقل کړی چې: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: څوک چې د جمعې په ورځ خپل نوکان پری کړي، تر بلې جمعې پوري به له مصیبت نه په امن کې وي .

اوطبراني ویلی چې د رسول الله صلی الله علیه اصحابو به فرمایلي: څوک چې د جمعې په ورځ غسل وکړي ، مسواک ووهي او نوگونه پری کړي جنت ورته واجب شو .

اوطبراني له مکحول نه روایت کړی: څوک چې د جمعې په ورځ خپل نوکان پری او بریتونه کم کړي نو په زیري به نه مړ کيږي .

دیرشم خصوصیت : د جمعې په ورځ تر ټولو غوره جامي اغوستل مستحب دي :

أخرج أحمد، وأبو داود، والحاكم، عن أبي سعيد، وأبي هريرة، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " من اغتسل يوم الجمعة، واستن، ومس من طيب، إن كان عنده، ولبس من أحسن ثيابه ثم خرج حتى يأتي المسجد، ولم يتخط رقاب الناس، ثم ركع ما شاء الله أن يركع، وأنصت إذا خرج الإمام، كانت كفارة لما بينها، وبين الجمعة، التي قبلها " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوک د جمعي په ورځ غسل وکړي اومسواک ووهي اوخشوبوي استعمال کړي که يي لرله، اوترتولوغوره جامي واغوندي او له کوره راووي، جمات ته ولاړشي او (په جمات کې) د خلکو په سرونه وانه وړي ، بيا (نفلي) لمونځ وکړي څومره چې د الله رضاء وي او چپ ناست وي ترڅو چې امام راووي، داکارکفاره د هغوگناوو ده چې د دې جمعي اوتيري جمعي ترمنځ ورنه شوي وي .

(په دې اړه لاندني احاديث له مختلفومحدثينو روايت شوي)

وأخرج البيهقي عن جابر بن عبد الله قال: " كان للنبي صلى الله عليه وسلم بُرْدٌ يلبسه في العيدين والجمعة " .

وأخرج أبو داود، عن ابن سلام. أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: " ما على أحدكم إن وجد، أن يتخذ ثوبين، ليوم الجمعة، سوى ثوبي مهنته " .
وأخرج ابن ماجه مثله، من حديث عائشة. والبيهقي في الشعب مثله من حديث أنس.

وأخرج الطبراني في الأوسط عن عائشة قالت: " كان لرسول الله صلى الله عليه وسلم ثوبان، يلبسهما في جمعته، فإذا انصرف طوبيناها إلى مثله " .
وأخرج في الكبير، عن أبي الدرداء قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " إن الله وملائكته يصلون على أصحاب العمائم يوم الجمعة "

ژباړه: بيهقي له جابر بن عبدالله نه روايت نقل کړی وايي: د رسول الله صلى الله عليه وسلم يوڅادر و، چې هغه به يي د اخترونو او جمعو په ورځو کې اغوستلو. ابوداود د ابن سلام نه روايت کړی ، وايي ما د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اوریدلي چې ويل به يي: که ستاسي کوم يو د جمعي لپاره دوه جامي ولري، پرته دکار کولو د جامو نه، دا کومه گناه نه لري .

اواين ماجه هم په دې ډول له عائشي (رضی الله تعالی عنها) نه روايت کړی .

بیهقي په شعب الايمان کي همد اډول حديث له انس نه روايت کړی.

اوطبراني هم په اوسط کي له عائشي نه روايت کړی: چې د رسول الله صلی الله عليه دوه جوړه جامې وې، چې هغه به يې د جمعي لپاره اغوستلې، کله به چې واپس راغی مور به هغه سره تاوکړي .

اوطبراني په الكبير کي له ابو درداء نه روايت کړی، چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: الله او ملائکي د جمعي په ورځ د پټکوپه څښتنانوته دعاکوي.

بوديرشم خصوصيت: دجومات پاکي او صفايي:
أخرج الزبير بن بكار. في أخبار المدينة، من مرسل الحسن بن الحسن بن علي: " أن رسول الله صلى الله عليه وسلم: أمر بإجمار المسجد. يوم الجمعة "

ژباړه: رسول الله صلی الله عليه وسلم: دجمعي په ورځ د مسجد د پاکولولارښونه کړي.

وأخرج ابن ماجه من مرسل مكحول، عن، واثلة بن الأسقع. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "جنبوا مساجدكم صبيانكم، ومجانينكم، وشراءكم، وبيعكم، ورفع أصواتكم، وسلاحكم، وجمّروها كل جمعة " .

ژباړه: رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: جماتونه مو له کوچنيانو، ليونيو، پيرودلو او پلورلو وساتئ .

دوه دیرشم خصوصيت: په اول وخت کي د جمعي لمانځه ته تلل:
(په اړه شيخينو له انس او ابوهريرة او ابن ماجه او بیهقي له ابن مسعود او سعيد بن منصور له ابن مسعود (رضی الله عنهم) احاديث نقل کړي)
روى الشيخان عن أنس قال: " كنا نُبكر بالجمعة، ونقيل بعد الجمعة " .
وأخرج الشيخان، عن أبي هريرة، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " من اغتسل يوم الجمعة، ثم راح في الساعة الأولى، فكأنما قرّب بدنة، ومن راح في الساعة الثانية، فكأنما قرّب بقرة، ومن راح في الساعة الثالثة فكأنما قرّب كبشاً

أقرن، ومن راح في الساعة الرابعة، فكأنما قرّب دجاجةً، ومن راح في الساعة الخامسة، فكأنما قرّب بيضةً، فإذا خرج الإمام حضرت الملائكة، يستمعون الذكر "

وأخرج البخاري عن أبي هريرة، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " إذا كان يوم الجمعة، كان على كل باب من أبواب المسجد ملائكة يكتبون: الأول فالأول. فإذا جلس الإمام، طوّوا الصحف، وجاءوا يستمعون الذكر " .
وأخرج ابن ماجه، والبيهقي، عن ابن مسعود: " أنه أتى الجمعة، فوجد ثلاثة سبقوه. فقال: رابع أربعة، وما رابع أربعة ببعيد، إني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: " إن الناس يجلسون من الله يوم القيامة على قدر رواحهم إلى الجمعات. الأول، والثاني والثالث " . قال البيهقي: قوله من الله. أي من عرشه، وكرامته .

ژباړه: شيخينو له انس نه روايت كړی چې : مور به د جمعي لمونځ په اول وخت او خوب لمانځه نه وروسته كولو او همدا ډول شيخينو له ابوهريرة رضی الله عنه نه روايت كړی چې: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې د جمعي په ورځ غسل وكړي بيا په اول ساعت كې مسجد ته ولاړشي، داسي مثال لري لكه يوه اوښه يې چې خيرات كړي وي او څوك چې په دويم ساعت كې مسجد ته ولاړشي لكه يوه غوا يې چې خيرات كړي وي او څوك چې په دريم ساعت كې مسجد ته ولاړشي لكه چې يو پُسه خيرات كړي او څوك چې په څلورم ساعت كې مسجد ته ولاړشي لكه يوه چرگه چې خيرات كړي او څوك چې په پنځم ساعت كې مسجد ته ولاړشي، لكه چې يوه اگي خيرات كړي. او كله چې امام راووخې ملائكي حاضرې شي ذكر (خطبه) اوري .

بخاري له ابو هريرة رضی الله عنه نه حديث روايت كړی: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: كله چې د جمعي ورځ شي د جماتو په هره دروازه ملائكي ولاړي وي داسي ليكي : اول اول دی كله چې امام په منبر كيني ملائكي خپل دفتر ټول كړي ، راشي خطبه اوري. ابن ماجه، بيهقي له ابن مسعود نه روايت كړی: چې هغه مسجد ته راغی، دري كسان ترې رومي وو وي ويل د څلور څلورم او څلورم له څلور لري نه دی او ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اوريدلي : چې خلك به د قيامت په ورځ د الله په حضور كې په اندازه د تلو جمعو ته كيني ، اول ، دويم ، دريم . " اوبيهقي ويلي: دا قول

د ابن مسعود: من الله، مطلب يي: عرش د الله ته نزدیوالي او کرامه (عزت) د الله تعالی دی.

وأخرج سعيد بن منصور، عن ابن مسعود قال: " باكروا في الغداة بالدنيا إلى الجمعات، فإن الله يبرز لأهل الجنة يوم الجمعة على كئيب من كافور أبيض، فيكون الناس عنده في الدنو كغدوهم في الدنيا إلى الجمعة. " وأخرج حميد بن زنجويه، في فضائل الأعمال: عن القاسم بن مُخيمرة. قال: " إذا راح الرجل إلى المسجد كانت خطاه. بخطوة درجة، وبخطوة كفارة، وكُتِبَ له بكل إنسان جاء بعدُ. قيراطٌ، قيراطٌ. "

ژباړه: سعيد بن منصور له ابن مسعود نه روایت کړی چې هغه فرمایلي: په دنیا کې د جمعي لمونځونو ته په وخت ولاړشي ځکه چې الله تعالی به د قیامت په ورځ اهل جنت ته د جمعي په ورځ د کافور په غونډې د پاسه راڅرگند شي خلک به د هغه په حضور کې د جمعي د تگ په اندازه (په دنیا کې) نزدی وي .

(په اړه حميد بن زنجويه په فضائل الاعمال کې د قاسم بن مخيمره حديث روایت کړی: چې کله یو سړی د جمعي لمانځه ته په وخت ولاړشي په هر قدم ورته یوه درجه، (د نیکی) ده او په هر قدم ورته یوه گناه بښلي شي او هرچا ته چې له دې وروسته راشي د یو قراط (د سرو زرو) اجر دی. دري دیرشم خصوصیت: په اوړي کې د نورو لمنځونو لپاره د هوا یخوالي مستحب دی او د جمعي لپاره دا خبره مستحب نه ده بلکې په اول وخت کې به کولی شي.

أخرج البخاري عن أنس: " كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا اشتد الحر، أبرد بالصلاة، بغير الجمعة "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم به کله چې گرمي سخته وه لمونځ يي د هوا د یخوالي ته ناوخته کولو او د جمعي لمونځ به يي په سخته گرمي کې هم په اول وخت کې کولو.

څلور ډيرشم خصوصيت: د غرمي خوب او ډوډي د جمعي دلمانځه نه وروسته (په دې اړه شيخانو له سهل بن سعد او سعيد بن منصور د محمد بن سيرين نه روايتونه نقل كړي) :

أخرج الشيخان، عن سهل بن سعد. قال: " ما كنا نقيل، ولا نتغدى إلا بعد الجمعة "

وأخرج البخاري عنه قال: " كنا نصلي مع النبي صلى الله عليه وسلم الجمعة، ثم تكون القائلة " وأخرج سعيد بن منصور، عن محمد بن سيرين. قال: " يُكره النوم قبل الجمعة، ويُقال فيه قولاً شديداً، وكانوا يقولون: مثله مثل سرية أخفقوا. وتدرى ما أخفقوا؟ لم يصيبوا شيئاً "

ژباړه: شيخينو له سهل بن سعد نه حديث نقل كړی: چې مور به د غرمي ډوډي او خوب د جمعي لمانځه نه وروسته كولو . بخاري له سهل نه روايت كړی : چې مور به د نبی صلی الله عليه وسلم سره لمونځ وكړو بيا به مو د غرمي خوب كولو .

سعيد بن منصور له محمد ابن سيرين نه حديث نقل كړی: وايي جمعي لمانځه نه مخکي خوب كول مكروه دی او په دې باره كې سختي خبرې ويل شوي (د عذاب په هكله يې) اوصحابو به ويل: څوك چې مخکي د جمعي خوب كوي داسي مثال لري، لكه سريه (چې پټه حمله) كې هيڅ شی تر لاسه نكړي.

پنځه ډيرشم خصوصيت: د جمعي لمانځه ته چې څوك ځي په هر قدم ورت ته د يو كال اجروركولی شي .

أخرج أحمد، والأربعة، والحاكم، عن أوس بن أوس الثقفي. قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: " من غسل يوم الجمعة، واغتسل، ثم بكَر، وابتكر، ومشى، ولم يركب، ودنا من الإمام، واستمع، ولم يلغ، كان له بكل خطوة، عمل سنة، أجر صيامها وقيامها "

ژباړه : احمد اوڅلورو نورو اوحاكم له اوس بن اوس ثقفي نه روايت نقل كړی ، چې ما له رسول الله صلی الله عليه وسلم نه اوریدلي: څوك چې د جمعي په ورځ غسل وكړي او په بل چا هم غسل وكړي، او (دجمعي لمانځه ته) په وخت ولاړشي او نوروته هم د وختي تلو لارېنونه وكړي او (مسجد ته) چې ولاړ شي (د خلكوپه اورو (په مسجدكې) وانه وانه وري امام ته نژدې

کښي ، خطبه واورې او عبثيات ونکړي، په هر قدم ورته د يو کال دروژو اولمنځونو د عبادت اجر دی.

وأخرج حميد بن زنجويه، في فضائل الأعمال، عن يحيى بن يحيى الغساني. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " مشيك إلى المسجد، وانصرافك إلى أهلك، في الأجر سواء

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: مسجد ته ستا تگ او کورته راتلل په اجرکي سره برابر دي

شپږ دیرشم خصوصیت: د جمعي لپاره دوه اذانه دي او د نورو لمنځونو لپاره يو اذان دی، او د سحر د لمانځه په اذان کي دا کلمات هم ويل کيږي: الصلوة خير من النوم

(په دې اړه امام بخاري له سائب بن يزيد نه حديث نقل کړی)
أخرج البخاري، عن السائب بن يزيد. قال: " كان النداء يوم الجمعة، أوله إذا جلس الإمام على المنبر، على عهد رسول الله، صلى الله عليه وسلم، وأبي بكر، وعمر، فلما كان عثمان. وكثر الناس، زاد النداء الثاني على الزواراء. فثبت الأمر على ذلك " .

ژباړه: د رسول الله صلى الله عليه وسلم په زمانه کي به د جمعي په ورځ اذان هغه وخت کيدلو کله چې به امام د خطبي لپاره په منبر کيناستو همداسي تر زماني د عمر پورې و، کله چې د عثمان رضی الله عنه زمانه شوه، خلک زیات شول، دویم اذان زیات شو چې عدول وشونو همدا سلسله تر اوسه ثابته پاتې شوه .

اووه دیرشم خصوصیت: د جمعي په ورځ عبادت کول تر څو چې خطيب راوړي په دې اړه مخکي اثر دثعلبه ذکر شو.

اته دیرشم خصوصیت: د جمعي په ورځ د سورت كهف لوستل :
(په دې اړه سيوطي له ابو سعيد خدري او ابن عمر او علي رضی الله تعالى عنهم نه احاديث نقل کړي)
أخرج الحاكم، والبيهقي، عن أبي سعيد الخدري، عن النبي صلى الله عليه وسلم

1: وَالزُّورَاءُ دِجْلَةٌ بَعْدَادَ. وَقَدْ أُرْوَرَأَ عَنِ الشَّيْءِ أُرْوَرَاءً أَي عَدَلَ عَنْهُ وَأُحْرَفَ: مختار الصحاح، ج ١، ص ١٣٥-

قال: " من قرأ سورة الكهف يوم الجمعة، أضاء له ما بين الجمعتين " .
 وأخرج ابن مردويه، عن ابن عمر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من قرأ سورة الكهف يوم الجمعة، سطع له نور من تحت قدميه إلى عنان السماء يضيء له إلى يوم القيامة، وغُفر له ما بين الجمعتين " .
 وأخرج الضياء في المختارة، عن علي قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من قرأ الكهف يوم الجمعة، فهو معصوم إلى ثمانية أيام، وإن خرج الدجال عَصِمَ منه " .

ژباړه: نبي صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې د جمعي په ورځ دكهف سورة ووايي، الله تعالى ورته روښانه كوي د دواړو جمعو ترمنځ . (يعني د دې دواړو جمعو ترمنځ كوم مشكل ورباندي نه راځي والله اعلم) ابن مردويه د ابن عمر نه حديث روايت كړي، چې: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې دكهف سورة د جمعي په ورځ ولولي، د هغه د پښو لاندې به رڼا ځليږي، چې د اسمان ترلمنو رسيري او تر قيامته به ځليږي او د دې دو جمعو ترمنځ يې چې كومي گناوي كړي وي هغه ورته بښل كيږي.

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې د جمعي په ورځ د كهف سورة لولي، هغه به تر اتو ورځو په امن وي او كه دجال راووځي، د هغه له شره به هم غمه وي .
 نهديرشم خصوصيت: دجمعي په شپه دكهف دسوري لوستل .

أخرج الدّارمي. في مسنده، عن أبي سعيد الخدري قال: " من قرأ سورة الكهف ليلة الجمعة أضاء له من النور، فيما بينه، وبين البيت العتيق.

ژباړه: دارمي په خپل مسند كې له ابو سعيد خدري نه روايت نقل كړي: څوك چې دجمعي په شپه د كهف سورت لولي، يوډول رڼا به ورته ځرگنده شي، چې د ده او د بيت الله ترمنځ به وي (يعني دومره ځلا اونور به ورته الله تعالى وركړي، لكه د بيت العتيق (بيت الله) او د ده ترمنځ چې څومره فاصله وي .

څلويښتم خصوصيت: د اخلاص د سوري (قل هو الله احد الخ) او معوذتينو (قل اعوذ برب الفلق او قل اعوذ برب الناس) لوستل او وروسته د فاتحي (الحمد لله) لوستل . (په دې اړه ابو عبید، ابن الضريس په فضائل القرآن كې له

اسماء بنت ابي بكر نه لاندې اثر نقل كړی)
 أخرج أبو عبيد، وابن الضريس، في فضائل القرآن، عن أسماء بنت أبي بكر.
 قالت: " من صلى الجمعة، ثم قرأ بعدها: قل هو الله أحد، والمعوذتين، والحمد.
 سبعاً، سبعاً. حُفظ من مجلسه ذلك إلى مثله "

ژباړه: اسماء رضی الله عنہا ابوبکر رضی الله عنه لور ویلي: څوک چې د
 جمعي لمونځ وکړي بيا ورپسې وروسته قل هو الله احد او معوذتين او الحمد لله
 ۷ کرته هر يو ولولي د دې مجلس نه تر بل هم داسي مجلسه (بلي جمعي) به په
 امن وي .

وأخرج سعيد بن منصور، عن مكحول. قال: " من قرأ فاتحة الكتاب،
 والمعوذتين، وقل هو الله أحد، سبع مرات يوم الجمعة. قبل أن يتكلم، كفر عنه ما
 بين الجمعتين، وكان معصوماً "

وأخرج حميد بن زنجويه. في فضائل الأعمال، عن ابن شهاب. قال: " من قرأ:
 قل هو الله أحد، والمعوذتين. بعد صلاة الجمعة، حين يسلم الإمام، قبل أن يتكلم.
 سبعاً، سبعاً، كان مضموناً هو، وماله، وولده، من الجمعة إلى الجمعة " .

ژباړه: سعيد بن منصور له مکحول نه نقل کړي: څوک چې فاتحة الكتاب (
 الحمد لله) او معوذتين (فلق او الناس) قل هو الله احد، ۷ کرته د جمعي په
 ورځ مخکې د خبرو کولو (سحر وختي) ووايي، هغه گناوي کومي چې يې د
 دو جمعوتر منځ کړي وي، وربنډل کيږي او هغه به په امن کي وي .

وأخرج حميد بن زنجويه. في فضائل الأعمال، عن ابن شهاب. قال: " من قرأ:
 قل هو الله أحد، والمعوذتين. بعد صلاة الجمعة، حين يسلم الإمام، قبل أن يتكلم.
 سبعاً، سبعاً، كان مضموناً هو، وماله، وولده، من الجمعة إلى الجمعة " .

ژباړه: حميد بن زنجويه په فضائل اعمال کي له ابن شهاب نه نقل کړي: چې
 څوک ۷کرته قل هو الله احد او معوذتين د جمعي لمانځه نه وروسته، کله چې
 امام سلام وگرځوي مخکې له خبرو کولو نه ولولي، دا شخص، مال او اولاد به
 يې تر بلي جمعي پورې په ضمانت (ساتني د الله) کي وي .
 يوڅلويښتم خصوصيت: د قل يا ايهاالکافرون او د اخلاص دسوري د جمعي د
 شپي د ما بنام په لمانځه کي لوستل -

(په دې اړه بیهقي په خپل سنن کې له جابر بن سمره نه حدیث نقل کړی)
 أخرج البيهقي في سننه، عن جابر بن سمره. قال: " كان النبي صلى الله عليه
 وسلم يقرأ في صلاة المغرب ليلة الجمعة: قل يا أيها الكافرون، وقل هو الله أحد،
 وكان يقرأ في صلاة العشاء الآخرة ليلة الجمعة: سورة المنافقين "

ژباړه: نبي صلی الله علیه وسلم به د جمعي د شپې د ماښام په لمانځه کې قل يا
 الكافرون او قل هو الله احد او د جمعي د ماخستن په لمانځه کې به يې د جمعي
 سورة او د المنافقون سورة لوستلې.

دوڅلوينتم خصوصيت : د جمعي او د المنافقون سورة د جُمعي د ماخستن په
 لمانځه کې لوستل د تېر شوي حدیث په اساس .

درې څلوينتم خصوصيت: د جمعي لمانځه نه رومي جومات کې دخلکو حلقه
 جوړيدل منع دی.

(په دې اړه ابو داود له عمرو بن شعيب نه حدیث نقل کړی)
 أخرج أبو داود من طريق عمرو بن شعيب، عن أبيه، عن جده: " أن النبي صلى
 الله عليه وسلم نهى عن التحلق قبل الصلاة يوم الجمعة " ..

ژباړه: نبي صلی الله علیه وسلم د جمعي په ورځ په جومات کې لمانځه نه
 مخکې د حلقې له جوړولو منع فرمایلي.

قال البيهقي: يكره التحلق في المسجد إذا كانت الجماعة كثيرة، والمسجد صغيراً،
 وكان فيه منع المصلين من الصلاة

ژباړه: بیهقي ویلي: په مسجد کې حلقه جوړول هغه وخت مکروه دي ، چې کله
 خلک ډیر وي او مسجد وړوکي وي او په حلقه جوړولو کې خلق لمانځه کولو
 ایسار یري

څلورڅلوينتم خصوصيت: د جمعي لمانځه نه مخکې سفر کول حرام دی
 (په دې اړه ابن ابي شيبه له حسان بن عطية نه روایت کړی)

أخرج ابن أبي شيبة، عن حسان بن عطية. قال: " إذا سافر يوم الجمعة، دُعي
 عليه، أن لا يُصاحب، ولا يُعان على سفره "

ژباړه: کله چې د جمعي په ورځ يوڅوک سفر وکړي دا سي بنيرا ورته شوي :
چې نه دي ملگري ورپيداشي او نه دي په سفر کې کومک ورسره وشي .

وأخرج الدينوري. في المجالسة، عن سعيد بن المسيب: " أن رجلاً أتاه يوم الجمعة، يودعه لسفر، فقال: لا تُعجل حتى تصلي، فقال: أخاف أن تفوتني أصحابي، ثم عجل، فكان سعيد، يسأل عنه، حتى قدم قوم، فأخبروه: أن رجله انكسرت، فقال سعيد: إني كنت أظن، أن سيصيبه ذلك " .

ژباړه: دينوري په مجالسة (کتاب) کې له سعيد بن المسيب نه روايت کړی چې:
يوسری هغه ته دجمعي په ورځ راغی، چې رخصت ترې واخلي، هغه ورته وويل: بیره مکوه! خو د جمعي لمونځ وکړي، سړي ورته وويل: ويريرم چې ملگري رانه ولاړ نه شي. بيا يې بیره وکړه (په سفر روان شو) نو سعيد به د هغه سړي پوښتنه کوله تر څو چې هغه (سړی) يو قوم ته ورسيدو هغو سعيد ته خبر ورکړ چې: د دې سړي پښه ماته شوه ، سعيد وويل: ما هم دا گمان کولو چې دا به ورته رسيري.

وأخرج عن الأوزاعي، قال: " كان عندنا صياد، فكان يخرج في الجمعة، لايمعنه أداء الجمعة من الخروج، فحُسف به، وببغلته، فخرج الناس، وقد ذهب بغلته في الأرض، فلم يبق منها، إلا أذناها، وذنبها. " "

ژباړه: دينوري د اوزاعي نه نقل کړي دي: چې زموږ په خوا کې يو بنکاري و، چې د جمعي په ورځ به بنکار ته وتلو او د جمعي لمونځ به دهغه بنکارته مانع نه و (او هغه به نه کولو) په هغه او د هغه په کچره ځمکه وغورځيدله، چې کله خلک ورته راووتل، دکچري يې يوازي غوږونه او لکي پاتي وو. وأخرج ابن أبي شيبة، عن مجاهد: " أن قوماً، خرجوا في سفر، حين حضرت الجمعة، فاضطرم² عليهم خباؤهم، ناراً، من غير نار يرونها " .

ژباړه: ابن ابي شيبة له مجاهد نه روايت کړی چې: يو قوم د جمعي د لمانځه په وخت کې په سفر روان شول (لمونځ يې ونکړ) نو اور ورباندې بل شو دوی په اور کې پټ شول په داسې شکل سره، چې دوی اور نه ليدلو (والله اعلم)

¹ اضطرت، ای : التهيت. مختارالصحاح ، ج ، ١ ، ص-١٨١ ، في : ض ، ر ، م ، -المكتبة ² الشاملة ، الاصدار الثاني

پنځه څلويښتم خصوصيت: په جمعه كې گناهونه بښل كيري .
 (په دې اړه ابن ماجه له ابوهريرة او سلمان نه احاديث نقل كړي)
 أخرج ابن ماجه، عن أبي هريرة. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " الجمعة إلى الجمعة، كفارة لما بينهما، ما لم تغش الكبائر " .
 وأخرج عن سلمان قال: " قال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم: أتدري ما يوم الجمعة؟ قال: الله ورسوله أعلم. قال: هو اليوم الذي جمع الله فيه بين أبيكم. لا يتوضأ عبد فيحسن الوضوء، ثم يأتي المسجد لجمعة إلا كانت كفارة لما بينها وبين الجمعة الأخرى ما اجتنبت الكبائر "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: يوه جمعه تر بلې د منځنيو ورځو دگناهونو كفاره ده خو چې دغټو (كبيره) گناوو نه ځان وساتلي شي او د سلمان حديث يې هم نقل كړي، سلمان ويلي چې ماته رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: ته پوهيري! چې د جمعي ورځ څه شي ده؟ سلمان ور ته وويل: الله او دهغه رسول تر هرچا بنه پوهه دي، هغه وفرمايل: څوك چې د جمعي په ورځ په بنه طريقه سره اودس وكړي بيا مسجد ته د جمعي د لمانځه لپاره ولاړشي دا سبب د بښلو د هغه د گناوو گرځي كوم چې د دواړو جمعو تر منځ يې كړي وي خو چې د كبيره (غټو) گناوو نه ځان وساتي.

شپږ څلويښتم خصوصيت: څوك چې د جمعي په ورځ، شپه وفات شي، د قبر له عذابه په امن وي .

(په دې اړه ابويعلى د انس حديث نقل كړى)
 أخرج أبو يعلى، عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من مات يوم الجمعة، وُقي عذاب القبر "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې د جمعي په ورځ وفات شي دقبر له عذابه په امن كړى شي .
 وأخرج البيهقي في كتاب القبر، عن عكرمة بن خالد المخزومي. قال: " من مات يوم الجمعة، أو ليلة الجمعة، خُتم له بخاتم الإيمان، ووقى عذاب القبر " .

ژباړه: بيهقي په كتاب القبر كې له عكرمه بن خالد مخزومي نه روايت نقل كړى چې: څوك د جمعي په ورځ يا شپه وفات شي خاتمه به يې ايمان سره وي او د قبر له عذابه نه به خوندي وي .
 اووه څلويښتم خصوصيت: څوك چې د جمعي په ورځ يا شپه وفات شي په

قبر کي ورنه سوال او خواب نه کيږي .
(په دې اړه امام ترمذي ، بيهقي ، ابن أبي الدنيا. اونورو له عمرو نه روايت نقل کړی)

أخرج الترمذي، وحسنه. والبيهقي، وابن أبي الدنيا. وغيرهم، عن ابن عمرو، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " ما من مسلم يموت ليلة الجمعة، أو يوم الجمعة إلا وقاه الله فتنة القبر " وفي لفظ: " إلا برئ من فتنة القبر " وفي لفظ: " إلا وفي الفتان " . وقال الحكيم الترمذي: وحكمته أنه انكشف الغطاء عمّا له عند الله، لأن جهنم لا تسجر في هذا اليوم، وتغلق فيه أبوابها، ولا يعمل فيه شيطانها. ما يعمل في سائر الأيام، فإذا قبض الله فيه عبداً، كان دليلاً لسعادته، وحسن مآبه، وأنه لم يقبض في هذا اليوم العظيم، إلا من كتب له السعادة عنده، فلذلك يقيه فتنة القبر، لأن سببها إنما هو ، تمييز المنافق من المؤمن .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: کوم مسلمان چې د جمعي په شپه او يا ورځ وفات شي، الله تعالى يې د قبره له عذابه خوندي ساتي او په يو لفظ د حديث کي راغلي چې وبه ساتل شي د فتنې د قبره او په بل لفظ د حديث کي راغلي چې وبه ساتل شي د الفتیان (فتنې) د قبر نه .

حکيم ترمذي فرمايلي: د دې خبرې حکمت دادې: چې پرده به پورته شي له هغه څه نه چې الله سره دي ، ځکه چې په دې ورځ جنهم نه گرميږي او دروازي يې په دې ورځ بندې وي او شيطان په دې ورځ کي کار نه شي کولي څومره چې په نورو ورځو کي يې کوي، څوک چې په دې ورځ کي وفات شي، دا ورځ د دې سړي لپاره د نيکمرغي او ښه راتلونکي دليل جوړيږي او په دې لويه ورځ کي چې څوک وفات شي، دالله په نزد نيکمرغه ليکل شوی وي، له همدې امله د قبر له فتنې خوندي پاتي کيږي او سبب يې امتياز د مؤمن له منافق نه دی

اته څلويښتم خصوصيت: د جمعي په ورځ د اهل البرزخ (څوک چې په خوا وفات شوي وي) عذاب پورته کيږي .
قال الياضي. في روض الرياحين: بلغنا أن الموتى لم يعذبوا ليلة الجمعة، تشریفاً لهذا الوقت. قال: ويحتمل اختصاص ذلك بعصاة المؤمنين دون الكفار .

ژباړه: يافعي په روض الرياحين كې فرمايلي: مور ته داسي رسيدلي، چې مرو ته د جمعي په ورځ عذاب نه وړ كول كيږي د دې ورځې د شرافت له امله او احتمال لري چې مراد ورنه گناهگاران مسلمانان وي نه كافران .

نهڅلويينتم خصوصيت: د جمعي په ورځ ارواح سره يوځای كيږي .
(په دې اړه ابن ابي الدنيا او بيهقي په الشعب كې روايتونه نقل كړي)
أخرج ابن أبي الدنيا، والبيهقي في الشعب، عن رجل من آل عاصم الجحدري، أنه رأى عاصماً الجحدري في النوم، فقال: " أنا في روضة من رياض الجنة، ونفر من أصحابي، نجتمع كل ليلة جمعة، وصبيحتها إلى بكر بن عبد الله المزني، فنتلقى أخباركم. قلت: هل تعلمون بزيارتنا؟ قال: نعلم بها عشية الجمعة، ويوم الجمعة كله، ويوم السبت إلى طلوع الشمس. قلت: وكيف ذلك دون الأيام كلها؟ قال: لفضل يوم الجمعة وعظمته " .

ژباړه: ابن ابي الدنيا او بيهقي په الشعب كې د يوسړي له ال عاصم جحدري نه نقل كړي چې هغه، عاصم الجحدري په خوب وليد، ورت ته يې وويل: زه په يوه باغيچه د جنت كې يم او ځيني ملگري د هرې جمعي په شپه او سحر بكر بن عبدالله المزني ته ورځوستاسو اخبار (احوال) مورته راځي ما ورت ته وويل تاسو زموږ په زيارت كولو خبريږي ؟ هغه راته وويل: هومور خبريږو، د جمعي په ماښام او په ټوله ورځ د جمعي او په ټوله شپه د هفتي تر لمر ختو پوري، ما ورته وويل دا ولي په نورو ورځو كې نه كيږي ؟ هغه وويل : د جمعي د ورځې د فضيلت او عظمت له كبله .

پنځوسم خصوصيت: جمعه د ورځوسر داره ده .
(په دې اړه مسلم له ابو هريرة رضى الله عنه نه حديث نقل كړى)
روى مسلم عن أبي هريرة، أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " خير يوم طلعت عليه الشمس يوم الجمعة، فيه خلق آدم، وفيه أدخل الجنة، وفيه أخرج منها، ولا تقوم الساعة إلا في يوم الجمعة " . أخرجه الحاكم بلفظ: " سيد الأيام يوم الجمعة... إلى آخره " .

ولأبي داود نحوه، وزاد: " وفيه تيبّ عليه، وفيه مات، وما من دابة إلا وهي مُصيخةٌ يوم الجمعة، من حين تُصبح، حتى تطلع الشمس، شفقاٌ من الساعة إلا الجنّ والإنس " .

وأخرج ابن أبي شيبة، وابن ماجه، والبيهقي في الشعب، عن أبي لبابة بن عبد

المنذر قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إن يوم الجمعة سيد الأيام، وأعظمها عند الله، وهو أعظم عند الله من يوم الأضحى، ويوم الفطر، فيه خمس خلال: فيه خلق آدم، وفيه أهبط، وفيه مات، وفيه ساعة لا يسأل الله العبد فيها شيئاً إلا أعطاه، ما لم يسأل حراماً، وفيه تقوم الساعة. ما من ملك مقرب، ولا سماء، ولا أرض، ولا رياح، ولا جبال، ولا بحر إلا وهنّ يُشفقن من يوم الجمعة ".
وأخرج سعيد بن منصور، في سننه، عن مجاهد قال: " إذا كان يوم الجمعة، فزرع البر، والبحر، وما خلق الله من شيء إلا الإنسان ".
وأخرج عبد الله بن أحمد، في زوائد الزهد، عن أبي عمران الجوني. قال: " بلغنا أنه لم تأت ليلة الجمعة قط إلا أحدثت لأهل السماء فرجة ".
فائدة: في بعض كتب الحنابلة: اختلف أصحابنا. هل ليلة الجمعة أفضل؟ أو ليلة القدر؟، فاختر ابن بطّة، وجماعة: أن ليلة الجمعة أفضل. وقال به أبو الحسن التميمي. فيما عدا الليلة التي أنزل فيها القرآن، وأكثر العلماء، على أن ليلة القدر أفضل، واستدل الأولون بحديث الليلة الفراء. والفرقة من الشيء خياره، وبأنه جاء في فضل يومها ما لم يجيء ليوم ليلة القدر. وأجابوا عن قوله تعالى: (لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ). فإن التقدير خير من ألف شهر ليس فيها ليلة الجمعة، كما أن تقديرها عند الأكثرين: خير من ألف شهر، ليس فيها ليلة القدر. وأيضاً، فإن ليلة الجمعة باقية في الجنة، لأن في يومها تقع الزيارة إلى الله تعالى، وهي معلومة في الدنيا بعينها على القطع، وليلة القدر مظنون عينها. انتهى ملخصاً.

ژباړه: نبي صلى الله عليه وسلم فرمايلي: تر ټولو غوره ورځ چې په هغې لمر راخيژي د جمعي ورځ ده په دې کې آدم (عليه السلام) پيداشوی او په دې کې هغه جنت ته بول شوی او په دې کې هغه له جنته راوېستل شوی او قيامت به د جمعي په ورځ وي او پورتنی حديث حاکم په لفظ د (سيد الايام يوم الجمعة...إلى آخره ")

ژباړه: جمعه د ورځو سرداره ده نور، هغه پورتنی حديث تر پايه)

ابوداود هم د حاکم په خير، لفظ د: سيد الايام ذکر کړی او لاندني الفاظ يي هم روايت کړي: په جمعه کې د آدم (عليه السلام) توبه قبوله شوي او وفات شوي او هر ژوندی چې د ځمکې په مخ گرځي د جمعي په ورځ سحر د لمر ختوپه وخت کې چيغې وهي ويريزي چې قيامت نشي، مگر انسانان، پيريان (چې دوی چيغې نه وهي)

ابن ابي شيبه، ابن ماجه او بيهقي په شعب کي له ابي اُبابة بن عبد المنذر نه روايت کړی: چې رسول الله صلى الله على وسلم فرمايلي: د جمعي ورځ د نورو ورځو سرداره ده او د الله تعالی په وړاندې د لوی اختر او کوچني اختر تر ورځو پيره غوره ده او په دې کي پنځه شیان واقع شوي.

۱: ادم (عليه السلام) پکي پيدا شوی ۲: د اسمان نه ځمکي ته راکوز شوی ۳: په دې کي وفات شوی ۴: او په دې کي داسي يوساعت (وخت) شته چې څوک د الله تعالی نه د څه شي غوښتنه وکړي، الله تعالی يي ورکوي خو چې حرام شی نوي. ۵: په دې کي قيامت راځي.

مقربې ملاپکي اسمانونه، ځمکي، بادونه، غرونه او دريابونه د جمعي له ورځي نه، ويريري (د قيامت د راتلوله وپري)

عبد الله بن أحمد په زوائد الزهد کي له ابو عمران الجوني نه نقل کړی چې: داسمان د اوسيدونکو لپاره د جمعي راتگ لويه ويره (فزعة) راپيدا کوي .

فايده: د حنابلو (د احمد بن حنبل رح د مذهب) په کتابو کي ذکر شوي دي: چې د جمعي شپه غوره ده او که د ليلة القدر، ابن بطه او ورسره يوې ډلي علماوو ويلي: د جمعي شپه په ليلة القدر غوره ده . ابوالحسن التميمي فرمايلي: هغه ليلة القدر چې په هغي کي قرانکريم نازل شوی، هغه د جمعي په شپه غوره ده او دقدر د نورو شپونه د جمعي شپه غوره ده .

زيات شمير علماء په دې اند دي، چې د قدر شپه غوره ده. اوچا چې د جمعي د شپي په غوروالي قول کړی: د ليل يي هغه حديث نيولی په کوم کي چې جمعي ته غوره ويل شوي (جمعه غوره شپه ده) او بل داچي د جمعي د غوروالي په هکله داسي حديث راغلي کوم چې د قدر د شپي په هکله نه دی راغلی .

خوهغو علماووته چې دقدر د شپي غوروالي يي په دی ايات شريف دليل نيولی: ليلة القدر خير من الف شهر (ژباړه: د قدر شپه تر زرو مياشتو غوره ده) داسي ځواب ورکړی: چې مراد د زرو شپو نه هغه شپي دي چې د جمعي شپي په کي نه وي او بل دا چې د جمعي شپه به جنت کي هم وي، ځکه چې د جمعي په ورځ به د جنتيانو ليد نه، الله تعالی سره کيږي . او بل داچي دجمعي

شپه په دنيا کې يقيناً معلومه ده او د قدر شپه مور ته په يقني توگه نه ده معلومه نوځکه د جمعي شپه د قدر په شپه غوره ده .

يوپنځوسم خصوصيت: دجمعي ورځ د زيادت ورځ ده .

(په دې اړه امام شافعي په خپل کتاب (ام) کې له انس (رضی الله عنه) نه حديث روايت کړی)

أخرج الشافعي في الأم، عن أنس قال: " أتى جبريل بمرآة بيضاء فيها نكتة إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم . فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ما هذه؟ قال: هذه الجمعة. فضلت بها أنت، وأمتك، فإن الناس لكم فيها تبع. اليهود، والنصارى. ولكم فيها خير، وفيها ساعة لا يوافقها مؤمن يدعو الله بخير، إلا استجيب له، وهو عندنا يوم المزيد. قال النبي صلى الله عليه وسلم: يا جبريل، وما يوم المزيد؟ قال: إن ربك اتخذ في الفردوس وادياً أفيح. فيه كتب مسك، فإذا كان يوم الجمعة، أنزل الله فيه ناساً من الملائكة، وحوله منابر من نور، عليها النبيين، وحُفت تلك المنابر، بكراسي من ذهب، مُكللة بالياقوت، والزبرجد. عليها الشهداء، والصديقون، ثم جاء أهل الجنة، فجلسوا من ورائهم على تلك الكتب. فيقول الله: أنا ربكم، قد صدقتكم وعدي، فسلوني أعطكم، فيقولون: ربنا نسألك رضوانك، فيقول: قد رضيت عنكم، ولكم علي ما تمنيتم، ولدي مزيد. فهم يحبون يوم الجمعة، لما يعطيهم فيه ربهم من الخير " . وله طرق عن أنس، وفي بعضها: " إنهم يمكثون في جلوسهم هذا إلى مقدار منصرف الناس من الجمعة، ثم يرجعون إلى غرفهم " .

ژباړه: انس (رضی الله عنه) روايت کړی : وايي جبريل عليه السلام، رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يوه سپينه ائينه راوړه، چې په هغې کې يوه توره نکتې (ټکي) وه رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته فرمايل : دا څه شی ده ؟ هغه ورته وويل: دا جمعه ده، تاسو او ستاسو امة ته په دې سره غوره والی درکړ شوی او خلک (يهود او نصارا) د دې په واسطه ستاسو تابع دي (ځکه چې هفته د يهودو او يکشنبه د نصاراو ورځ ده او دواړه د جمعي نه ورورسته دي) په جمعه کې ستاسو لپاره خير ده او په دې کې يو ساعت (وخت) دی چې د مؤمنانو هره د خير غوښتنه، الله تعالی قبلوي اودا ورځ زمور لپاره د زيادت ده. نبی صلى الله عليه ورته وفرمايل: جبريله ! د زيادت د ورځې څه مانا ؟ هغه ورته وويل : ستارب په فردوس (جنت) کې يوه دره غوره کړي، چې د مشکو تختونه يې پکې ايښي دي، کله چې د جمعي ورځ شي، الله تعالی د اسمانه ملائکې را واستوي او شا اوخوا يې د ثور منبرونه دي، چې ځای ناستي د

انبياوو وي او تر دی منبرو شا اوخوا دسروزرو کرسې (چوکې) تاوشوي دي چې بنائسته شوي وي په ياقوتو او زبرجدو په دي به شهيدان صديقين ناست وي او بيابه د جنت خلک راشي او په دي تختونو به دوی نه وروسته کيني نو الله تعالی به ورته ووايي: زه ستاسو رب یم، ما ربنتيا کره ستاسو سره خپله وعده، زما نه د حاجتونو غوښتنه وکړي چې زه يې درپوره کړم. دوی به ورته وایي: زموږ ربه! موږ ستارضاء غواړو، الله تعالی به ورته وفرمايي: زه له تاسي راضي یم او ستاسو لپاره پوره کوم هغه شی چې تاسو يې غواړئ او ما سره نور هم ډیرڅه دي

اهل جنت د جمعي ورځ غوره گڼي، ځکه الله تعالی دوی ته د جمعي په ورځ خیر ورکوي دا حدیث له انس نه په نورو لارو هم روایت شوی او ځينو روایتونو کې داسي راغلي: د اخلک به هلته (د الله په حضور) دومره وخت ناست وي څومره به چې (په دنیا کې) خلک د جمعي لمانځه نه راستنيدل نوبيا به دوی (اهل جنت) خپلومانيو ته راستانه شي .
وأخرج الأجرى في كتاب الرؤية، عن أبي هريرة. أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " إن أهل الجنة إذا دخلوها، نزلوا بفضل أعمالهم، فيؤذن لهم في مقدار يوم الجمعة، من أيام الدنيا، فيزورون، فيبرز الله لهم عرشه، ويبتدئ لهم في روضة من رياض الجنة، وتوضع لهم منابر من نور، ومنابر من لؤلؤ، ومنابر من ياقوت، ومنابر من ذهب، ومنابر من فضة، ويجلس أديانهم، وما فيهم أدنى، على كئبان المسك والكافور، وما يرون أصحاب الكراسي بأفضل منهم مجلساً " الحديث وفيه: الرؤية، وسماع الكلام، وذكر سوق الجنة

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: كله چې جنتيان جنت ته داخل شي، د خپلو كړنو سره سم ورته درجات وركول كيږي، دوی ته په اندازه د ورځي د جمعي د ورځو د دنيا اجازه وركول كيږي، ترڅو دوی زيارت وكړي. الله جل جلاله خپل عرش ورته څرگند كړي او دا زيارت (ديدار د الله جل و علا) په يوه باغيچه د باغيچو د جنت كې شروع كيږي، د نور او ملغلرو او ياقوتو او سرو او سپينو زرو منبرونه ايښودل شوي وي او ادنی جنتي كوم چې تر ټولو ټيټ رتبه وي د مشكواو كافورو په په غونډيو ناست وي او كوم چې په كرسيو ناست وي هغوی به تر ټولو بنائسته بنكاري نور مخكني حدیث دی او همدا ډول، په دی حدیث كې ديدار د الله جل جلاله او او ريډل دکلام (خبرو) د الله تعالی جل شانته او ذكر د بازار د جنت هم شوی

دوه پنخوسم خصوصیت: د جمعی د ورځې یاداشت قران کریم کې شوی خو د اونی نورې ورځې نه دي يادې شوي. قال تعالی: (إِذَا تُؤدِّيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ).

ژباړه: کله چې د جمعی د لمانځه لپاره اذان وشي (درې پنخوسم خصوصیت: د جمعی ورځ شاهد، مشهوده ده .

(په دې اړه ابن جریر له علی بن ابی طالب رضی الله عنه نه حدیث روایت کړی)

أخرج ابن جرير، عن علي بن أبي طالب في قوله تعالى: (وَشَاهِدٍ، وَمَشْهُودٍ) . قال: " الشاهد يوم الجمعة، والمشهود يوم عرفة " وأخرج حميد بن زنجويه، في فضائل الأعمال، عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " اليوم الموعود يوم القيامة، والمشهود يوم عرفة، والشاهد يوم الجمعة، ما طلعت شمس، ولا غربت على يوم أفضل من يوم الجمعة "

ژباړه: ابن جریر له علی کرم الله وجهه نه په باره د دې قول دالله تعالی کې: (وَشَاهِدٍ، وَمَشْهُودٍ) نقل کړي چې: شاهد د جمعی او مشهود د عرفې ورځې دي. حمید بن زنجویه په فضائل اعمال کې د ابو هریره روایت نقل کړی چې: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: اليوم الموعود، دقیامت ورځ المشهود د عرفې ورځ او الشاهد د جمعی ورځ ده .

لمر نه دي راختلی او نه دي لويديلی په غوره ورځ تر جمعی. (د جمعی ورځ تر ټولو ورځو غوره ده)

وأخرج ابن جرير، " عن أبي الدرداء قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " أكثروا عليّ من الصلاة يوم الجمعة، فإنه يوم مشهود، تشهد الملائكة " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: د جمعی په ورځ په ما زیات درود وایاست، ځکه چې مشهوده ورځ ده (ملائکې ورته حاضرېږي) څلورپنخوسم خصوصیت: د جمعی ورځ ذخیره د دي امت ده

(په دې اړه شیخینو له ابوهریره رضی الله عنه نه روایت کړی.

روى الشيخان، عن أبي هريرة، أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: " نحن الآخرون، السابقون يوم القيامة، بيد أنهم أوتوا الكتاب من قبلنا، ثم هذا يومهم الذي فرض الله عليهم، فاختلفوا فيه، فهدانا الله له، فالناس لنا فيه تبع. اليهود غداً، والنصارى بعد غدٍ ولمسلم عن أبي هريرة، وحذيفة، قالاً: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " أضلّ الله عن الجمعة، من كان قبلنا، فكان لليهود يوم السبت، وكان للنصارى يوم الأحد، فجاء الله بنا، فهدانا ليوم الجمعة

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم به فرمايل: مور اخيرني يو خو د قيامت په ورځ به ترټولو مخکني يو، خو دومره خبره ده چې نورو قومونو ته زمور نه مخکي کتاب ورکړشوی بيا دا ورځ، الله په دوی فرض کړه دوی په کي اختلاف وکړ او مور ته الله تعالی دغه ورځ راکړه خلک په دې ورځ کي زمور تابع دي د يهودو دهفتي او د نصاراوو دیکشني ورځ دی .

مسلم له ابو هريرة او حذيفة رضى الله عنهما نه روايت کړی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: الله (جل جلاله) مخکني خلک د جمعي نه گمراه کړل ديهودو لپاره د هفتي ورځ شوه اود نصاراوو لپاره د يکشني ورځ شوه او الله تعالی چې مور پيدا کړو د جمعي ورځ يي راکړه .

ولمسلم عن أبي هريرة، وحذيفة، قالاً: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " أضلّ الله عن د الجمعة، من كان قبلنا، فكان لليهود يوم السبت، وكان للنصارى يوم الأحد، فجاء الله بنا، فهدانا ليوم الجمعة

پنځه پنځوسم خصوصيت: جمعه د مغفرة ورځ ده
(په دې اړه ابن عدي، طبراني په الاوسط کي په جيد سند له انس نه روايت کړی)

أخرج ابن عدي، والطبراني في الأوسط بسند جيد، عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إن الله تبارك، وتعالى، ليس بتارك أحداً من المسلمين يوم الجمعة إلا غفر له

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: الله تبارك وتعالى د جمعي په ورځ هيڅ يو مسلمان بي له مغفرته (بيني) نه پریردي .

شپږ پنځوسم خصوصيت: جمعه د اورنه دازادې ورځ ده

(په دې اړه امام بخاري په خپل تاريخ كې او ابو يعلى د انس نه روايت كړى)
 أخرج البخاري في تاريخه، وأبو يعلى، عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله
 عليه وسلم: " إن يوم الجمعة، وليلة الجمعة، أربع وعشرون ساعة، ليس فيها
 ساعة إلا والله فيها ستمائة عتيق من النار، كلهم قد استوجبوا النار ".
 وأخرجه ابن عدي، والبيهقي في الشعب بلفظ: " إن لله في كل جمعة ستمائة ألف
 عتيق ".

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: د جمعي ورځ او شپه
 څلورويشت ساعته ده، په هر ساعت كې شپږ سوه كسان چې د اور مستحق
 وي، الله يې د اور نه ازاده وي او ابن عدي او بيهقي په الشعب كې په داسې لفظ
 سره روايت كړى: الله لره په هره جمعه كې شپږ سوه زره د اور نه ازاد
 موجود دي .

أوښخوسم خصوصيت: په جمعه كې داسې ساعت شته چې دعا په كې قبليري.

(په دې اړه شيخينو له ابو هريرة رضى الله عنه نه روايت كړى)
 روى الشيخان، عن أبي هريرة: " أن رسول الله صلى الله عليه وسلم ذكر يوم
 الجمعة فقال: فيها ساعة لا يوافقها عبد مسلم، وهو قائم يصلي، يسأل الله شيئاً إلا
 أعطاه إياه، وأشار بيده يقللها " ولمسلم عنه: " إن في الجمعة لساعة، لا يوافقها
 مسلم يسأل الله فيها خيراً إلا أعطاه إياه. هي ساعة خفية ".
 ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: په جمعه كې يو داسې ساعت دى
 چې د هغه سره سم يومسلمان په لمانځه ودريري او د الله نه په دې كې خير
 وغواړي، وركوي يې او په لاس يې اشاره كوله چې ډير كم وخت دى .

اومسلم له ابو هريرة نه داسې روايت كړى: په جمعه كې داسې يو ساعت دى
 كه څوك په هغه ساعت كې الله نه خير (دعا) وغواړي، الله يې وركوي، او دا
 پټ ساعت دى .

(د جمعي په هغه ساعت كې چې دعا په كې قبليري د صحابو او تابعينو او
 ورستنيو علماو په منځ كې تحقيقي اختلاف دى او زيات تر ډيرشو قولونو

پوري يي ذکر کړي . هغه مي ونه ژباړل ځکه چې ذکر يي اوږد والی نه خالي نه دي او بل داچې گڼ شمير يي له تيرو احاديثو نه اخستل شوي³

د جمعي دهغه ساعت په هکله، چې دعا په کې قبليری د ځينو صاحبونظرونه:

وقال ابن سعد في طبقاته: أخبرنا عفان بن مسلم، حدثنا حماد بن سلمة، أخبرنا علي بن زيد بن جُدعان. أن عبید الله بن نوفل، وسعيد بن نوفل، والمغيرة بن نوفل، كانوا من قراء قریش، وكانوا ييكون إلى الجمعة، إذا طلعت الشمس، يريدون بذلك الساعة التي تُرجى، فنام عبید الله بن نوفل، فدُح على ظهره دحّة، فقيل: هذه الساعة التي تريد، فرفع رأسه، فإذا مثل غمامة، تصعد إلى السماء، وذلك حين زالت الشمس

ژباړه: عبید الله بن نوفل ، سعيد بن نوفل او المغيرة بن نوفل د قریشو د قاريان وو کله چې به د جمعي د ورځې لمر راوختلو نو ژرل به يي، مقصد يي په دې سره د جمعي هغه ساعت وو په کوم کې چې د دعا د قبلیدلو امید و، په دې وخت کې عبید الله بن نوفل ويده شو، يو چا په شا وچيخولو او ورته ويي ويل: دا هغه ساعت دی کوم چې ته يي په لټه کې يي. هغه سر راپورته کړ چې گوري لکه يوه توره وريخ غوندي شى اسمان ته په ختو کې و او دا واقعه د لمر له زوال وروسته شوي وه .

فائدة: احتج من قال بتفضيل الليل على النهار: بأن في كل ساعة إجابة، كما ثبت في الأحاديث الصحيحة، وليس ذلك في النهار، سوى في يوم الجمعة.

فائده: څوک چې د جمعي شپه په ورځ غوره گڼي، دليل يي دا نيولی: ځکه چې د شپې په هر ساعت کې دعا قبليری، څنگه چې په صحيحو احاديثو کې راغلي او په ورځ کې داسي احاديث نه دي راغلي يوازې د جمعي د ورځې په هکله راغلي .

اته پنځوسم خصوصيت : په جمعه کې د صدقي ثواب په دوه برابره ده او په نورو ورځو کې په يو برابر دی

³ ژباړن

(په اړه ابن ابی شیبه په خپل مصنف کې له کعب نه روایت کړی)
 أخرج ابن أبي شيبة في المصنف، عن كعب، قال: " الصدقة تضاعف يوم الجمعة "

ژباړه : کعب فرمایلي : صدقه (خیرات) په جمعه کې دوه برابره ثواب لري .
 نهپنځوسم خصوصیت: د نیکی او بدی بدلې په جمعه کې دوه برابره ده .
 (په اړه ابن ابی شیبه له کعب نه روایت کړی او طبراني په اوسط کې له
 ابوهریره رضی الله عنه او د مسیب بن رافع نه نقل کړي)
 أخرج ابن أبي شيبة، عن كعب، قال: يوم الجمعة تضاعف فيه الحسنه والسيئة.
 وأخرج الطبراني في الأوسط، من حديث أبي هريرة مرفوعاً: " تضاعف
 الحسنات يوم الجمعة " وأخرج حميد بن زنجويه، في فضائل الأعمال، من طريق
 الهيثم بن حميد. قال: أخبرني أبو سعيد، قال: بلغني أن الحسنه تضاعف يوم
 الجمعة، والسيئة تضاعف يوم الجمعة. وأخرج عن المسيب بن رافع قال: من
 عمل خيراً في يوم الجمعة، ضُغِّف بعشرة أضعافه في سائر الأيام، ومن عمل شراً
 فمثل ذلك.

ژباړه: د جمعي په ورځ کې د نیکی او بدی بدلې دوه برابره ده.

او ابن ابی شیبه له کعب نه نقل کړي : د جمعي په ورځ کې د نیکی او بدی بدلې
 دوه برابره ورکول کيږي .

طبراني په اوسط کې له ابوهریره نه مرفوع حدیث روایت کړی: چې د نیکی
 بدلې د جمعي په ورځ دوه برابره ورکول کيږي .

او حمید بن زنجویه په فضائل اعمال کې د الهیثم بن حمید له لارې روایت
 کړی، چې ماته خبر را کړی ابوسعید چې ویلي یې دي: ماته رسیدلي: چې
 د جمعي په ورځ د نیکی او بدی دوه برابره بدلې ورکولی شي .

ابن زنجویه له مسیب بن رافع نه روایت کړی چې ویلي یې دي : څوک چې د
 جمعي په ورځ د خیر عمل وکړي لس برابره بدلې د نورو ورځو په پرتله
 ورکول کيږي او څوک چې د شر عمل وکړي یو برابر بدلې ورکولی شي .
 شپږم خصوصیت : د جمعي په ورځې او شپه د سورة : حم الدخان لوستل
 (په اړه ترمذی له ابوهریره او طبراني او اصفهاني له ابو امامه او

دارمي د ابو رافع نه روايتونه نقل كړي (اخرج الترمذي، عن أبي هريرة. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من قرأ حم الدخان في ليلة الجمعة عُفِر له ". وأخرج الطبراني، والأصبهاني، عن أبي أمامة. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من قرأ حم الدخان في ليلة الجمعة، أو يوم الجمعة، بنى الله له بيتاً في الجنة ". وأخرج الدارمي عن أبي رافع قال: " من قرأ الدخان في ليلة الجمعة، أصبح مغفوراً له، وزُوج من الحور العين ".

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې د جمعي په شپه سورت حم الدخان ولولي بښنه به ورته وشي .

اوطبراني او اصفهاني د ابي امامه نه روايت كړي: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې د جمعي په شپه اويا ورځ سورة حم الدخان ولولي الله به ورته په جنت كې يو كور جوړ كړي .

او دارمي له ابو رافع نه روايت كړي هغه ويلي: څوك چې د جمعي په شپه حم الدخان ولولي سحر به داسي حال كې راپاڅيري چې گناوي به ورته بښل شوي وي او ورته په نكاح شوي به وي حور عين (غټ سترگي حوري) يوشپتم خصوصيت: دجمعي په شپه د سورة يس لوستل: (په اړه بيهقي په الشعب كې له ابوهريرةرضي الله عنه نه روايت كړي) اخرج البيهقي في الشعب، عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من قرأ ليلة الجمعة حم الدخان، ويس، أصبح مغفوراً له " وأخرجه الأصفهاني بلفظ: " من قرأ يس في ليلة الجمعة عُفِر له

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې د جمعي په شپه حم الدخان او يس ولولي، سحر به داسي راپورته كيري چې گناوي به ورته بښل شوي وي

دوشپتم خصوصيت: دسورة ال عمران لوستل په جمعه كې (په دي اړه طبراني له ابن عباس نه حديث روايت كړي) اخرج الطبراني بسند ضعيف، عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه

وسلم: " من قرأ السورة التي يُذكر فيها آل عمران، يوم الجمعة، صلى الله عليه وملائكته حتى تغيب الشمس.

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې هغه سورة چې ال عمران په هغه كې ذكر شوى، د جمعي په ورځ ولولي، ترڅوچې لمر وليري الله او ملائكي به په هغه درود وايي.

درى شپتم خصوصيت: د جمعي په ورځ د هود دسوري لوستل (په دې اړه دارمي په خپل مسند كې او بيهقي په الشعب او ابو شيخ او ابن مردويه په خپلو تفسيرونوكي له كعب نه روايتونه كړي)
أخرج الدارمي في مسنده، والبيهقي في الشعب، وأبو الشيخ، وابن مردويه، في تفسيرهما، عن كعب، أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " اقرؤوا سورة هود يوم الجمعة "

ژباړه: نبي صلى الله عليه وسلم فرمايلي: د جمعي په ورځ د هود سورة وياست

څلور شپتم خصوصيت: د جمعي په شپه د بقرې او ال عمران د سورتونو لوستل (اصفهاني په ترغيب كې په خپل سند سره د عبدالواحد بن ايمن تابعي نه او همدا ډول حميد بن زنجويه له وهب بن منبه نه روايتونه كړي)
أخرج الأصفهاني في الترغيب بسنده، عن عبد الواحد بن أيمن، تابعي قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من قرأ سورة البقرة، وآل عمران، في ليلة الجمعة، كان له من الأجر، ما بين ألبداء، وعروباء "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې د بقرې سورة او د ال عمران سورة د جمعي په شپه ولولي، له عرشه نېولي تر لاندې ځمكو پورې په اندازه ورته اجر دی .

پنځه شپتم خصوصيت: د جمعي د ورځې په سحر هغه ذكر چې سبب د مغفرت ګرځي

(په دې اړه طبراني په اوسط كې او ابن سدي له انس نه روايتونه كړي)
أخرج الطبراني في الأوسط، وابن السني، عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من قال قبل صلاة الغداة، يوم الجمعة، ثلاث مرات: استغفر الله العظيم الذي لا إله إلا هو الحي القيوم، وأتوب إليه، غُفرت ذنوبه، وإن كانت أكثر من زبد البحر " .

ژباړه : رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي : څوك چې د جمعي په سحر لمانځه رومي دري كرتې: استغفر الله العظيم الذي لا إله إلا هو الحي القيوم، وأتوب إليه،) ولولي گناوي به ورته وبنسلي شي كه څه هم د سين د اوبو له ځگ نه زياتي وي

شپږ شپيتم خصوصيت: د جمعي په شپه او ورځ كې په نبي صلى الله عليه وسلم زيات درود ويل .

(په دې اړه ابوداود،حاكم (چې صحيح يې هم گرځولي) او ابن ماجه د اوس بن اوس نه روايت كړي)

أخرج أبو داود، والحاكم وصححه، وابن ماجه، عن أوس بن أوس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إن من أفضل أيامكم، يوم الجمعة، فيه خلق آدم، وفيه قُبض، وفيه النفخة. وفيه الصعقة، فأكثرُوا من الصلاة عليّ فيه، فإن صلاتكم معروضة عليّ " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: ستاسو د ورځو ترټولو غوره ورځ د جمعي ده په دېكي ادم (عليه السلام) پيدا شوى او په كې وفات شوى او په دېكي شپيلي (النفخة) وهل كيږي او په دې كې بله شپيلي (الصعقة) وهل كيږي او په دې كې په ما (محمد بن عبدالله صلى الله عليه وسلم) زيات درود وايست ځكه چې ستاسو درود ماته راسيږي .

(په دې اړه طبراني په اوسط كې له ابو هريرة رضى الله عنه نه او بيهقي په شعب كې له ابو امامه نه روايتونه نقل كړي)

وأخرج الطبراني في الأوسط، عن أبي هريرة. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " أكثرُوا من الصلاة، عليّ، في الليلة الزهراء،⁴ واليوم الأزهر. فإن صلاتكم تعرض عليّ " .

⁴ : **وَزَهْرَةُ النَّبِيِّ** أيضاً نُورُهُ وكذلك الزَّهْرَةُ بفتحين. وَالزُّهْرَةُ بفتح الهاء نَجْمٌ. وَزَهْرَتِ النَّارُ أَضَاءَتِ وَبَابُهُ خَضَعَ وَازْهَرَهَا غَيْرُهَا. وَالْأَزْهَرُ التَّيْرُ وَيُسَمَّى الْقَمَرُ الْأَزْهَرَ. وَالْأَزْهَرَانِ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ. وَرَجُلٌ أَزْهَرُ أَي أْبْيَضُ مُشْرِقُ الْوَجْهِ وَالْمَرْأَةُ زَهْرَاءُ. وَأَزْهَرَ النَّبِيُّ ظَهَرَ) مختار الصحاح ، زين الدين الرازي ، ج ، ١ ، ص ، ١٣٤ - المكتبة الشاملة الاصدار الثاني . (را ، اخستونكي : رشتين)

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: په خُليدونكي (دجمعي په) شپه او خُليدونكي (دجمعي په) ورځ كې په مازيات درود وياست، ځكه چې ستاسو درود ماته ماته وړاندي كيږي .

وأخرج البيهقي في الشعب، عن أبي أمامة. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " أكثروا من الصلاة عليّ في كل يوم جمعة، فمن كان أكثرهم عليّ صلاة، كان أقربهم مني

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: دجمعي په ورځ به ما زيات درود وياست، څوك چې په ما زيات درود وايي هغه به ماته تر ټولو زيات نژدې وي . (همدا ډول بيهقي له انس رضي الله عنه نه لاندي دوه حديثه چې يو يې مرفوع دی دريم حديث يې له علي رضي الله عنه نه نقل كړي)
وأخرج عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " أكثروا من الصلاة عليّ في يوم الجمعة، وليلة الجمعة، فمن فعل ذلك كنت شهيداً، أو شافعاً له يوم القيامة " .

وأخرج عن أنس مرفوعاً: " من صلى علي في يوم الجمعة، وليلة الجمعة، قضى الله له مائة حاجة: سبعين من حوائج الآخرة، وثلاثين من حوائج الدنيا " .
وأخرج عن علي قال: " من صلى على النبي صلى الله عليه وسلم يوم الجمعة، مائة مرة، جاء يوم القيامة، وعلى وجهه نور " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: د جمعي په ورځ او شپه په ما زيات درود وياست څوك چې دا عمل كوي، زه دهغه لپاره په ورځ د قيامت كې شاهد (گواه) او يا شفاعت كوونكى يم .

وأخرج عن أنس مرفوعاً: " من صلى علي في يوم الجمعة، وليلة الجمعة، قضى الله له مائة حاجة: سبعين من حوائج الآخرة، وثلاثين من حوائج الدنيا

له انس رضي الله عنه نه مرفوع (نبي صلى الله عليه وسلم ته رسيدلى) حديث دي: څوك چې د جمعي په ورځ او شپه كې په ما درود ووايي، الله تعالى به يې سل حاجتونه پوره كړي: اويا (٧٠) د قيامت او ديرش يې د دنيا .

(په دې اړه اصفهاني په خپل (کتاب) ترغيب کې د انس رضی الله عنه نه او ابونعیم په حلیة کې د زید بن وهب رضی الله عنه نه احادیث نقل کړي)

وأخرج الأصبهاني في ترغيبه، عن أنس قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من صلى علي في يوم الجمعة ألف مرة، لم يمته حتى يرى مقعده من الجنة "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوک چې په ما باندي د جمعي په ورځ يوزرځله (۱۰۰۰) درود ووايي، تر هغه وخته به مړ نه شي ترڅوچې خپل ځای په جنت کې و نه وپني .

وأخرج أبو نعيم في الحلية، عن زید بن وهب. قال: " قال لي ابن مسعود: لا تدع إذا كان يوم الجمعة أن تصلي على النبي صلى الله عليه وسلم ألف مرة.

ژباړه: زید بن وهب رضی الله عنه ويلي، چې "ماته ابن مسعود رضی الله عنه وفرمايل: د جمعي په ورځ په نبي صلى الله عليه وسلم، زر (۱۰۰۰) کرته درود ويل مه پريرده .

أوه شبيتم ، اته شبيتم ، نه شبيتم او اويایم خصوصيتونه: په جمعه کې دمريض پوښتنه کول ، جنازي ته حاضریدل ، د نکاح مجلس ته حاضریدل او غلام ازادول .

(په دې اړه طبراني له ابو امامة او ابويعلی له ابو سعید نه روايتونه نقل کړي)

أخرج الطبراني، عن أبي أمية، أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " من صلى الجمعة، وصام يومه، وعاد مريضاً، وشهد جنازة، وشهد نكاحاً، وجبت له الجنة "

وأخرجه أبو يعلى، من حديث أبي سعيد، وزاد: " وتصدق وأعتق " ولم يذكر ، شهود النكاح .

ژباړه: نبي صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوک چې د جمعي لمونځ وکړي ، روژه ونيسي ، د مريض پوښتنه وکړي او جنازي ته حاضر شي او نکاح ته حاضر شي، جنت ورته واجبيږي او ابو يعلى له ابي سعید نه هم دا حديث

روایت کری او زیات کری دی چې صدقه ورکړي او غلام ازاد کړي خو د نکاح حضور یې نه دی ذکر کړی .

یوایم خصوصیت: د جمعي په شپه هغه خاصي دعاوي کول چې نبی صلی الله عليه وسلم نه روایت شوي .

أخرج البيهقي في الشعب، عن أنس. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من قال هذه الكلمات سبع مرات في ليلة الجمعة، فمات في تلك الليلة، دخل الجنة. ومن قالها يوم الجمعة، فمات في ذلك اليوم، دخل الجنة؛ من قال: اللهم أنت ربي لا إله إلا أنت، خلقتني، وأنا عبدك، وابن عبدك، وابن أمك، وفي قبضتك وناصرتي بيدك، أمسيت على عهدك، ووعدك ما استطعت، أعوذ بك من شر ما صنعت، أبوء بنعمتك، وأبوء بذنبي، فاغفر لي، فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت "

ژباړه: نبی صلی الله عليه وسلم فرمایلي: څوک چې دا کلمات او (۷) کرته د جمعي په شپه ولولي او بیا په هغه شپه مړ شي جنت ته داخلېږي او څوک یې چې د جمعي په ورځ ولولي او په دی ورځ مړ شي جنت ته داخلېږي او څوک چې ووايي: یا الله ته زما رب یې نشته په حقه معبود (چاته چې عبادت کيږي) بل څوک بې له تانه، ته زما پیدا کوونکی یې او زه ستا بنده او ستا د بنده زوی یم ستا د مینځې زوی یم او زما اختیار تاسره دی او زما بدن ستا په لاس کې دی . بیگا کړي مې ده تاسره په تعهد او وعدي، څومره چې مې په وس کې وي او تاپورې پناغوارم له شره د خپل بد عمله او ستا د نعمت د شکر تلوسه لرم کوم او اقرار کوم په خپله گناه، ماته بښنه وکړي ځکه چې گناه، له تا پرته بل څوک نه شي بښلی .

دوه اوایم خصوصیت: تلل او راتلل په جمعه کې:

په اړه بیهقي له عائشي رضی الله عنها نه روایت نقل کړی (وأخرج أيضاً، عن عائشة. قالت: " كان رسول الله صلى الله عليه وسلم، إذا ظهر في الصيف، استحب أن يظهر ليلة الجمعة، وإذا دخل البيت في الشتاء استحب أن يدخل ليلة الجمعة " . وأخرج مثله عن ابن عباس.

ژباړه: رسول الله صلی الله عليه وسلم به کله چې په اوږې کې د شپې له خوا راوتلو دابه یې غوره گڼله، چې د جمعي په شپه راووځي او چې کله به کورته په ژمي کې داخلېدلو نو غوره به یې گڼله چې د جمعي په شپه داخل شي. اوبیهقي همدا ډول روایت د ابن عباس نه هم کړی .

دری او یا یم خصوصیت : په جمعه کې د الله تعال د فضل غوښتنه
(په دې اړه طبراني له عبدالله بن بۇسر صاحب رسول الله صلى الله عليه وسلم نه
روایت کړی)
أخرج الطبراني، عن عبد الله بن بۇسر، صاحب رسول الله صلى الله عليه وسلم: " أنه كان إذا صلى الجمعة، خرج فدار في السوق ساعةً، ثم رجع إلى المسجد، فقيل له: لِمَ تفعل هذا؟ فقال: رأيت سيد المرسلين يفعله ".
قلت: كأن حكمته امتثال قوله تعالى: (فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ، وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ) .

ژباړه: طبراني له عبدالله بن بۇسر د رسول الله صلى الله عليه وسلم له ملگري نه
روایت کړی، وایي کله چې به هغه د جمعي لمونځ وکړ نو راوبه وتلو او په
بازار کې به وگرځیدلو بیا به مسجد ته ولاړ چاورنه پوښتنه وکړه: چې داسي
ولي کوي ؟ هغه ورته وفرمايل : ما سردار د رسولانو (محمد رسول الله صلى
الله عليه وسلم) لیدلی و چې هم داسي به یې کولو "زه طبراني وایم چې حکمت
په دې کې (چې بازار ته به رسول الله صلى الله عليه وسلم د جمعي د لمانځه
نه وروسته تلو) د الله تعال په دې قول عمل کول و: ژباړه : کله چې د جمعي
لمونځ وکړئ نو تاسو په ځمکه کې خواره شئ او د الله تعالی د فضل (رزق)
په لټه کې شئ.

څلور او یا یم خصوصیت: د جمعي له لمانځه نه وروسته انتظار کول د ماڅیگر
تر لمانځه پورې، د عمري د ثواب معادل دی .
(په اړه بیهقي په شعب کې له سهل بن الساعدي روایت نقل کړی)
أخرج البيهقي في الشعب، عن سهل بن سعد الساعدي. قال: قال رسول الله صلى
الله عليه وسلم: " إن لكم في كل جمعة حجةً، و عمرهً، فالحجة: الهجرة إلى
الجمعة، والعمره: انتظار العصر بعد الجمعة "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: ستاسو لپاره په هره جمعه کې
یوحج او یوه عمره ده (ثواب دی) حج د جمعي لمانځه ته تگ او عمره د
جمعي له لمانځه نه وروسته انتظار کول دي د ماڅیگر تر لمانځه پورې .

پنځه او یا یم خصوصیت: د حفظ القرآن لمونځ د جمعي په شپه .
(په دې اړه امام ترمذي غریب حدیث روایت کړی او حاکم په دعوات کې له
ابن عباس نه هم نقل کړی)

أخرج الترمذي، وقال: حسن غريب. والحاكم، والبيهقي في الدعوات، عن ابن عباس: " أن علياً قال لرسول الله صلى الله عليه وسلم: تفلت هذا القرآن من صدري، فما أجدني أقدر عليه، فقال: ألا أعلمك كلمات ينفعك الله بهن، وتنفع بهن من علمته، ويثبت ما تعلمت في صدرك؟ إذا كان ليلة الجمعة، فإن استطعت أن تقوم في ثلث الليل الآخر، فإنها ساعة مشهودة، والدعاء فيها مستجاب - وقد قال أخي يعقوب لبنيه: سوف أستغفر لكم ربي. يقول: حتى تأتي ليلة الجمعة - فإن لم تستطع، فقم في وسطها، فإن لم تستطع، فقم في أولها. فصل أربع ركعات، تقرأ في الركعة الأولى بفاتحة الكتاب، وسورة: يس. وفي الركعة الثانية: بفاتحة الكتاب، وحم الدخان. وفي الركعة الثالثة: بفاتحة الكتاب، والم تنزيل السجدة. وفي الركعة الرابعة بفاتحة الكتاب، وتبارك المفصل.

فإذا فرغت من التشهد، فاحمد الله، وأحسن الثناء على الله، وصلِّ علي، وعلى سائر النبيين، واستغفر للمؤمنين والمؤمنات، ولإخوانك الذين سبقوك بالإيمان، وقل في آخر ذلك: اللهم ارحمني بترك المعاصي أبداً ما أبقيتني، وارحمني أن أتكلف ما لا يعينني، وارزقني حسن النظر فيما يرضيك عني، اللهم بديع السماوات، والأرض، ذا الجلال، والإكرام، والعزة التي لا ترام: أسألك يا الله. يا رحمن، بجلالك، ونور وجهك، أن تُلزم قلبي حفظ كتابك، كما علمتني، وارزقني أن أتلوه على النحو الذي يرضيك عني. اللهم بديع السماوات، والأرض، ذا الجلال والإكرام، والعزة التي لا ترام. أسألك يا الله، يا رحمن، بجلالك، ونور وجهك، أن تتور بكتابك بصري، وأن تطلق به لساني، وأن تفرج به عن قلبي، وتشرح به صدري، وأن تعمل به بدني، فإنه لا يعينني على إلا أنت، ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم. تفعل ذلك ثلاث جمع، أو خمساً، أو سبعاً بإذن الله تعالى، والذي بعثني بالحق، ما أخطأ مؤمناً قط.

قال ابن عباس: فوالله ما لبث علي إلى خمساً أو سبعاً، حتى جاء رسول الله صلى الله عليه وسلم في مثل ذلك المجلس، فقال: يا رسول الله أني كنت فيما خلا لا آخذ إلا أربع آيات، ونحوهن، فإذا قرأتها على نفسي تفلتن، وأنا أتعلم اليوم أربعين آيةً ونحوها، فإذا قرأتها على نفسي، فكأنما كتاب الله بين عيني، ولقد كنت أسمع الحديث، فإذا رددته تفلت، وأنا اليوم أسمع الأحاديث، فإذا تحدثت بها لم أخرج منها حرفاً. فقال له رسول الله صلى الله عليه وسلم عند ذلك: مؤمن ورب الكعبة "

ژباړه: علی کرم الله وجهه رسول الله صلى الله ته وویل: چې یارسول الله (صلى الله عليه وسلم) دا قران زما له سینې وځي، زه نشم کولی چې وي ساتم، هغه ورته وفرمايل: ایا تا ته څوټکي در زده کړم؟ چې تاته الله په هغو سره نفع

ورسوي او ته په هغوسره بل چاته گټه ورسوي (چې ور زده يي کړي) اوکوم شی چې ته زده کوي په سبب د دې کلماتو به ستا په سینه کې ثابت پاتي کيږي : کله چې د جمعي شپه شي که ستا په وس کې وي نو په دريمه حصه د شپي کې پورته شه دا هغه ساعت دی چې گواهي پري ورکړشوی ده (مشهوده) دعا په کې قبليري اوزما ورور يعقوب (عليه السلام) زامنو ته وفرمايل: زر دی چې زه د الله تعالی نه تاسوته د بينني غوښتنه وکړم) (نبی صلی الله عليه وسلم علی ته) وويل چې کله د جمعي شپه راورسيږي، که ستا په وس کې وي نو د شپي په نيمايي حصه کې که دادې په هم په وس کې نوي نوپه اوله حصه د شپي کې پورته شه: څلور رکعت له مونځ وکړه، په اول رکعت کې فاتحه د قرانکريم او (سورة) يس ولوله! او په دويم رکعت کې فاتحه د قرانکريم او (سورة) حم الدخان ولوله! او په دريم رکعت کې فاتحه د قرانکريم او (سورة) الم تنزيل سجده ولوله! او په څلورم رکعت کې فاتحه د قرانکريم او تبارک المفصل ولوله! چې کله تشهد (التحيات) خلاص کړي، الله ته حمد او ثنا ووايه! او بڼه ثنا د الله ووايه! او په ما او نورو انبياوو درود ووايه! او بيننه وغواړه مؤمنانو او مؤمناتو ته او تيرو مؤمنانو وروڼو ته او په اخر کې ووايه ياالله په مارحم وکړي په سبب د پريښودلو د گناوو د هميش لپاره ترڅو چې ژوندی يم او په مارحم وکړي چې هغه کار ونکړم چې ماسره مرسته نه کوي او مقصد مي نه وي اوماته رانصيب کړي بڼه نظر په هغه شي کې چې زما نه ته راضي کيږي يا الله ته پيدا کوونکي د اسمانونو او ځمکو يي، څښتن د لويي او د هميشني عزت يي. ياالله! ای عام رحم کوونکې! په سبب ستا دلويي او ستاد مخ دنور له تانه غوښتنه کوم: چې زما زړه ستا د کتاب سره وتړي، څنگه چې تا ماته د هغه پوهه راکړي اوز ما نصيب کړي، داسې تلاوت چې ته پرې رضاء کيږي! ياالله ته پيدا کوونکي د اسمانونو او ځمکو يي، دلويي او عزت څښتن يي ده هميشه عزت څښتن يي ياالله يارحمين ! غوښتنه کوم په لويي اونور ستاد مخ : چې روښانه کړه زما نظر ستا په کتاب او خلاصه کړه په هغه زما ژبه او ورته خلاص کړه زما زړه او خلاصه کړه په هغه زما سینه .

او زما بدن د هغه لپاره د عمل مستعدکړه! ځکه چې کومک ماته په دې سره غير ستا نه بل څوک نه شي راکولی.

نشته خلاصی اوقوة مگر په الله تعالی چې د لويي څښتن دی دا عمل (لمونځ) درې جمعي يا پنځه جمعي او يا او (۷) جمعي وکړه، قسم په هغه ذات چې زه

يې په حق را استولی يم چې خطاء به نه شي (په قرانکريم کي) مؤمن هيڅ کله

ابن عباس فرمايلي دي: قسم په الله چې تيري شوي نه وي په ما پنځه او (۷)
جمعي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم په هم دي قسمه مجلس کي بيا راغی
ابن عباس ورته وويل يا د الله رسوله ! (صلى الله عليه وسلم) : پخوا داسي وم
چې څلور اياتونه يا څه کم زيات به مي وويل (د استاذه) کله چې به مي له
ځان سره لوستل پکي به خطاء کيدلم اوس زه څلويشت اياتونه ووايم چې کله يې
له ځان سره لولم داسي راته بنکاري لکه چې د الله کتاب (قرانکريم) مي زما
مخې ته ايښی وي مخکي به ما حديث اوريدل بيا به مي کله چې پخپله له ځان
سره تکرارول ، پکي خطاء کيدلم به او اوس چې حديث واورم او کله چې يې
پخپله تکراروم يو حرف نه خطاء کوم اونه رانه پاتي کيږي ، رسول الله صلى الله
عليه وسلم وفرمايل : په دی وخت (اوس) مؤمن يې قسم په رب دکعبي .

شپږ اويايم خصوصيت: د جمعي په ورځ مري د ژوندو په ورتگ خبريږي :

(په دي اړه ابن ابي دنيا اوبيهقي په شعب الايمان کي له محمد بن واسع نه
روايت کړي)

أخرج ابن أبي الدنيا، والبيهقي في شعب الإيمان، عن محمد بن واسع. قال: " بلغني أن الموتى، يعلمون بزوارهم يوم الجمعة، ويوماً قبله، ويوماً بعده " .
وأخرج عن الضحاك. قال: " من زار قبراً يوم السبت، قبل طلوع
الشمس، علم الميت بزيارته. قيل: وكيف ذلك؟ قال: لمكان يوم الجمعة " .

ژباړه: محمدبن واسع ويلي ماته رسيدلي چې: موري په خپلوزيارت کوونکو د
جمعي په ورځ او يوورځ مخکي اوورسته خبريږي .

او ابن ابي دنيا اوبيهقي د ضحاك نه روايت کړی: څوک چې د هفتي په شبه
مخکي له لمړختو دکوم قبر زيارت وکړي، مری پرې پوهيږي ، چاويلي د
جمعي د ورځي له امله .

اووه اويايم خصوصيت: د جمعي په ورځ موري په خپلو زيارتکونکو پوهيږي

(په اړه ابن ابی دنیا ، بیهقي په شعب الايمان کي له محمد بن واسع نه روایت کړی)

أخرج ابن أبي الدنيا، والبيهقي في شعب الإيمان، عن محمد بن واسع. قال: " بلغني أن الموتى، يعلمون بزوارهم يوم الجمعة، ويوماً قبله، ويوماً بعده. " وأخرجنا عن الضحاك. قال: " من زار قبراً يوم السبت، قبل طلوع الشمس، علم الميت بزيارته. قيل: وكيف ذلك؟ قال: لمكان يوم الجمعة "

ژباړه: هغه ویلي : ماته رسیدلي ،چې مړي ، په خپلو زیارت کوونکو د جمعي په ورځ او یوه ورځ مخکې او یوه ورځ د جمعي نه ورسته خبریږي

هدا ډول دوی دواړو (ابی دنیا ، بیهقي) له ضحاك نه روایت کړی ، چې څوک د هفتي په شپه د لمړختو نه مخکې دیو قبر زیارت وکړي، مړی په ورتگ کونکي خبریږي چا ورته وویل دا څنگه ځواب یې ورکړ د جمعي د ورځي درتبي له کبله

اته او یا یم خصوصیت : د جمعي په ورځ د ژوندو اعمال په خپلو (مړو) خپلوانو وړاندې کیږي (په اړه ترمذي الحکیم حدیث روایت کړی)
أخرج الترمذي الحکیم في نوادر الأصول، من حدیث عبد الغفور بن عبد العزيز، عن أبيه، عن جده. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " تُعرض الأعمال يوم الاثنين، ويوم الخميس على الله، وتعرض على الأنبياء، وعلى الآباء، والأمهات يوم الجمعة، فيفرحون بحسناتهم، وتزداد وجوههم بياضاً، وإشراقاً " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: د ژوندو اعمال د دوشنبې او پنجشنبې په ورځو، الله تعالی ته وړاندې کیږي او د جمعي په ورځ انبیاءو، پلرونو او میندو ته ، چې دوی یې په بنو اعمالو خوشحالیږي او په مخونو کي یې سپینوالی او ځلا زیاتیږي .

وأخرج أحمد بسند جيد، عن أبي هريرة قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: " إن أعمال بني آدم تعرض كل خميس، ليلة الجمعة، فلا يقبل عمل قاطع رحم "

ژباړه: احمد په جيد سند سره له ابوهريرة رضی الله عنه نه روایت کړی: وايي ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اوریدلي: د ادم داوواد اعمال وړاندي کولی شي هره پنجشنبه د جمعي په شپه خو د خپلوی شکونکي عمل نه قبليري

نه اويایم خصوصیت: مرغان د جمعي په ورځ وايي: سلام، سلام بڼه ورځ ده (په دې اړه ابن ابي الدنيا او بيهقي له مطرف نه روایت کړی)
وأخرج الدينوري في المجالسة، عن بكر بن عبد الله المزني، قال: " إن الطير لتلقي الطير بعضها بعضاً ليلة الجمعة، فتقول لها: أشعرت أن الجمعة غداً " .

ژباړه: دينوري په المجالسة کې د بكر بن عبدالله المزني نه روایت کړی: كله چې مرغان يود بل سره د جمعي په شپه مخامخ شي، يوبل ته وايي: پوهيري! سبا جمعه ده .

ايتيا يم خصوصیت: دجمعي لمونځ ته تلونکي، داسي دي لکه اويابر ابره د موسى (عليه السلام) د قوم

أخرج الطبراني في الأوسط، عن أنس. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إذا راح منا سبعون رجلاً إلى الجمعة، كانوا كسبعين موسى: الذين وفدوا إلى ربهم أو أفضل

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: زمور نه اوييا كسه د جمعي لمانځه ته تلونکي، داسي دي لکه هغه اوييا كسه د موسى عليه السلام، كوم چې په دليئزه توگه خپل رب ته تللي وو اوييا د هغوی نه هم غوره دي .

يواتيا وم خصوصیت: د جمعي د ورځې روژه، سره له نورو ورځو، د مغفرة سبب ده

(په دې اړه طبراني، بيهقي او اصپهاني په ترغيب کې له ابن عمر رضی الله عنهما نه روایت کړی .

اخرج البيهقي، والأصبهاني في الترغيب، عن ابن عمر قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: " من صام يوم الأربعاء، والخميس، والجمعة ثم تصدق يوم الجمعة، بما قلّ من ماله، أو كثر، غُفر له ذنب عمله، حتى يصير كيوم ولدته أمه " .

وأخرج البيهقي في الشعب، عن ابن عباس: " أنه كان يُستحب أن يصوم الأربعاء،

والخميس، والجمعة، ويُخبر أن النبي صلى الله عليه وسلم، كان يأمر بصومهن، وأن يتصدق بما قلّ أو كثر، فإن فيه الفضل الكثير.

ژباړه: ابن عمر رضی الله عنهما ویلي چې ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اوریدلي: څوک چې د چهارشنبې، پنجشنبې او جمعي په ورځو کې روژه ونیسي او بیا د جمعي په ورځ صدقه له خپل مال نه لږ یا ډیره ورکړي، د خپل عمل گناوې ور بېنل کيږي، او داسې به شي لکه چې له مورې نوي پيدا شوی وي.

بيهقي په شعب الايمان کې له عباس نه نقل کړي چې: هغه به غوره گڼله چې پنجشنبه او جمعه روژه ونیسي او داسې به يې خبر ورکولو: چې نبی صلی الله عليه وسلم به په دې ورځو کې په روژه نیولو او د خپل توان سره سم په صدقې ورکولو، لارښونه کوله ځکه چې په دې کې زیات ثواب دی .

دوه اتیایم خصوصیت: د جمعي شپه سپینه (غراء) او ورځ يې خلیدونکې (ازهر) ده

(په دې اړه بزاز روایت کړی)

أخرج البزار، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم: " كان إذا دخل رجب. قال: اللهم بارك لنا في رجب، وشعبان، وبلغنا رمضان، وإذا كان ليلة الجمعة. قال: هذه ليلة غراء، ويوم أزر

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم به، کله چې د رجب میاشت داخله شوه، داسې به يې فرمایل: ای الله! مور لره په رجب او شعبان کې برکت واچوي او ومو رسوي د رمضان میاشتي ته. او کله چې به د جمعي شپه شوه، ویل به يې: دا سپینه شپه او تازه ورځ ده.

دری اتیایم خصوصیت: د جمعي په شپه لمونځ، د مرگ سختی اسانه وي .

أخرج الأصبهاني، عن ابن عباس. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من صلى بعد المغرب ركعتين، في ليلة الجمعة، يقرأ في كل واحدة منها بفاتحة الكتاب مرة، وإذا زلزلت خمس عشرة مرة، هَوَّنَ اللهُ عليه سكرات الموت، وأعاده من عذاب القبر، ويسَّرَ له الجواز على الصراط يوم القيامة ". ژباره: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوڪ چي د جمعي په شپه د مآبنام لمانځه نه وروسته دوه ركعتونه لمونځ وكړي (په داسي شكل سره) چي په هر ركعت كې الحمد لله نه وروسته پنځلس ځله د اذا زلزلت سورة ولولي، الله تعالى به ورته دمرگ سختي اسانه او د قبر له عذابه به خلاصون وركړي او د قيامت په ورځ به په صراط آسانه تير شي .

څلور اتيايم خصوصيت : د جمعي سلامتې د ټولو ورځو سلامتې ده (په دې اړه ابو نعيم په حلية كې له عائشي (رضی الله عنها) نه روايت كړی)
أخرج أبو نعيم في الحلية، عن عائشة قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إذا سلمت الجمعة، سلمت الأيام ".
ژباره: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: كله چي د جمعي ورځ سالمه شي نوري ورځي هم سالمې وي .

پنځه اتيايم خصوصيت : د جمعي په ورځ جومات ته د ننوتلو دعا .
(په اړه ابن سني په عمل اليوم والليله كې له ابو هريرة رضی الله عنه نه روايت كړی)

أخرج ابن السني في عمل اليوم والليله. عن أبي هريرة، قال: " كان رسول الله صلى الله عليه وسلم، إذا دخل المسجد يوم الجمعة، أخذ بعضادتي الباب، ثم قال: اللهم اجعلني أوجه من توجّه إليك. وأقرب من تقرب إليك، وأفضل من سألك، ورغب إليك ". قال النووي في الأذكار: يستحب لنا نحن أن نقول: من أوجه، ومن أقرب، ومن أفضل. بزيادة من.

ژباره: رسول الله صلى الله عليه وسلم به كله چي د جمعي په ورځ مسجد ته ننوتلو، د دروازي دواړه څنگلي به يې ونيولي، بيا به يې داسي و فرمايل: يا الله ما د هغوخلكو په منځ كې چي تا ورته توجو كړي غوره وگرځوي او د هغوپه جمله كې، چي تا ته نژدې دي، ما غوره وگرځوه او هغه خلك چي ستا نه غوښتنه كوي او تاته يې رغبت دي په هغوكي مي غوره وگرځوه ..

شپيراتيا يم خصوصيت: د جمعي په ورځ حجامه مکروه ده .
 (په اړه ابویعلی د حسین بن علی رضی الله عنهما نه روایت نقل کړی)
 أخرج أبو يعلى، عن الحسين بن علي. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إن في يوم الجمعة لساعة لا يحتجم فيها أحد إلا مات " .
 ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: د جمعي په ورځ کې یوساعت
 دی، څوک چې په هغه کې حجامه (رگ نه وینه ایستل) وکړی نومر به شي

أوه اتيايم خصوصيت : څوک چې د جمعي په شپه مرشي د شهادت اجر ورته
 ورکول کيږي په دې اړه حميد بن زنجويه له اياس بن بکیر نه مرسل حديث نقل
 کړی)

أخرج حميد بن زنجويه، من مرسل إياس بن بكير. أن رسول الله صلى الله عليه
 وسلم قال: " من مات يوم الجمعة كتب الله له أجر شهيد، ووقى فتنة القبر

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: څوک چې د جمعي په ورځ مړ
 شي د الله (جل جلاله) له خوا دغه سړی ته د شهيد اجر ليکل کيږي، او د قبر
 له عذابه خوندي کيږي .

اته اتيايم خصوصيت: په جمعه کې د شر او ويرې نه د ساتنې لمونځ

(په دې اړه اصفهاني له ابن عباس نه روایت نقل کړی)

أخرج الأصبهاني، عن ابن عباس. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من
 صلى الضحى أربع ركعات في يوم الجمعة، في دهره، مرة واحدة، يقرأ بفاتحة
 الكتاب عشر مرات - وقل أعوذ برب الفلق عشر مرات، وقل أعوذ برب الناس،
 عشر مرات - وقل هو الله أحد عشر مرات، وقل يا أيها الكافرون، عشر مرات.
 وآية الكرسي، عشر مرات، في كل ركعة. فإذا تشهد، وسلّم، وسلّم. واستغفر
 سبعين مرة. وسبح، سبعين مرة. قائلاً: سبحان الله والحمد لله. ولا إله إلا الله، والله
 أكبر، ولا حول، ولا قوة إلا بالله العليّ العظيم. دفع الله عنه شرّ أهل السماوات،
 وأهل الأرض، وشرّ الإنس، والجن " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: څوک چې د څانبت څلور رکعته
 لمونځ د جمعي په ورځ په عمر کې یوځل وکړي (په داسې شکل سره) چې
 لس ځله الحمد لله او لس ځله قل أعوذ برب الفلق لس ځله قل أعوذ برب الناس او

لس خله قل هو الله احد او لس کرتې قل يا أيها الكافرون او لس کرتې آية كرسى په هر ركعت كې ولولي او د تشهد او له سلام اړولونه وروسته، داسې وويي: سبحان الله والحمد لله. ولا إله إلا الله والله أكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم. الله به يې د اسمانو او حُمكې د اوسيدونكو، انسانانو او پيريانو له شره وساتي.

نه اتيايم خصوصيت: د جمعي د ورځې عرفات په نورو عرفو غوره دي.

وقفة الجمعة، تفضل غيرها من خمسة أوجه. فيما ذكر القاضي بدر الدين ابن جماعة.

أحدها: موافقة النبي صلى الله عليه وسلم، فإن وقفته كانت يوم الجمعة، وإنما يُختار له الأفضل

الثاني: إن فيها ساعة الإجابة.

الثالث: أن الأعمال تُشرف بشرف الأزمنة، كما تشرف بشرف الأمكنة.

ويوم الجمعة، أفضل أيام الأسبوع، فوجب أن يكون العمل فيه أفضل.

الرابع: أن في الحديث - عن طلحة بي عبيد الله بي كَرِيْز. " أفضل الأيام يوم

عرفة إذا وافق يوم الجمعة، وهو أفضل من سبعين حَجَّة في غير يوم الجمعة "

أخرجه رزين في تجريد الصحاح.

الخامس: إن في الحديث: " إذا كان يوم عرفة جمعة غفر الله لجميع أهل الموقف "

قيل له: قد جاء إن الله يغفر لجميع أهل الموقف مطلقاً.

فما وجه تخصيص ذلك بيوم الجمعة في هذا الحديث؟ فأجاب: بأنه يحتمل أن يغفر

لهم فيه بغير واسطة، وفي غيره، يَهْبُ قوماً لقوم.

ژباړه: قاضي بدرالدين ابن جماعة د جمعي د ورځې د عرفات د فضيلت لپاره

پنځه وجوهات ذکر کړي -

۱: په دې کې موافقت د نبي صلى الله عليه وسلم د عرفات له دريدلو سره دي

خکه چې هغه د جمعي په ورځ په عرفات دريدلی و، د ا وجه تر ټولو غوره ده.

۲: په جمعه کې د دعا د قبلیدولو هغه ساعت دي ۳: عملونه مشرف کيږي په

شرافت د وخت سره څنگه، چې مشرف کيږي په شرافت د ځایونو سره ۴: د

جمعي ورځ د نورو ورځو نه غوره ده نولازمه ده چې عمل هم په دې ورځ

کې تر نورو ورځو غوره وي.

۴: په حديث د طلحة ابن عبيدالله ابي كرز كې ذكر شوي: په ټولو ورځو كې غوره د عرفات ورځ ده كله چې د جمعي په ورځ وي او دا (دجمعي دورځي عرفات) غوره ده تر اويآ حجونو پرته د جمعي د ورځي .

روايت د دي حديث رزين په تجريد الصحاح كې كړی.

۵: په حديث شريف كې ذكر شوي: كله چې دجمعي په ورځ عرفات وي، الله تعالى بښنه كوي ټول هغو خلكو ته چې د عرفات په ميدان ولاړ وي . چا ابن جماعة ته وويل چې په حديث كې داسي راغلي: چې الله تعالى ټولو د عرفات دريدونكو ته بښنه كوي ، نو د جمعي د ورځي تخصيص د څه وجي شوی؟ هغه ځواب وركړ: احتمال لري چې په عرفات د جمعي كې بي واسطي بښنه ورته كيري او غير د عرفات د جمعي يو قوم يې بل قوم ته بښي .

نويم خصوصيت: د جمعي په ورځ د حاجت دعا .

(په دي اړه اصفهاني په ترغيب كې له عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه حديث نقل كړی .

أخرج الأصبهاني في الترغيب، عن عبد الله بن عمر، رضي الله عنهما قال: " من كانت له حاجة إلى الله، فليصم الأربعاء، والخميس، والجمعة، فإذا كان يوم الجمعة، تطهر، وراح إلى الجمعة، فتصدق بصدقة قلت ، أو كثرت، فإذا صلى الجمعة قال: اللهم إني أسألك باسمك. بسم الله الرحمن الرحيم - الذي لا إله إلا هو عالم الغيب، والشهادة، الرحمن الرحيم، وأسألك باسمك - بسم الله الرحمن الرحيم - الذي لا إله إلا هو الحي القيوم، الذي لا تأخذه سنة ولا نوم، الذي ملأت عظمتة السماوات، والأرض، الذي عنت له الوجوه، وخشعت له الأصوات، ووجلّت القلوب من خشيته. أن تصلي على محمد - صلى الله عليه وسلم - وأن تُعطيني حاجتي، وهي كذا، وكذا، فإنه يُستجاب له " .

ژباړه: عبد الله بن عمر (رضی الله عنهما) فرمايلي : دچا چې الله تعالى ته كوم حاجت وي نود چهارشنبې او پنجشنبې اوجمعي په ورځو كې دي روژه ونيسي كله چې د جمعي ورځ شي پاكي دي وكړي او د جمعي لمونځ ته دي ولاړ شي اوصدقه دي دخپل وس مطابق وركړي، كله چې د جمعي لمونځ وكړي داسي دي ووايي:

يا الله! تا نه غوښتنه كوم ستا په نوم بسم الله الرحمن الرحيم – هغه چې نشته په حقه معبود پرته د هغه، په پټ، څرگندو پوهه دی عام مهربان دی او خاص په مسلمانانو مهربان دی (په ورځ داخرت) زه غوښتنه كوم په نوم ستا – بسم الله الرحمن الرحيم – چې نشته په حقه معبود (چاته چې عبادت كيري) مگر هغه دی ژوندی دی او چاته اړ تيا نه لري، هغه ذات چې پرکالي او خوب نه پرې راځي، هغه ذات چې دهغه لويې اسمانونه اوځمکې ډکې کړې دي، هغه ذات چې مخونه او غبرونه هغه ته تابع دي او زرونه د هغه نه په ويره کې دي ته (الله جل جلاله) درود نازل که په محمد صلی الله عليه وسلم او زما حاجت چې هغه پلاني، پلانی حاجت دی، پوره کړه نوحاجت به يې پوره شي .

يونوی يم خصوصيت : د جهنم د روازي د جمعي په ورځ بندېږي. وهذه غير الخصلة السابقة: أنها لا تسجر فيه أخرج أبو نعيم، عن ابن عمرو، أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " إن جهنم تُسعر كل يوم، وتُفتح أبوابها، إلا يوم الجمعة، فإنها لا تفتح أبوابها، ولا تُسعر "

ژباړه: دا خصوصيت د تير شوي خصوصيت : چې د جمعي په ورځ جهنم نه گرميږي توپير لري (ابو نعيم د ابن عمرو نه روايت کړی، چې نبي صلی الله عليه وسلم فرمايلي: جهنم هره ورځ گرميږي او دروازي يې خلاصيري مگر، د جمعي په ورځ

دونويم خصوصيت: د جمعي په شپه سفر کول مستحب دی . (په دې اړه طبراني له ام سلمه نه ، کعب بن سعيد او بريدي نه په اوسط کې احاديث نقل کړي)

او أخرج الطبراني عن أم سلمة، قالت: " كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يُحب أن يسافر يوم الخميس " . وأخرج في الأوسط، عن كعب بن سعد. قال: " ما كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يخرج إلى سفر، ويبعث بعثاً إلا يوم الخميس " وأصله في الصحيح. ومن الأوسط أيضاً، عن بُريدة: " كان رسول الله صلى الله عليه وسلم، إذا أراد السفر، خرج يوم الخميس " .

ژباړه: رسول الله صلی الله عليه وسلم به دا غوره گڼله، چې د پنجشنبې په ورځ سفر وکړي .

رسول الله صلى الله عليه وسلم به خپله هم دپنجشنبې په ورځ سفرته وتلواونور به يې هم په همدې ورځ ليرلو .

دری نويم خصوصيت: د ملاپکو ليکل هغه چا لره، چې د جمعي لمونځ د جمعي په ورځ وکړي

(په دې اړه عبدالله بن احمد په زوائد زهد کې له ثابت بناني نه روايت کړی)
أخرج عبد الله بن أحمد، في زوائد الزهد، عن ثابت البناني. قال: " بلغنا أن لله ملائكة معهم ألواح من فضة، وأقلام من ذهب، يطوفون، ويكتبون من صلى ليلة الجمعة، ويوم الجمعة في جماعة " .

ژباړه: ثابت بناني ويلي: مور ته رسيدلي چې الله (جل جلاله يوشمير داسې ملايکان دي چې د هغو سره د سپينوزرو تختې اود سرزرو قلمونه وي، هغوی گرځي او څوک چې د جمعي په شپه او د جمعي په ورځ لمونځ په جماعت سره کوي، نومونه يې ليکي.

څلورنوی يم خصوصيت: د نبی صلى الله عليه وسلم په خوب کې د ليدلو لمونځ

(په دې اړه ابن عساکر په خپل تاريخ کې له محمد بن عکاشه له لارې له محمود بن معاويه بن حماد الکرمانی نه او هغه له زهري نه روايت کړی)

أخرج ابن عساکر في تاريخه، من طريق محمد بن عکاشة، عن محمود بن معاوية بن حماد الکرمانی، عن الزهري، قال: " من اغتسل ليلة الجمعة، وصلى ركعتين، يقرأ فيهما قل هو الله أحد ألف مرة، رأى النبي صلى الله عليه وسلم في منامه " .

ژباړه: زهري ويلي: څوک چې د جمعي په شپه غسل وکړي او دوه رکعته لمونځ وکړي اوپکې قل هوالله احد زر کړتي ولولي نبي صلى الله عليه وسلم به په خوب وويني .

پنځه نويم خصوصيت: د جمعي په ورځ د مسلمان ورورپوښتنه کول
(په دې اړه جرير د انس رضی الله عنه نه روايت کړی)

أخرج ابن جرير، عن أنس رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم في قوله تعالى: (فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ، فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ) الآية. قال: " ليس لطلب دنيا، ولكن لعيادة مريض، وحضور جنازة، وزيارة أخ في الله "

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم د الله تعالى په دى قول كې: كله چې تاسود جمعي لمونځ اداكړي! نو په ځمكه كې خواره واره شي! فرمايلي دا (خوريدل په ځمكه كې) د دنيا د طلب لپاره نه دي، بلكې د مريض د پوښتنې اود جنازي (دورتك) او د مسلمان ورور د پوښتنې لپاره دي .
شپږ نوي يم خصوصيت: د جمعي په ورځ هېڅ وخت لمونځ مكروه نه ده .
لا تكره الصلاة فيه

بعد الصبح، ولا بعد العصر عند طائفةٍ أخرج ابن أبي شيبة في المصنف، عن طاوس. قال: " يوم الجمعة صلاة كله " .
وان صح ذلك، كان فيه تأييد لكون ساعة الإجابة قبل الغروب، ولا يُرد أنها ليست بساعة صلاة.

ژباړه: د جمعي په ورځ لمونځ نه دى مكروه په نزد د يوې ډلې علماو، ابن ابى شيبه په خپل (كتاب) المصنف كې له طاوس نه روايت كړى: د جمعي ورځ ټوله لمونځ دى .

اونوى يم خصوصيت: د جنت د ليدلو لمونځ .
(په دې اړه دارقطني په الغرائب، الخطيب په يو روايت كې له مالك نه چې هغه له ابن عمر نه روايت كړى)

خرجه الدارقطني في الغرائب، والخطيب، في رواية مالك، عن ابن عمر. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " من دخل يوم الجمعة المسجد، فصلّى أربع ركعات، يقرأ في كل ركعة بفاتحة الكتاب، وقل هو الله أحد خمسين مرة، فذلك مائتا مرة، في أربع ركعات، لم يمت حتى يرى منزله في الجنة، أو يرى له " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي : څوك چې دجمعي په ورځ جومات ته داخل شي ، څلور ركعته لمونځ وكړي په هر ركعة كې فاتحة الكتاب (الحمد لله) ولولي او قل هو الله احد، پنځوس كرتو ولولي چې دا دوه سوه كرتو په څلورو ركعتونو كې شونو (ويونكى) به مړ نه شي څوچې خپل ځاى په جنت كې اونه ويني اويا ور ته اوبندولى نه شي.

اته نوي يم خصوصيت: د مجلس پريښودل د جمعي په شپه .
 (په دې اړه الديلمي له عائشي رضي الله عنها نه حديث نقل كړى)
 أخرج الديلمي، عن عائشة مرفوعاً: " لا يفقه الرجل كل الفقه، حتى يترك مجلس
 قومه عشيّة الجمعة " .

ژباړه: دعائشة رضي الله عنه نه مرفوع حديث دي: پوهه سرى هغه دى، چي د
 خلكو مجلس دجمعي په ماشام پريږدي .
 نه نويم خصوصيت: د الله جل جلاله فخر كول په ملائكو، په سبب د خپلو
 بندگانو.
 (په دې اړه ابن سعد په طبقات د رسول الله صلى الله عليه وسلم د لمسي حسن
 بن على نه روايت كړى -

أخرج ابن سعد في طبقاته، عن الحسن بن علي. رضي الله عنهما، سبط رسول
 الله صلى الله عليه وسلم. قال: " إن الله تعالى يُباهي ملائكته بعباده، يوم عرفة
 يقول: عبادي جاءوني شعثاً، يتعرضون لرحمتي، فأشهدكم أنني غفرت لمحسنهم،
 وشققت محسنهم في مسيئهم، وإذا كان يوم الجمعة فمثل ذلك

ژباړه: الله تعالى په ورځ د عرفات د ملائكو په وړاندي فخر كوي په سبب د
 خپلو بندگانو سره (الله جل جلاله) فرمايي: زما بندگان ماته ببر سر شندلي ويښتان
 راغلي، زما د رحمة په لټه كې دي، تاسو دې شاهدان ياست ، چي ما د دوى
 نيكانو (بنو) ته بښنه وكړه او د نيكانو سپارښتنه مي دبدانو په اړوند قبوله كړه.
 چي كله د جمعي ورځ وي نو دا (عمل) دوه برابره شي .

پوره كونكي دسلم خصوصيت: قبوله دعا.
 په دې اړه خطيب په خپل تاريخ كې لاندي حديث په اوږده سند له جابر رضي
 الله تعالى عنه نه حديث نقل كړى)

قال الخطيب في تاريخه: أخبرني محمد بن أحمد بن يعقوب، أخبرني محمد بن
 نعيم الضبي، حدثني أبو علي الحسين بن علي الحافظ، حدثنا أبو جعفر أحمد بن
 حمدان العابد. حدثنا إسحاق بن إبراهيم القفصي، حدثنا خالد بن يزيد العمري أبو
 الوليد، حدثنا ابن أبي ذئب، حدثنا محمد ابن المنكر، قال: سمعت جابر بن عبد الله
 يقول: " عرض هذا الدعاء على رسول الله صلى الله عليه وسلم. قال: لو دُعي به
 على شيءٍ من المشرق إلى المغرب في ساعة من يوم الجمعة، لاستجيب لصاحبه:

لا إله إلا أنت يا حنان، يا منان، يا بديع السماوات، والأرض، يا ذا الجلال والإكرام " .

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم ته دا دعا وړاندي كړى شوه هغه وفرمايل: كه په دې دعا د جمعي په هغه ساعت كې ديوشى غوښتنه و شي، له ختيځ نه تر لويديځه، خامخا به له ويونكي نه قبوله شي (هغه دعا داده) نشته په حقه معبود پرته له تا، اى مهربانه! اى احسان كونكېه! اى د اسمانونو او حلكو پيدا كونكېه اى د لويي او عزته څښتنه! . (پورته دعابه په عربي لوستل كيږي چې په حديث كې ذكر شوي مائي ترجمه د پوهاوي لپاره وكړه)⁵

يوسل او يو خصوصيت: د جمعي ورځ به د قيامت په ورځ، د ناوې په شكل وي په دې اړه حاكم او ابن خزيمة او بيهقي له ابو موسى الاشعري رضی الله عنه نه روايت كړى

أخرج الحاكم، وابن خزيمة، والبيهقي، عن أبي موسى الأشعري. قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " إن الله يبعث الأيام يوم القيامة على هبتها، ويبعث الجمعة زهرة منيرة أهلها يحفون بها كالعروس تُهدى إلى كريمها، تُضيء لهم، يمشون في ضوئها، ألوانهم كالثلج بياضاً، وريحهم يسطع كالمسك، يخوضون في جبال الكافور، ينظر إليهم الثقلان، لا يطرقون تعجباً حتى يدخلوا الجنة، لا يُخالطهم أحد إلا المؤذنون المحتسبون "

تم بحمد الله وعونه ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: الله تعالى به په ورځ د قيامت د دنيا ورځې په خپل شكل سره راپورته كړي او د جمعي ورځ به تازه، روښانه راپورته كړي د جمعي اهل به هغه په پښو بيايي، لكه ناوې هغه چاته به وركولى شي، چې تر ټول غوره وي او دوى ته به رڼا كوي، دوى به د هغې په رڼا كې ځي او رنگونه به يې داسي وي، لكه واوړه په سپينوالي كې او بوى به يې داسي څرگنديږي لكه مشك دوى به د كافورو په غرونو كې اوږي را اوږي، انسانان او پيريان به ورته گوري له حيرانۍ به سترگې نه ترې اړوي ، ترڅو چې دوى جنت ته داخل شي، بل څوك به ورسره نه يوځاى كيږي مگر هغه څوك، چې د الله ج درضاء لپاره اذان كوي .

ژباړن ، رشتين⁵

پای د الله په مرسته او ثناء سره .

د ژباړې شروع په (۷) د جنوري ۲۰۱۴ میلادی او پای ۲۸ جنوري ۲۰۱۴
پېښور گل اباد نمبر دو، وخت یوه بجه او لس دقیقې الحمد لله (مولوي حزب
الله رښتین

فاضل وفاق المدارس العربیة ، لیسانسه شریعات پوهنتون کابل افغانستان

مستر اسلامیات و عربی پېښور یونیورسټی

یادونه ! د جمعی مبارکې خصوصیات د علامه جلال الدین السیوطي رحمه الله
کتاب (اللمعة في خصائص الجمعة) په پښتو ژبه د الله جل جلاله په فضل
وژباړل شو په راتلونکوڅو پاڼو کې د جمعی د لمانځه په هکله ما (رښتین) د
احنافو له معتمدو کتابو تحقیقي مسلي را ټولې کړې، که په غور وکتل شي، ان
شالله تعالی فایده به ترې واخیستل شي .

د جمعی لمونځ فرض عین دی

ترتیب کوونکی: مولوی حزب الله رښتین

فاضل وفاق المدارس العربیة ملتان

مستر اسلامیات و عربی پېښور یونیورسټی

الثناء والاستجابة من ملك السموات والارض الذى لا يأخذه سنة ولا نوم .
الحمد لله و كفى والصلوة والسلام على عباده الذين اصطفى وعلى اله واصحابه
الذين هم نجوم الهدى وعلى من اتبع هدايتهم الى يوم النداء وعلى من يحمى
الاسلام بدمائهم الغالية ويكون نصر الاسلام من اسمى آمانيتهم الذين هم فى
ميادين الابتلاء الصعبة اسئل الله تعالى ان يحفظهم من شر العدو المتجاوز، وان
ينصرهم فى الازمنة القريبة الاتية وان يحفظهم و يظهر اسم الله عز وجل فى كل
مكان ، من ارض الله القريبة الملقبة بالقلب فى كرة الارض الشهيرة فى العالم
كله، وَ أَلْهَمَ الْحَرِيَّةَ فِى الْعَالَمِ كُلِّهِ، وَتَقَبَّلْ اللهُ مِنَّا وَمِنْهُمْ وَالسَّلَامَ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةَ
الله وبركاته .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ډالی

د علم او پوهې څښتنانوته یې ډالی کوم

شیخ القرآن والحديث مولوي سيدرسول حليم حفظه الله تقریظ

نحمده و نصلی علی رسوله الکریم ونشهد ان لا اله الا الله ونشهد ان محمداً
عبده ورسوله اما بعد: دا رساله مو مطالعه کړه په ډیره مهمه موضوع لیکل
شوی او ماشاء الله تعالی په دقیق ډول او اخلاص لیکل شوی او په هره مسئله
یې دلیل وړاندي شوی دی له دې سره د اسلامي نړۍ د شیوخ القرآن، د
شیوخ الاحادیث او مفتیانو عمل سره موافقه هم ده، الله تعالی مؤلف مولانا
حزب الله ته عظیم اجر ورکړي او الله تعالی دې ذریعه د هدایت وگرځوي
والسلام سیدرسول الحليم ----- ۱۸ ربيع الثاني ۱۴۳۲ هجري
مطابق ۲۳-۳-۲۰۱۱م-۱۳۹۰

مخ	عنوان	شميره
۱۰۷	د مؤلف لنډه پيژندنه	۱
۱۰۸	سريزه	۲
۱۱۱	لومړی فصل: دجمعي تعريف	۳
۱۱۱	لمړی مبحث: دجمعي د لفظ استعمال	۴
۱۱۴	دويم مبحث: د جمعي د لمانځه شرعي حکم	۵
۱۲۱	دريم مبحث: د جمعي د لمانځه شرطونه	۶
۱۲۱	الف: دجمعي د لمانځه دوجوب شرطونه	۷
۱۲۴	ب: د جمعي د لمانځه د اداء شرطونه	۸
۱۳۰	څلورم مبحث: د جمعي د لمانځه سنت	۹
۱۳۸	پنځم مبحث: اوله جمعه په اسلام کي	۱۰
۱۳۸	دويم فصل: دجمعي د لمانځه فضيلت .	۱۱
۱۳۸	لمړی مبحث: په اول وخت کي دجمعي لمانځه ته تلل	۱۲
۱۴۰	دويم مبحث: په اسلام کي دجمعي لمړی انعام	۱۳
۱۴۲	دريم مبحث: د جمعي د لمانځه په نه کولو وعيد	۱۴
۱۴۳	مبحث: د جمعي لمانځه ته په څومراندازه مسافه کي تلل لازمی دي	۱۵
۱۴۵	دريم فصل: داخترونو لمونځ	۱۶
۱۴۵	لمړی مبحث: د اختر د لمنځ حکم .	۱۷
۱۴۵	دويم مبحث: د اختر د لمنځونو شرطونه	۱۸
۱۴۷	دريم مبحث: د اخترنو فضيلت	۱۹

لړليک

د مؤلف لنډه پېژندنه

مولوي حزب الله رېښتين د مولوي محمد حسين اخوندزاده زوی د غزني ولايت د اندرو د ولسوالۍ د هونښار د کلي اوسيدونکی چې ابتدايي زده کړي يې د خپل ارواښاد، پلار نه کړي او په (۱۳۵۷) کال د غوايي له توري او کرغیرني کودتا وروسته پېښور ته مهاجر شو، هلته يې دپاکستان په مدارسو کې له جیدو استادانو درس نظامي (هغه نصاب چې مولانظام الدين رح د اسلامي مدرسولپاره جوړ کړی په پاکستان کې ورته درس نظامي ويل کيږي) په مکمله توگه ولوست د وفاق المدارس درسي سلسله يې (خاصه ، عاليه او عالميه) پای ته ورسوله، او دحديثو لويه دوره يې **د شهيد شيخ الحديث محمد حسن جان المدني رحمه الله تعالى** نه وکړه، چې ورسته يې دکابل پوهنتون شرعياتو پوهنځي ولوستلو له دې نه وروسته يې په بريالۍ توگه د پېښور په يونيورسټي کې په اسلامياتو او عربي کې دوه ماسټري ترلاسه کړي

دندي: په پېښور، اسلام آباد اوکابل کې د بهريوچارو په وزارت کې فرهنگي، سياسي او اداري دندې ترسره کړي دي، چې په ورستيوکې د کابل پوهنتون د ادبياتو پوهنځي د ثقافت اسلامي استاد او ورسره د لوړو زدکړو د وزارت دبهرنيواريکواو فرهنگي چارو رئيس

ليکنې

۱: د جمعي لمونځ فرض عين دی ۲: بنځه په اسلام کې ۳: دود، که اسلام ؟

۴: د اسلام سياسي نظام ۵: سوله په اسلام کې.

پښتو ته ژباړي ۱: كشف الغطاء عن تبليغ النساء، د مفتي سيف الله حقاني تاليف.

۲: اللمة في خصائص الجمعة، د امام جلال الدين سيوطي تاليف .

سريزه

په گران افغانستان کې د سياسي کرکيچونو له امله علمي بهيرمتاثره شو ی دی، د مقدس جهاد په دوران کې چې افغانانو خپل ټاټوبي دير غلگرو له پنجو د الله سبحانه وتعالی په فضل او په خپله نه هيريدونکي قربانۍ اوکړاونو او هجرتونو سره ازادکړ، د هجرت په دوران کې د علم اوپوهي سلسله بنه روانه

وه، هر چا د خپل توان مطابق کارو کړ. په ورسټيو دوو لسيزو، کي چي سياسي استقرار پکي وجود نه لري، نوره هم زموږ په علمي بهيرناوړه اغيزه وکړه. د هر يوه مسلمان افغان دا ايماني فريضه ده، چي دخپل علمي استعداد نه خپلي ټولني ته څه وړاندي کړي او په خاصه توگه په پښتو خوږه ژبه زياتي ژباړي وشي، ترڅو زموږ مجاهد غيرتي ولس په اساني سره ترې فائده واخلي. زموږ دټولني اسلامي اقتصادي، ټولنيز او ادبي بلکي هر اړخيز پرمختگ، يوازي او يوازي په پوهه پوري تړلی دی .

که موټولنه د زدکړي له نعمت نه په زياته پيمانه برخمنه شي، يوخو به ټولنه کي د اسلام ضد دودونه بندشي او په هغو لارو به روانه شي، کوم چي د نبي صلي الله عليه وسلم نه په صحيح سند ثابتي شوي وي. او علمي څيړني به رامنځته شي، د صحيح او ضعيف حديث ترمنځ به توپير وشي، د بدعتونو د ترويج لړۍ به پای ته ورسيري.

که موږ يوه څيړونکي ټولنه ولرو نو هېڅ کله به خپل منځي اختلاف کي بنکيل نه شو، د خپل ملت په اړه به د چا نه منو، خپلي ځاني گټي به دټولني په گټو نه مخکي کوو، ولي چي دا به مو کلکه عقیده وي چي خپل خالق ته به د هرڅه په هکله ځواب ورکوو، ژوند به پای ته ورسيري، خو کړنه به مولکه دنورو دتاريخ قلم ته وسپارله شي. همدا پوهنه ده، چي موږ ته د خپل واکي الهام راکوي. که موږ ټول په شريکه مسلمانان وروڼه سره واوسو، نوبيا به اوسني او اينده نسل ته د پرمختگ يوه بڼه لاره په لاس ورکړو، کيدی شي داسيا زړه داسي سمسور شي، څنگه يي چي غيرتي افغانان په خپلو خيالونو کي انځوروي ان شاء الله .

په راتلونکو څو پايو کي غواړم په يوه مهمه ديني مسئله چي هغه د جُمعي او اختر لمونځ دي بحث وکړم، دا ځکه چي په ډيرو ځايونو کي خلک د اختر او جمعي لمونځونه نه کوي، څوک وايي چي په اوس وخت کي يي شرايط برابر نه دي، څوک وايي چي وطن مو اشغال دی، په ځينو جنوبي ولايتونو کي اکثره خلک ډيره علاقه ورسره نه لري او د دي خبري علت دادی، چي د فقهي په کتابونو کي د جمعي د لمانځه لپاره د وجوب په شرطونو کي يوشرط د بنار ذکر شوی دی او دبنار په تعريف کي يي ويلی: چي هغه ځای ته ويلی شي، چي امير او قاضي ولري او شرعي حدود په کي نافذ وي .

په اوسني وخت کې دا شرطو په ټول عالم اسلام کې پوره نه ليدل کيږي نوبياخو غوښتنه داسې ده، چې په هيڅ ځای کې د جمعي لمونځ نه شي روا خو داسې نه ده

د ښار دا تعريف په يو موقوف قول (علي کرم الله وجهه ته منسوب) شوی او علماوو دښار نور تعريفونه هم کړي، ردالمحتار او تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق له امام ابويوسف (رح) نه نور روايتونه هم دښار په تعريف کې نقل کړي.

۱: ښار هغه ځای ته ويل کيږي چې د هغه ځای خلک که سره راټول شي، ترټولو په غټ مسجدکې به ځای نه شي . ۲: ښار هغه ځای ته ويلی شي، چې په هغه ځای کې د خلکو لومړني اړتياوې پوره کيږي او د لومړنيو اړتياوو کسب گر په کې موجود وي .

دا چې د جمعي لمونځ د قرانکريم په آيت ثابت شوی او فرض عين دی او فقهاوو يوازې يو تعريف دښار نه دی کړی، چې که هغه تعريف موجود نوي نو مور به د جمعي لمونځ پريردو بلکې نور تعريفونه يې هم دښار کړي دي، ځنگه چې پورته مي دوه نور تعريفونه د امام يوسف رحمه الله نه ذکر کړل، کله چې دا تعريفونه موجود شي، د جمعي لمونځ په هغه ځای کې بيا فرض عين گرزي . د جمعي د لمانځه په مسئله به ان شالله تعالی په راتلونکو پا نو کې بحث وکړم . د يادونې وړده، چې زه به راتلونکې رساله کې د خپل حنفي مذهب د علماوو اقوال له معتمدو او مشهورو کتابو اخلم او کوبښښ به کوم ، چې ټول تحقيق د خپل مذهب د کتابونو په رڼاکې وکړم .

حنفي فقه د قرانکريم او د نبی صلی الله عليه وسلم له سنتو مستنبطه او د علماوو کرامو په نه هيريدونکو کوبښښونو او اجتهادونو ولاړه ده، چې احوطه ، موثقه او ترټولو زيات پيروان لري . په راتلونکې رساله کې درې فصله دي، چې گڼ شمير بحثونه لري او بله خاتمه ده چې د کتاب خلاصه پکې رانغاړل شوي، الله (ج) نه توفيق غواړم چې د خپل توان مطابق يې ترتيب کړی شم او داستفادی وړيې و گرځوي .

لومړی فصل : د جمعي تعريف :

لومړی مبحث : د جمعة د لفظ استعمال :

جَمَعْتُ الشَّيْءَ الْمُتَفَرِّقَ فَاجْتَمَعَ وَجَمَاعُ النَّاسِ بِالضَّمِّ: أَخْلَاطُهُمْ، وَهَمُ الشَّابَةِ مِنْ قِبَائِلِ شَتَّى. وَالْجَمْعُ: مَصْدَرُ قَوْلِكَ جَمَعْتُ الشَّيْءَ. وَقَدْ يَكُونُ اسْمًا لِجَمَاعَةِ النَّاسِ وَيُجْمَعُ عَلَى جُمُوعٍ،⁶

الْجُمُعَةُ (بِضَمِّ الْمِيمِ وَإِسْكَانِهَا وَفَتْحِهَا وَحُكِّي كَسْرُهَا قَالَ الْمَاوَرِدِيُّ كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يُسَمَّى فِي الْجَاهِلِيَّةِ عَرُوبَةً قَالَ الشَّاعِرُ: نَفْسِي الْفِدَاءُ لِأَقْوَامٍ هُمُو خَلَطُوا يَوْمَ الْعَرُوبَةِ أَوْ رَادًا بِأَوْرَادٍ وَكَانُوا يُسَمُّونَ الْأَحَدَ أَوَّلًا ، وَالْإِثْنَيْنِ أَهَوْنَ ، وَالثَّلَاثَةَ جُبَارًا ، وَالْأَرْبَعَةَ دُبَارًا ، وَالْخَمِيسَ مُؤْنَسًا ، وَالسَّبْتِ شِيَارًا قَالَ الشَّاعِرُ أَوْ مَلُّ أَنْ أَعِيشَ وَإِنْ يَوْمِي بِأَوَّلٍ أَوْ بِأَهْوَنٍ أَوْ جُبَارٍ أَوْ التَّلَايِ دُبَارٍ فَإِنْ أَفْتَهُ فَمُؤْنَسٍ أَوْ عَرُوبَةً أَوْ شِيَارٍ⁷ .

ژباړه: ګڼ شیان می سره یوځای کړل، هغه سره یوځای شول او جماع الناس بالضم ، مختلف ځوانان د بیلا بیلو قبیلو سره یوځای کیدل او جَمْعُ مصدر د جَمَعْتُ الشَّيْءَ دى معنى يي: يوشى رايوځای کول او کله دخلکو د ډلې لپاره نوم وي او جَمَعَهُ يي جُمُوع دى او جَمَاعُ په پيښ سره مخلوط ځوانان د مختلفو قبائلو نه .

جمعه د ميم په پيښ، سکون او زور سره تلفظ کيږي او په زير سره هم لوستلې شي او ماوردي ويلى: د جمعي ورځ د جاهليت په زمانه کې د عروبي په ورځ نومول شوي وه

لکه چې شاعر ويلى: له هغو قومو څار شم، چې دوى به د عروبي په ورځ ، ډلې ډلې سره سره یوځای شول عربو يکشني ته اول، دوشنبي ته اهون ، سه شنبې ته جباراً ، چارشنبې ته دُبَاراً ، پنجشنبې ته مؤنساً اوشنبې ته شياراً ويل.

یوشاعر په خپل شعر کې ټولې ورځې داسې یادې دي

(زه په امید سره خپل ژوند تیر وم او زما ورځ (د مرګ) به یا اول او یا اهون او یا ، جُبَاراً او یا ورپسې به دُبَاراً وي او که د دي نه هم پاتې شوم نوبیا به

: الجوهري نصر بن عاصم الیثی ، الصحاح في اللغة ، ج ، ١ ، دارالکتب العلمیه ، الطبع الثالثه ، ١٤١٤ هجرى بیروت لبنان - ص ، ١٠٠ -

٣: ابو یحی ذکرى ، شرح البهجة الوردی ج ، ٤ ، دارالکتب العلمیه الطبعه الرابعه ، ١٤١٣ هجرى ، بیروت لبنان ، ص ، ٤٩٠ -

مؤنس اويا عروبة او يا به شيار وي (نود جمعي دورخي معنا: د خلکو يوخاي کيدل، په دی ورخ هم خلک د لمانخه لپاره سره رايوخي کيري .

د جمعي اصطلاحي تعريف :

الْجُمُعَةُ بِتَثْنِيَةِ الْمِيمِ ، حَكَاهُ ابْنُ سَيِّدَةَ ، وَالْأَصْلُ الضَّمُّ .⁸

وَاشْتِقَاقُهَا : مِنْ اجْتِمَاعِ النَّاسِ لِلصَّلَاةِ ، وَقِيلَ : لَجَمْعِهَا الْجَمَاعَاتِ ، وَقِيلَ : لَجَمْعِ طِينِ آدَمَ فِيهَا .

وَقِيلَ : " لِأَنَّ آدَمَ جُمِعَ فِيهَا خَلْقُهُ " رَوَاهُ أَحْمَدُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ . وَقِيلَ لِأَنَّهُ جُمِعَ مَعَ حَوَاءَ فِي الْأَرْضِ فِيهَا ، وَفِيهِ خَبْرٌ مَرْفُوعٌ ، وَقِيلَ : لِمَا جُمِعَ فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ

أَوَّلُ مَنْ سَمَّاهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَعَبُ بْنُ لُؤَيٍّ ، وَاسْمُهُ الْقَدِيمُ : يَوْمُ الْعُرُوبَةِ ، وَهُوَ أَفْضَلُ أَيَّامِ الْأُسْبُوعِ . وَهِيَ (أَفْضَلُ مِنَ الظُّهْرِ) ، أَي : مِنْ ظُهُرِ يَوْمِهَا مَمَّنْ تَجِبُ عَلَيْهِ بِلَا نِزَاعٍ ، .

ژباړه: د جمعي لفظ د ميم په دري کوني حرکت سره لوستلی شي، داخبره ابن اسیده کړي ده، په اصل کي د ميم پيښ دی ، او جمعه د اجتماع د خلکو لپاره

⁸ : الداغستاني محمدامين بن ملا احمد، مطالب أولي النهی في شرح غاية المنتهى ج، ٤، مطبعة داغستان

خوارزم ، ١٣٨٥ هجري ، الطبعة الخامسة ، ص ، ١٢٧- ، المكتبة الشاملة، الاصدار الثاني ، أي مقترحات أو ملاحظات

ترسل إلى nafeemail@yahoo.com

د لمانخه نه مشتقه (اخستل) شوي او خكه ورته جمعه وايي چي ټولني ټولني خلك په دي ورځ سره يوځا ي كيري او د دم عليه السلام خټه په دي ورځ سره رايوځاي كړ شوي وه خكه ورته جمعه وايي او ويل شوي چي دم عليه السلام په دي ورځ حوا بي بي سره په خمه يوځاي شوي و، چي په دي مورد كي يو مرفوع حديث هم شته او خكه ورته جمعه وايي: چي هر قسمة خير پكي جمعه دي دا ورځ لومړي حل په دي نوم (جمعي) سره كعب بن لؤي اونوموله، او پخواني نوم يي عروبه (د بنكلا ورځ) و. دا د هفتي تر ټولو ورځو غوره ده او په اتفاق د علماوو، د جمعي لمونځ د ماسپينين لمانخه نه غوره ده .

دويم مبحث : د جمعي د لمانخه شرعي حكم:

امام محمد بن اسماعيل البخاري رحمه الله تعالى په خپل مشهور كتاب صحيح البخاري كي يو مستقل باب په دي خبره قائم كړي دي، چي د جمعي لمونځ فرض دي.

بَابُ فَرَضِ الْجُمُعَةِ لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى⁹

{ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ }

ژباړه: باب دي په فرض د جمعي كي، د الله تعالى په دي وينا:

كله چي اواز وشي لپاره د لمانخه د ورځي دجمعي، نو د الله تعالى ذكر (لمونځ او خطبه) ته ولاړ شي او خرڅول پريردي او دا ستاسو لپاره غوره عمل دي، كه پوهيرئ) په مطالب اولي النهي چي شرح د غاية المنتهي دي د جمعي د لمانخه د لمړي حل د فرضيت واقعه په لاندي عنوان سره ذكر كړي ده.

(وَفُرِضَتْ بِمَكَّةَ قَبْلَ الْهَجْرَةِ) ، لِمَا رَوَى الدَّارَقُطْنِيُّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ¹⁰ ، قَالَ { :
أَنَّ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجُمُعَةِ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ ، فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَجْمَعَ

⁹: بخاري محمد بن اسماعيل صحيح البخاري، ج ٢، ٢٤، دريم چاپ، ١٣٨١ هجري مطبعه :، ايج، ايم سعيد كمپني، كراچي پاكستان، ص ٢٨٧-

١١: الداغستاني محمدامين بن ملا احمد، مطالب اولي النهي في شرح غاية المنتهي ج، ٤، مطبعه داغستان خوارزم، ١٣٨٥ هجري،

الطبعه الخامسه، ص، ١٢٧-، المكتبه الشامله، الاصدار الثاني، أي مقترحات أو ملاحظات ترسل إلى nafeemail@yahoo.com

بِمَكَّةَ ، فَكَتَبَ إِلَى مُصْعَبِ بْنِ عُمَيْرٍ : أَمَا بَعْدُ ، فَاَنْظُرْ إِلَى الْيَوْمِ الَّذِي تَجْهَرُ فِيهِ
 الْيَهُودُ بِالزُّبُورِ لِسَبْتِهِمْ ، فَاجْمَعُوا نِسَاءَكُمْ وَأَبْنَاءَكُمْ ، فَإِذَا مَالَ النَّهَارُ عَنْ شَطْرِهِ
 عِنْدَ الزَّوَالِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ ، فَتَقَرَّبُوا إِلَى اللَّهِ بِرَكَعَتَيْنِ { .فَأَوَّلُ مَنْ جَمَعَ مُصْعَبُ
 بْنُ عُمَيْرٍ حَتَّى قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ ، فَجَمَعَ عِنْدَ الزَّوَالِ
 مِنَ الظُّهْرِ وَالْجَمْعُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَوْلٍ مَنْ قَالَ : أَوَّلُ مَنْ جَمَعَ أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ ، وَهُوَ
 : أَنْ أَسْعَدَ جَمَعَ النَّاسَ ، فَإِنَّ مُصْعَبًا كَانَ نَزِيلَهُمْ ، وَكَانَ يُصَلِّي بِهِمْ وَيَقْرَأُ بِهِمْ
 وَيُعَلِّمُهُمُ الْإِسْلَامَ ، وَكَانَ يُسَمَّى الْمُقْرِي .فَأَسْعَدُ دَعَاهُمْ ، وَمُصْعَبُ صَلَّى بِهِمْ
 .وَفِي الْبُخَارِيِّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ : " إِنَّ أَوَّلَ جُمُعَةٍ جُمِعَتْ بَعْدَ جُمُعَةِ فِي مَسْجِدِ
 النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِ عَبْدِ الْقَيْسِ بِجَوَاشِي مِنَ الْبَحْرَيْنِ ¹¹

ژباړه: د جمعي لمونځ په مکه مکرمه کې د هجرت نه مخکې فرض کړی شوی و دارقطني له ابن عباس رضي الله تعالى عنهما نه روايت کړی، چې نبي صلی الله عليه وسلم ته د هجرت نه مخکې په مکه مکرمه کې د جمعي د لمانځه اجازت (د الله جل جلا له له خوا) شوی و، خو هغه په مکه مکرمه کې و نکړی شو نومصعب بن عمير ته يې خط ورواستولو، اما بعد : وگوره هغي ورځې ته چې يهود د هفتي لپاره په لوړاو از تورات وايي، په دې ورځ (جمعه) خپلي بنځي او زامن را يوځای کړی اوچې کله ورځ له نيمايي حصي نه واورې ، (لمر زوال وکړي) نو الله تعالى دوه رکعته لمونځ وکړی

اول کس ، چې د جمعي لمونځ يې کړی ، مصعب بن عمير و، بياچې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم مدینې منورې ته هجرت وکړ نود ماسپښين په وخت کې د لمر له زوال سره يې د جمعي لمونځ وکړ .

دا چې ځينې وايي اول د جمعي لمونځ اسعد بن زرارة کړی، تطبيق يې دادي چې اسعد خلک رايوځای کړل او مصعب بن عمير د دوی ميلمه و خلکوته يې د جمعي لمونځ ورکړ اوخلک يې عباداتو ته دعوت کړل او داسلام تعليم يې ورته وکړ نو ځکه مصعب بن عميرته د مقری (لوستونکی) نوم ورکړ شوی . سعد خلک رادعوت کړل او مصعب بن عمير د جمعي لمونځ ورکړ .

له ابن عباس نه روايت دی (چې اول د جمعي لمونځ، له نبي صلی الله عليه وسلم د مسجد نه وروسته په جواثاکي شوی، چې دبحرين له کليو نه يوکلی و

بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع، دجمعي د لمانحه د فرضيت په هكله ذكر كړي دي : **الْجُمُعَةُ فَرَضٌ لَا يَسَعُ تَرْكُهَا وَيُكْفَرُ جَاحِدُهَا وَالِدَلِيلُ عَلَى فَرَضِيَّةِ الْجُمُعَةِ**

الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ وَإِجْمَاعُ الْأُمَّةِ ، أَمَّا الْكِتَابُ فَقَوْلُهُ تَعَالَى { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ } وَأَمَّا السُّنَّةُ فَالْحَدِيثُ الْمَشْهُورُ وَهُوَ مَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ { إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَرَضَ عَلَيْكُمْ الْجُمُعَةَ فِي مَقَامِي هَذَا ، فِي يَوْمِي هَذَا ، فِي شَهْرِي هَذَا ، فِي سَنَتِي هَذِهِ فَمَنْ تَرَكَهَا فِي حَيَاتِي أَوْ بَعْدَ مَمَاتِي اسْتِخْفَافًا بِهَا وَجُحُودًا عَلَيْهَا وَتَهَاوُنًا بِحَقِّهَا وَلَهُ إِمَامٌ عَادِلٌ أَوْ جَائِرٌ فَلَا جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَلَا بَارَكَ لَهُ فِي أَمْرِهِ ، إِلَّا لَا صَلَاةَ لَهُ ، إِلَّا لَا زَكَاةَ لَهُ ، إِلَّا لَا حَجَّ لَهُ ، إِلَّا لَا صَوْمَ لَهُ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ فَمَنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ } .

وَرُوِيَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ { مَنْ تَرَكَ ثَلَاثَ جُمُعٍ تَهَاوُنًا طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ ، - وَذَكَرَ أَبُو دَاوُدَ أَيْضًا هَذَا الْحَدِيثَ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ ثَلَاثَ جُمُعٍ تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ (12) وَمِثْلُ هَذَا الْوَعِيدِ لَا يُلْحَقُ إِلَّا بِتَرْكِ الْفَرَضِ وَعَلَيْهِ إِجْمَاعُ الْأُمَّةِ (13)

ژباړه: د جمعي لمونځ فرض قطعي دی پريبنودل يې روانه دي، منكر يې كافر دی د فرضيت دليل يې د الله جل جلاله كتاب قرانكريم او د نبی صلی الله عليه وسلم سنت او اجماع (اتفاق) د ټول امت دی .

الله جل جلاله د جمعي په سورة كې فرمايلي: كله چې د جمعي دلمانحه لپاره اذان وشي، نو تاسي د الله تعالی ذكر (لمانحه او خطبي) ته ځانونه رسوي (او سنت (حديث) دليل يې دغه مشهور حديث د نبی صلی الله عليه وسلم دی : **الله تعالی په تاسو د جمعي لمونځ په دې ځای او په دې ورځ او په دې مياشت او په دې كال كې فرض كړی دی**

چا چې زما په ژوند او يا زماله وفات وروسته د سپكاوي له كبله او يا د انكار له امله او يا د سستی له وجې، پريبنود او د ده لپاره عادل پاچا او يا ظالم پاچا وي، الله تعالی دې د هغه مختلف كارونه يوځای نه كړي او الله تعالی دې د هغه په

: ابوداؤد سليمان بن اشعث ، سنن ابی داؤد ، ج ، ۳ - ، دريم چاپ ، ۱۳۸۵ هجري = مطبوعه: ایچ ، ایم سعید کمپنی ، کراچی پاکستان . ص ، ۳۴۷ -

: بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع ج ، ۳ ، ص ، ۷-۱۳

کار کی برکت وا نه چوي، خبر اوسئ چي د ده نه لمونخ، نه زکاة، نه حج اونه روژه قبليري، ترخو چي توبه ونه باسي، الله سبحانه و تعالی يي توبه قبلو وي او له ابن عمر رضی الله عنهما نه روایت دی، چي رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: خوک چي دري حله د جمعي لمونخ د سستی له کبله ونکړي، الله تعالی يي په زړه مهر لگوي

ابوداود هم دغه حدیث ذکر کړی دی، چي عربي متن يي مکمل پورته ليکل شوی او حواله هم پرې ورکړ شوي ده)

اودا ډول وعید (په عذاب سره ویره) غیرد فرضو له پریښود لویه بل شي نوي .

د جمعي د لمانخه په فرضیت د ټول اسلامي امت اجماع (اتفاق) دی .

ردالمحتار لاندې عبارت د جمعي د لمانخه د فرضیت په هکله ذکر کړی دی .

الْجُمُعَةُ بِتَثْلِيثِ الْمِيمِ وَسُكُونِهَا (هِيَ فَرَضٌ) عَيْنٌ (يَكْفُرُ جَاحِدُهَا) لِثَبُوتِهَا بِالذَّلِيلِ الْقَطْعِيِّ كَمَا حَقَّقَهُ الْكَمَالُ وَهِيَ فَرَضٌ مُسْتَقَلٌّ أَكَدُّ مِنَ الظُّهْرِ وَلَيْسَتْ بَدَلًا عَنْهُ كَمَا حَرَّرَهُ الْبَاقَانِيُّ مَعْرِيًّا لِسِرِّي الدِّينِ بْنِ الشَّحْنَةِ وَفِي الْبَحْرِ : وَقَدْ أَفْتَيْتُ مَرَارًا بِعَدَمِ صَلَاةِ الْأَرْبَعِ بَعْدَهَا بِنِيَّةِ آخِرِ ظَهْرِ خَوْفِ اعْتِقَادِ عَدَمِ فَرَضِيَّةِ الْجُمُعَةِ كَمَا حَقَّقَهُ الْكَمَالُ) وَقَالَ بَعْدَ ذَلِكَ وَإِنَّمَا أَكْثَرْنَا فِيهِ نَوْعًا مِنَ الْإِكْتَارِ لِمَا نَسْمَعُ عَنْ بَعْضِ الْجَهْلَةِ أَنَّهُمْ يَنْسُبُونَ إِلَى مَذْهَبِ الْحَنْفِيَّةِ عَدَمَ افْتِرَاضِهَا ، وَمَنْشَأُ غَلَطِهِمْ قَوْلُ الْفُؤُورِيِّ وَمَنْ صَلَّى الظُّهْرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي مَنْزِلِهِ وَلَا عُدْرَ لَهُ كُرْهُ وَجَازَتْ صَلَاتُهُ (قَوْلُهُ أَكَدُّ مِنَ الظُّهْرِ) أَي لِأَنَّهُ وَرَدَ فِيهَا مِنَ التَّهْدِيدِ مَا لَمْ يَرِدْ فِي الظُّهْرِ ، مِنْ ذَلِكَ قَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " { مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ } " رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْحَاكِمُ وَصَحَّحَهُ ، فَيُعَاقَبُ عَلَى تَرْكِهَا أَشَدَّ مِنَ الظُّهْرِ وَيُنَابُ عَلَيْهَا أَكْثَرُ وَلِأَنَّ لَهَا شُرُوطًا لَيْسَتْ لِلظُّهْرِ تَأْمَنُ (قَوْلُهُ : وَلَيْسَتْ بَدَلًا عَنْهُ إلخ) تَصْرِيحٌ بِمَفْهُومِ قَوْلِهِ : وَهِيَ فَرَضٌ مُسْتَقَلٌّ¹⁴

14: محمد علاء الدين ابن الشيخ على الحصني الحنفي، رد المحتار، ج 6، ص 38-

ژباړه: جمعه د ميم په حرکت او یاسکون سره لیکل کیږي، د دې ورځې لمونځ فرض عین دی (او منکر یې کافر دی) ځکه چې په یقیني دلائلوسره ثابت دی، ځنګه چې کمال د دې خبرې تثبیت کړی دی او دا یو مستقل فرض دی، د ماسپینین لمانځه نه زیات پکې تاکید شوی او د ماسپینین د لمانځه بدل نه دی، ځنګه په الباقانی کې سری الدین ابن شحنه ته منسوب دي .

په بحرا لرائق کې لیکلي : ماڅو کرته په دې فتوا ورکړې ده، چې څلور رکعتو لمونځ د جمعي لمانځه نه وروسته د ماسپینین د لمانځه په نیت مه کوئ، ترڅو خلک دا گمان ونه کړي چې د جمعي لمونځ فرض نه دی او دا خبر کمال هم ثابته کړې ده) له دې نه وروسته یې ویلي دي: مور په دې اړه یوډول زیاته څیړنه کړې، ځکه چې له ځینو جاهلانو او رو، وایي: د جمعي لمونځ د احنافو په نزد فرض نه دی) او د دوی د غلطی منشاء، د قدوري دا عبارت دی: څوک چې د جمعي په ورځ د ماسپینین لمونځ بې له عذره په خپل کور کې وکړي نو دا روا دی، سره له مکروه والي (

دکنز د مصنف دا خبره چې د جمعي لمونځ د ماسپینین لمانځه نه هم زیات مؤکد(قوي) دی، ځکه چې د دی لمانځه پرینودلوکې دومره تهدید راغلی کوم چې د ماسپینین د لمانځه په پرینودلو کې نه دي راغلی .

د دې جملې نه دا قول د نبی صلی الله علیه وسلم دی: څوک چې د جمعي لمونځ درې کرته په قصدسره (بې له ضرورته) پریردي، الله تعالی به یې په زړه باندي مهر ولگوي .

د دې حدیث روایت احمد او حاکم کړی او صحیح یې هم گرزولی.

د جمعي د لمانځه په پرینودلو دومره زیات عذاب او گناه ده څومره چې د ماسپینین د لمانځه په پرینودلو نشته، او ثواب یې هم د ماسپینین له لمانځه نه زیات دی، ځکه چې د دې لمانځه لپاره خاص شرطونه دي، چې هغه د ماسپینین د لمانځه لپاره نشته .

دا قول د ماتن چې: د جمعي لمونځ د ماسپینین له لمانځه بدل نه دی) تصریح په دې خبرې ده، چې دا یو مستقل فرض دی .

مجمع الأنهر شرح ملتقى الأبصار، د جمعي د لمانحه د فرضيت په هكله داسي ليكلي :

وَهِيَ فَرِيضَةٌ مُحْكَمَةٌ لَا يَسَعُ تَرْكُهَا وَيَكْفُرُ جَاحِدُهَا وَهِيَ فَرَضٌ عَيْنٌ¹⁵

ژباړه: د جمعي لمونځ محكم فرض دی، پرینودل یې نه دی روا څوک چې تری انکار کوي هغه ته نسبت د کفر کولې شي .

دریم مبحث : د جمعي د لمانحه شرطونه :

الف: د وجوب شرطونه : د وجوب د شرطونو مطلب دادي چې په چاكي دا شرطونه موجود شي نو په دغه ځلكو د جمعي لمونځ فرض دی.

امام سرخسي رحمه الله تعالى په مبسوط كې د دي شرطونو په هكله ليكلي دي -

الشرايط في المصلي لوجوب الجمعة: فالإقامة والحريّة والذكورة والصحة
 لحديث جابر رضي الله تعالى عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم { :
 مَنْ كَانَ يَوْمًا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَعَلِيهِ الْجُمُعَةُ إِلَّا مُسَافِرٌ وَمَمْلُوكٌ وَصَبِيٌّ وَامْرَأَةٌ
 وَمَرِيضٌ } الْمُسَافِرُ وَالْمَمْلُوكُ وَالْمَرْأَةُ وَالْمَرِيضُ إِذَا شَهِدُوا الْجُمُعَةَ فَأَدَّوْهَا
 جَازَتْ لِحَدِيثِ الْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ { كُنَّ النِّسَاءُ يُجْمَعْنَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيُقَالُ لَهُنَّ لَا تَخْرُجْنَ إِلَّا تَفَلَاتٍ أَيْ غَيْرَ مُتَطَيِّبَاتٍ } وَلِأَنَّ
 سُقُوطَ فَرَضِ السَّعْيِ عَنْهُنَّ لَا لِمَعْنَى فِي الصَّلَاةِ بَلْ لِلْحَرَجِ وَالضَّرَرِ فَإِذَا تَحَمَّلُوا
 التَّحَقُّوْا فِي الْأَدَاءِ بِغَيْرِهِمْ¹⁶

ژباړه: كوم د وجوب شرطونه چې د جمعي د لمونځ كوونكو لپاره اړين دي هغه

¹⁵: شيخ زاده عبدالرحمن بن الشيخ محمد بن سليمان ، مجمع الأنهر في شرح الأبحر ملتقى، المطبعة العلمية ، القديمه ، ١٣٢٨ هجري، بيروت لبنان ج ٢، ص ٣١ -

¹⁶: سرخسی شمس الدین محمد بن احمد بن سهل ، المبسوط، ٢، مطبعة السعادة، ١٣٢٤ هـ) بعناية الشيخ محمد راضي الحنفي. (القاهرة: مصر العربي ، وأعيد نشر هذه الطبعة في بيروت (1986) ص ٣٨٠ - ٣٩٠.

۱: اقامه دی، یعنی مسافر به نوي، ۲: ازاد به وي په غلام نشته ۳: او نر به وي په بنځو لازم نه دی ۴: روغ به وي، په مريض نشته ۵: بالغ به وي په نابالغ فرض نه دی ۶: عاقل به وي په ليوني فرض نه دی)

دا دوه اخري شرطونه ځينو خلکو نه دي ذکر کړي، ځکه چې ليوني او نابالغ په يوشمې مکلف نه دي: مسافر، غلام، بڼځه او مريض که دجمعي لمانځه ته حاضر شول نو دا روادي څنگه چې په حديث د حسن رضی الله تعالی عنه کې ذکر شوي: بنځو به دجمعي لمونځ له نبی صلی الله علیه وسلم سره کولو، ورته ويل کيدل به: له کوره چې راوځي، خوشبويي مه استعمالوي.

او بل دا چې دجمعي لمونځ فرض دی د دوی نه دا فرض د تکليف او ضرر په وجه ساقط دي، نه له دې وجې چې دوی د لمانځه اهل نه دي. کله چې دوی دا حرج او ضرر برداشت کړ نو د نورو خلکو سره په اداء دجمعي کې برابر دي. له دوی نه ځکه فرضيت ساقط دی، چې دا ډول خلک په خپل اختيار کې نه دي، د دې لپاره چې په يو چا تکليف بما لايطاق (تروسي پورته) رانه شي ځکه ورباندي دجمعي لمونځ لازم نه شو او کول يې ورته صحيح دي.

ب: دجمعي د لمانځه اداء شرطونه:

د اداء د شرطونو مطلب دادې چې لاندني شرايط چې هرچرته موجود شي دجمعي لمونځ هلته فرض عين دی

۱: بناړ، ۲: پادشاه، ۳: وخت، ۴: خطبه، ۵: اذن (اجازت)، ۶: جماعت.

بناړهغه ځای ته ويلى شي چې د هغه ځای ټول لمونځ کونکي سره رايوځای شي نو د دوی ترتولوپه غټ مسجدکې به ځای نه شي او په دې خبره زياتو فقهاوو فتوا ورکړي ده ځکه چې زيات خلک د شريعت د احکاموپه کولو کې سست شوي دي او دا تعريف په ډيرو غټو کليوهم صادقېري.

که د مسلمانانو مشر (حاکم) مړ شو او يا دفتني له کبله دجمعي لمانځه ته نه شوی حاضریدلی او بل داسي څوک نه و چې دجمعي د لمونځ د اقامت حق يې درلود، عام خلک به دجمعي د لمانځ لپاره خطيب ټاکي، ځکه چې دا يوه اړتيا ده سره له دې چې په دې وخت اوځای کې بالکل نه امام (د علاقې حاکم) او نه قاضي شته.

اوپه دي خبرسره جهالت دهغه چا څرگند شو ، چي وايي د فتنې په دوران كي د جمعي لمونځ صحيح نه دي او حال دادي چي په كوم وطن باندي كافران غالبه شي (قبضه يي كړي) هلته هم د جمعي لمونځ صحيح دي 17 كه حاكمان كافران وو مسلمانانو ته د جمعي لمونځ كول روايي او قاضي به د مسلمانانو په رضاييت سره مقرریدی شي

خوپه مسلمانانو واجب دي چي د كافرانو نه دي د مسلمان والی غوښتنه وكړي 18

يادونه !! هغه غټ كلي چي پورتنی تعريف ورباندي تطبيقیږي په هغوكي د جمعي لمونځ فرض عين دي د مثال په توگه: د اندرو په ولسوالی ك: د ميري بازاردی چي په دي كي دښار ټول شرايط برابر دي، د جمعي لمونځ پكي فرض عين دي په هم دي ډول په غټوكلو كي هم فرض عين دي، چي دښار پورتنی تعريف (كوم چي ردالمختار كړی) پری صادق وي لكه چارديوال ، مهمان او حبيب گوډلی او نانی او زرین او مونگر. ده يك په ولسولی كي لكه : تاسن، رامك او كندراو رباط او داسي نور كلي او هغه بازارونه چي پكي خلك د سودا لپاره راځي او د خلكو د ضرورت توکي پكي ترلاسه كيږي په دي ټولو كي د جمعي لمونځ فرض عين دي (البته كه علماووكرام كومه استثنایي فيصله په يوځای كي ديوخاصو شرايطو له امله وكړه هغه بيله خبره ده، زما دا تحقيق په نورمالو او استقراري حالاتو پوري تړلی دي، چي كله اسلامي دارالافتاء يوه ځانگړي فتوا وركړي، چي هغه د علماوو په لزوم ديداو مصلحت پوري تړلي وي و عمل يي د ټولو مسلمانان يوه دينی دنده ده .

په قرانكريم كي امرشوی چي تاسي د جمعي لمانځه ته لاړ شئ او علماوو ورڅه شرايط ورته ايښي دي ، د ردالمختار شرايط خو پورته ذكرشول او دامام ابويوسف رحمة الله تعالى عليه نه د ښار په مورد كي مختلف روايتونه راغلي دي ، يوازي دا روايت نه دي چي ښار هغه ځای دي چي هلته امير، قاضي وي او شرعي احكام نافذ وي ، چي دا خبره هم په قول د علي كرم الله وجهه پوري موقوفه ده چي يو روايت د امام ابويوسف رح نه دي او

17: محمد علاء الدين ابن الشيخ على الحصني الحنفي ، ردالمختار ج ، 6 ، ص ، 42-43

18 : محمد علاء الدين ابن الشيخ على الحصني الحنفي ، ردالمختار ج ، 6 ، ص ، 63-

دهغه نه نور روايتونه هم نقل دي ، تبیین الحقائق کې د بنار د تعريف په هکله داسې ليکلي دي : دجمعي د لمانځه داداکولو يوشرط دادې چې د جمعي لمونځ به په بنار کې کيږي له وجې د قول د علي رضي الله عنه : نشته د جمعي لمونځ او تکبيرات تشریق او نه د کوچني او لوی اختر لمونځ مگر په بنار کې.

او بيا ماتن ويلي: (دکنز ملاصاحب) بنار هر هغه ځای دی چې هغه لره امير او قاضي او د شريعت احکام په کې نافذ وي . دا روايت له امام ابو يوسف (رح) نه نقل شوی او کرخي غوره کړی او بل روايت له امام يوسف (رح) نه (په تعريف د بنار کې) دادې چې کله د يوځای خلک تر ټولو په لوی مسجد کې سره راټول شي او پکې ځای نه شي، دابنار دی . او دا روايت بلخي غوره کړی . او بل روايت له امام ابو يوسف (رح) نه داسې نقل شوی: هر هغه ځای چې پکې هر قسمه کسب گر موجود وي او د خلکو د ضرورت وړ توکي پکې پيدا کيږي دا بنار دی. په يو بل روايت کې له امام ابويوسف رح نه داسې هم نقل شوي دي: هر هغه ځای چې لس زراوسيدونکي لري هغه بنار دی. او له امام محمد (رح) نه يو روايت داسې هم نقل شوی: هر هغه ځای چې سلطان يې بنار جوړ کړي که کلي هم وي، هغه بنار کيږي، چې خپل نائب ور واستوي او چې کله واپس راشي، هغه ځای بيا د کلي حکم ته راگرځي ¹⁹

لومړی روايت (د شريعت د نفاذ شرط) په اس وخت کې ډير گران دی ځکه چې اوس خو اسلامي خلافت نشته په زياته اسلامي نړۍ کې غير شرعي حکومتونه موجود دي له همدې کبله که مور د جمعي لمونځ پريرودو نو په حقيقت کې د قرانکريم د يو محکم ايات ډير پينودلو په معني دي. او بل دا چې فقهاوو خو مور ته لاره نه ده بنده کړی ، چې يوازي يې دبنار همدا (دقاضي او امير او نفاذ دا حکامو) تعريف کړی دی نور تعريفونه يې هم کړي دي چې پورته ذکر شول د مثال په توگه : که ډاکتر ناروغ ته درمل وليکي او هغه درمل په درملتونونو کې نه تر لاسه کيږي او ناروغه دمرگ په حالت کې

¹⁹ الحسيني محمد ، تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق ، ج ۳ ، دارالطبع الزاهرة ببولاق القاهرة مصر- ۱۳۱۵ الهجرية ، ص ۲۵ -

۱۶: (سره له دې داوول قول مطلب چې يې دبنار په تعريف کې د امير او قاضي شرط ويلي اسلامي خلافت مقصد نه دی بلکې مسلمان امير او مسلمان عالم قاضي او قادر په تنفيذ دا حکامو د شريعت نه عملاً تنفيذ، نو اول شرط هم موجود دي په اکثره اسلامي ممالکوکې (شيخ القران والحديث علامه سيد رسول حليم) ،

وي نومور به انتظار کوي تر څو هغه مرثي اوکې بيا به ډاکتر ته مراجعه کوي تر څو بل مناسب درمل ناروغ ته وليکي همدا ډول د جمعي د فرضيت دليل په قرانکريم ثابت دی او علماوو شرطونه ورته ټاکلي دي، چې په دې جمله کې يوشرط: بنار دی او دبنار گن شمير تعريفونه علماوو کړي، چې د يو تعريف شرايط مساعد نوي مور د علماوو هغه بل تعريف ته رجوع کوو او که مويوازي او يوازي يو تعريف د بنار په نظر کې نيولی وي او هغه هم په اوسني وخت کې نه شي موجود يدی نو په حقيقت کې دا د قرانکريم د يو قاطع (د جمعي لمانځه د فرضيت) ايت نسخ ده²⁰

ردالمحتار په دې اړه لاندې عبارت ليکلی:

په شرح شيخ اسماعيل کې چې د دهلوي نه يې نقل کړی ليکل شوي: د جمعي د لمانځه لپاره چې د شريعت د احکامو نفاذ چا شرط کړی: دا يې مقصدنه دی چې ټول احکام د شريعت به بالفعل جاري وي ځکه چې د جمعي لمونځ دلوی ظالم حجاج بن يوسف په زمانه کې هم چا نه دي پريښودلی احوال داچې هغه ټول احکام نه وو نافذ کړي. بلکې مقصد دادې: چې حاکم به په نفاذ د احکامو قدرت لري.

په حاشيه د ابوسعود کې هم دغه مطلب ذکر شوی چې د علامه نوح افندي له رسالې يې نقل کړي دي.

زه (ردالمحتار مصنف) وایم که د بعضو شريعي احکامو نه جاري کيدل په بنار باندې دا اثر وکړي چې مصر (بنار) نه جوړېږي، ځنګه چې ظاهر الروايه ده نو په دې ډول خو په يو اسلامي ملک کې اوس د جمعي لمونځ جواز نه لري او نه يې له ډيره وخته پخوا لرلو نو معلومه شوه چې مراد قدرت په نفاذ ده نه بالفعل جاري کيدل.²¹

۲: دجمعي داداء دويم شرط سلطان دی چې خپله يا يې نائب موجود وي که يوهم نه وی، نو د خای خلک دي يو څوک مخکې کړي د ضرورت له کبله، ځنګه چې د بحرالرائق لاندې عبارت دی -

²⁰ ليکوال ،

: ردالمختار ج ۶، ص ۲۴۳

وَلَوْ لَمْ يَكُنْ ثَمَّةَ قَاضٍ وَلَا خَلِيفَةَ فَاجْتَمَعَ الْعَامَّةُ عَلَى تَقْدِيمِ رَجُلٍ جَازٍ لِلضَّرُورَةِ
وَأُطْلِقَ فِي السُّلْطَانِ فَشَمَلَ الْعَادِلَ وَالْجَائِرَ²²

ژباړه: که په هغه ځای کې قاضي او خليفه موجود نوو، عام خلک دي د جمعي لمونځ د يو سړي په امامت ادا کړي، د ضرورت له امله او سلطان يې مطلق ذکر کړ چې عادل او ظالم دواړو ته شاملېږي .

۳: دريم شرط يې د ماسپښين وخت دی چې نه صحيح کيږي مخکې او وروسته د ماسپښين له وخته²³

۴: شرط يې خطبه ده: دوه لنډې خطبې سنت دي اوږدوالی يې مکروه دی چې يوه وره جلسه (ناسته) په اندازه د لوستلو د دريو اياتونو به د دواړو خطبو تر منځ کوي .

۵: شرط يې: اذن عام دی په داسې ځای کې به کيږي چې هر څوک ورتللی شي. رد المختار ليکلي: عادت په دې جاري دی چې هر څوک جامع جومات جوړ او اراده د جمعي د لمونځ پکې ولري نو د امام (پاچا) نه اجازت غواړي، کله چې هغه لومړی ځل ورته اجازت ورکړي نو هغه عامه اجازه حاصله شوه او د دې نه وروسته دويم ځل د امام اجازه شرط نه دی او هر خطيب کولی شي چې د امام نيابت وکړي، ځکه چې يو ځل اجازت اخستل شوی دی او دا بسنه کوي²⁴.

د نوموړي کتاب په شپږم ټوک کې ئې داډن (اجازت د خليفه) په باره کې داسې ليکلي: د پاچا له خوا عامه اجازه دومره بسنه کوي، چې د جامع مسجد دروازي د ورتلونکو په مخ خلاصې وي نوکه دکلا در وازه د دښمن د ويره له امله او عادتاً لا پخوا بنده ساتل کيدله، باک نه لري ځکه چې عامه اجازه د خپلو خلکو لپاره په ځای ده او د دروازو بنديدل خو د دښمن د دفعې لپاره دي نه د لمونځ کونکو د منع کولو لپاره، هوکې که دروازي بندي نشي بڼه خبره ده ځنګه چې په مجمع الانهر او المنهح کې راغلي دي .

البحر الرائق شرح كنز الدقائق ج، ۵، ص، ۱۴۶-۱۵۵-۲۲

: بحر ج، ۵، ص، ۷۹-۲۳

۲۵: محمد علاء الدين ابن الشيخ على الحصني الحنفي، ردالمختار ج، ۶، ص، ۵۴-۲۴

او که امام کلا ته داخل شي او در وازی بندی کړي او په خپلو ملگرو د جمعي لمونځ وکړي دا نه ده روا او که دروازي خلاصي پريږدي، رواده سره له کراهية نو امام په ديني او دنياوي چارو کي عامو خلکوته محتاج دی پاکي ده هغه ذات لره چې چاته هيڅ احتياج نه لري او هروخت د احتياج نه پاک دی .

۶: شرط يې د جَمَاعَتْ لمونځ دی 25 د جمعي لمونځ انفرادي نه کيږي ځکه چې دا عمل د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه همداسي متواتر راغلی دی

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمه الله تعالى د جمعي اونوروسنتو په اړه ليکلي

وَأَمَّا السُّنَّةُ بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَقَدْ ثَبَتَ فِي الصَّحِيحَيْنِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ { أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ } كَمَا ثَبَتَ عَنْهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ { أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْفَجْرِ رَكْعَتَيْنِ : وَبَعْدَ الظُّهْرِ رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكْعَتَيْنِ } . وَأَمَّا الظُّهْرُ فَفِي حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ { : أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَهَا رَكْعَتَيْنِ } وَفِي الصَّحِيحَيْنِ عَنْ عَائِشَةَ : " { أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَهَا أَرْبَعًا . } وَفِي الصَّحِيحِ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : { مَنْ صَلَّى فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً تَطَوُّعًا غَيْرَ فَرِيضَةٍ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ } " . وَجَاءَ مُفَسِّرًا فِي السُّنَنِ { : أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ } . فَهَذِهِ هِيَ السُّنَنُ الرَّاتِبَةُ الَّتِي ثَبَتَتْ فِي الصَّحِيحِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَوْلِهِ وَفِعْلِهِ . مَدَارُهَا عَلَى هَذِهِ الْأَحَادِيثِ الثَّلَاثَةِ : حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ وَعَائِشَةَ وَأُمِّ حَبِيبَةَ . وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ بِاللَّيْلِ : إِمَّا إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً وَإِمَّا ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً فَكَانَ مَجْمُوعُ صَلَاتِهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ فَرَضُهُ وَنَفْلُهُ نَحْوًا مِنْ أَرْبَعِينَ رَكْعَةً . وَالنَّاسُ فِي هَذِهِ السُّنَنِ الرَّوَاتِبِ عَلَى ثَلَاثَةِ أَقْوَالٍ : مِنْهُمْ مَنْ لَا يُوقِتُ فِي ذَلِكَ شَيْئًا . كَقَوْلِ مَالِكٍ فَإِنَّهُ لَا يَرَى سُنَّةَ إِلَّا الْوَتْرَ وَرَكْعَتَيْ الْفَجْرِ . وَكَانَ يَقُولُ إِنَّمَا يُوقِتُ أَهْلَ الْعِرَاقِ . وَمِنْهُمْ مَنْ يُقَدِّرُ فِي ذَلِكَ أَشْيَاءَ بِأَحَادِيثٍ ضَعِيفَةٍ بَلْ بَاطِلَةٍ كَمَا يُوْجَدُ فِي مَذَاهِبِ أَهْلِ الْعِرَاقِ وَبَعْضِ مَنْ وَافَقَهُمْ مِنْ أَصْحَابِ الشَّافِعِيِّ وَأَحْمَدَ فَإِنَّ هَؤُلَاءِ يُوْجَدُ فِي كُتُبِهِمْ مِنَ الصَّلَوَاتِ الْمُقَدَّرَةِ وَالْأَحَادِيثِ فِي ذَلِكَ مَا يَعْلَمُ أَهْلُ الْمَعْرِفَةِ بِالسُّنَّةِ أَنَّهُ مَكْذُوبٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَنْ رَوَى عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ { أَنَّهُ صَلَّى قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعًا } أَوْ { أَنَّهُ قَضَى سُنَّةَ الْعَصْرِ } " أَوْ { أَنَّهُ صَلَّى قَبْلَ الظُّهْرِ سِتًّا } أَوْ " بَعْدَهَا أَرْبَعًا " أَوْ { أَنَّهُ كَانَ يُحَافِظُ عَلَى

25: محمد علاء الدين ابن الشيخ على الحصني الحنفي ردالمختار. ج- 6، ص، 89-

الضحي { . وأمثال ذلك من الأحاديث المكدوبة على النبي صلى الله عليه وسلم .
وأشد من ذلك ما يذكره بعض المصنفين في " الرقائق والفضائل " في الصلوات
الأسبوعية والحوالية : كصلاة يوم الأحد والاثنين والثلاثاء والأربعاء والخميس
والجمعة والسبت المذكورة في كتاب أبي طالب " وأبي حامد وعبد القادر
وغيرهم . وكصلاة الألفية " التي في أول رجب ونصف شعبان والصلاة " الاثني
عشرية " التي في أول ليلة جمعة من رجب والصلاة التي في ليلة سبع
وعشرين من رجب وصلوات أخر تذكر في الأشهر الثلاثة وصلاة ليلتي العيدين
وصلاة يوم عاشوراء وأمثال ذلك من الصلوات المروية عن النبي صلى الله
عليه وسلم مع اتفاق أهل المعرفة بحديثه أن ذلك كذب عليه ولكن بلغ ذلك
أقواماً من أهل العلم والدين فظنوه صحيحاً فعملوا به وهم مأجورون على حسن
قصدهم واجتهادهم لا على مخالفة السنة . وأما من تبينت له السنة فظن أن
غيرها خير منها فهو ضال مبتدع بل كافر . والقول الوسط العدل هو ما وافق
السنة الصحيحة الثابتة عنه صلى الله عليه وسلم وقد ثبت عنه أنه كان يصلي
بعد الجمعة ركعتين وفي صحيح مسلم عنه أنه قال : { من كان منكم مصلياً بعد
الجمعة فليصل بعدها أربعاً } . وقد روي السنت عن طائفة من الصحابة جمعا
بين هذا وهذا . والسنة أن يفصل بين الفرض والنفل في الجمعة وغيرها . كما
ثبت عنه في الصحيح { أنه صلى الله عليه وسلم نهى أن توصل صلاة بصلاة
حتى يفصل بينهما بقيام أو كلام } فلا يفعل ما يفعله كثير من الناس . يصل
السلام بركعتي السنة فإن هذا ركوب لنهي النبي صلى الله عليه وسلم . وفي هذا
من الحكمة التمييز بين الفرض وغير الفرض كما يميز بين العبادة وغير
العبادة . ولهذا استحبت تعجيل الفطور وتأخير السحور والأكل يوم الفطر قبل
الصلاة ونهي عن استقبال رمضان بيوم أو يومين فهذا كله للفصل بين المأمور
به من الصيام وغير المأمور به والفصل بين العبادة وغيرها . وهكذا تمييز
الجمعة التي أوجبها الله من غيرها . وأيضا فإن كثيرا من أهل البدع كالرافضة
وغيرهم لا ينوون الجمعة بل ينوون الظهر ويظهرون أنهم سلموا وما سلموا
فيصلون ظهرا ويظن الظان أنهم يصلون السنة فإذا حصل التمييز بين الفرض
والنفل كان في هذا منع لهذه البدعة وهذا له نظائر كثيرة والله سبحانه
أعلم . 26 {

ژباړه: د جُمعي لمانځه د سنتو په هکله بخاري اومسلم د نبی صلی الله علیه وسلم نه احادیث نقل کړي: چې هغه به د جُمعي له لمانځه نه وروسته دوه رکعت له لمونځ کولو، څنگه چې همداډول په بخاري اومسلم کې نور احادیث هم روایت شوي: چې نبی صلی الله علیه وسلم به د سحر د فرضو او د ماسپښین د فرضو او د ماښام د فرضو او د ماخستن د فرضو نه وروسته دوه رکعت له لمونځ کولو.

له ابن عمر رضی الله عنه نه د ماسپښین د لمانځه د سنتو په هکله حدیث نقل شوی او همدا ډول بخاري له عائشي رضی الله تعالی عنها نه روایت کړی: چې نبی صلی الله علیه وسلم به د ماسپښین د لمانځه نه مخته څلور رکعت سنت کول او امام بخاري دام حبیبی رضی الله تعالی عنها نه روایت کړی: چې نبی صلی الله علیه وسلم فرمایلي: څوک چې په شپه او ورځ کې د ولس رکعت له لمونځ وکړي، الله تعالی به په جنت کې ورته کور جوړ کړي.

د سننو په کتابوکې دا حدیث په تفصیل سره ذکر شوی: چې نبی صلی الله علیه وسلم به د ماسپښین د فرضونه مخ کې څلور او وروسته دوه رکعت او ماخستن نه وروسته دوه رکعت او د سحر د فرضو نه مخ ته دوه رکعت له لمونځ کولو، چې د پته سنت راتبه ویلی شي چې د نبی صلی الله علیه وسلم نه په قول او فعل سره ثابت شوي دي او دلیل یې تیردرې احادیث دي چې ابن عمر، عائشي او ام حبیبی رضی الله تعالی عنهم روایت کړي: نبی صلی الله علیه وسلم به په شپه کې یولس او یا دیرلس رکعت له لمونځ کولو نوتول لمونځ د رسول الله علیه وسلم په شپه او ورځ کې نفل او فرض تقریباً څلویښت رکعت وو او علماوو د راتبه سنتو په هکله درې قوله کړي، څوک وایي: چې دنفلو لپاره وخت نه دي معلوم لکه امام مالک رح چې وایي: سنت وتر او د سحر له لمانځه نه مخته دوه رکعت دي.

د سننو لپاره د عراق خلکو وخت ټاکلی او نور هغه څوک دي، چې د نفلو په اړه یې په ضعیفو او باطلو احادیثو استدلال کړی (زیات یې بولي) څنگه چې د عراق د خلکو کړن لاره ده او ځینو شوافعو او حنابلو هم ورسره موافقه کړي، د دوی په کتابو کې نور لمنځونو هم ټاکل شوي او په دې اړه یې ځیني احادیث

هم نقل کړي چې د علماوو له خوا دانه دي پيژندل شوي او په دروغه يې نبي صلی الله عليه وسلم ته منسوب کړي د بيلگي په توگه د مازديگر د فرضو نه مخکي د څلورو رکعتونو روايت او يا د مازديگر د سنتو د قضاء روايت او يا دا چې نبي صلی الله عليه وسلم د ماسپينين د فرضونه د مخه شپږ رکعته کړي او وروسته يې څلور رکعته کړي او دا چې نبي صلی الله عليه وسلم به هروخت دځاښت لمونځ کولو او دا سي نور د درواغو احاديث چې نسبت يې نبي صلی الله عليه وسلم ته شوی او زيات دا سي احاديث هم شته چې ځيني مصنفين يې په هڅولو او فضائلو او ديوې هفتي اوکال په لمونځونو کې ذکر کوي لکه د شنبی، يکشنبی، دوشنبی، چهارشنبی او پنجشنبی او جمعي نفل، څنگه چې دابو طالب او ابو حامد او عبدالقادر او د نورو په کتابونو کې ذکر دي. اولکه صلوٰة الالفیه کوم چې د رجب په اوله جمعة او په نيمايي د شعبان کې کولی شي او ا ثنا عشریه کوم چې د رجب د مياشي په اوله کې کولی شي او درجب د دولسمي لمونځ او نور هغه لمونځونه چې په دريو خاصو مياشتو کې کيږي او داخترانو د شپو لمونځونه او د عاشورا (د لسم محرم) لمونځ او دا سي نور لمونځونه چې نبي صلی الله عليه وسلم ته منسوب دي، په اتفاق د علماوو د احاديثو (اهل جرح والتعديل) د ټولو نسبت په دروغو نبي صلی الله عليه وسلم ته شوی چې ځينو اهل علمو ته رسيدلي او هغوي پرې د صحيحو احاديثو گمان کړی او عمل يې پرې کړی، چې دوی ته به الله تعالی په دې اجر ورکړي، ځکه چې دوی په بڼه نيت، قصد او د اجتهاد له مخي پرې عمل کړی، نه له دې کبله چې د سنت مخالف عمل دی اوکله چې ورته څرگنده شي چې دا عمل د سنت خلاف دی او بياهم دوی خلاف د سنت عمل غوره گڼي نو داسي خلک گمراه، مبتدع بلکي کافر دي.

عادلانه، منځني خبره داده چې د صحيح سنت سره موافق وي کوم چې د نبي صلی الله عليه وسلم نه ثابت شوي وي.

له نبي صلی الله عليه وسلم نه د جمعي لمائحه نه وروسته دوه رکعته لمونځ کول ثابت دي او په صحيح مسلم کې د نبي صلی الله عليه وسلم نه روايت دی: څوک چې د جمعي لمائحه نه وروسته لمونځ کوي نو څلور رکعته دي کوي او دځينو صحابوو نه د شپږو رکعتونو روايت هم راغلی دی ترڅو په پورتنیو دواړو احاديثو عمل وکړای شي د فرضو او سنتو ترمنځ فاصله سنت ده؛ که د جمعي وي او يا نور فرض لمنځونو وي، نبي صلی الله عليه وسلم په

فرضو پسي متصل سنت کولو نه منع فرمایلي، چي په صحيح احاديثو ثابته شوي ده ، بايد په دريدلو او خبرو سره دا فاصله رامنح ته شي.

ډير خلک له فرضو وروسته فوراً په دوه رکعته سنتو شروع وکړي، چي دا عمل نبي صلی الله عليه وسلم منع کړی او حکمت او مقصد د دي فاصلي؛ د فرضو او سنتو ترمنح توپير دی، ځنگه چي د عبادت او غير عبادت ترمنح توپير وشي، د دي وجي نه په روژه ماتي کي بيره او په سحري کي ورستوالي مستحب دي او د وړوکي اختر په ورځ خوراک لمانځه رومبي سنت دی او دروژي د مياشتي راتک نه يوه يادوه ورځي مخکي روژه نيول منع ده دا ټول ځکه سنت دي ، چي د فرضو او نفلو (ماموربه او غير ماموربه) ترمنح توپير رامنح ته شي او عادت او عبادت سره بيل شي.

د جمعي د فرض او نفلو ترمنح بايد فاصله راشي ځکه چي مبتدعين او روافض (شيگان) د جمعي د لمانځه نيت نه کوي او متصل د سلام سره سره د سنتو په نيت پورته شي او نيت يي د ماسپينين د لمانځه کړی وي او په ظاهره خلکو ته په پام کي ورکوي، چي دوی د جمعي د لمانځه نيت کړی دی (د اسلامي دولت په وخت کي شيگان او مبتدعين ويريدل او اوس په ډاگه د جمعي د لمانځه نه مبتدعين انکار کوي) چي کله د جمعي د لمانځه او سنتو ترمنح فاصله رامنح ته شي د مبتدعينو²⁷ او شيگانو د دی بدعت مخنوی به وشي او د دي کار لپاره نوري زياتي بيلگي هم شته، کامله پوه دالله جلد جلاله سره ده.

ابن النجيم د بحرائق شرح کنزالدقائق مصنف د جمعي د لمانځه د مخکنيو سنتو په هکله داسي ليکلي: وَحُكْمُ الْأَرْبَعِ قَبْلَ الْجُمُعَةِ كَالْأَرْبَعِ قَبْلَ الظُّهْرِ كَمَا لَا يَخْفَى (أَقُولُ : قَالَ شَيْخُنَا الشَّيْخُ مُحَمَّدُ السَّرَاجِيُّ الْأَحَانُوتِيُّ وَأَمَّا كَوْنُهَا هَلْ تُقْضَى أَوْ لَا فَعَلَى مَا قَالُوهُ فِي الْمُتَوَنِّ وَغَيْرِهَا مِنْ أَنَّ سُنَّةَ الظُّهْرِ تُقْضَى يَقْتَضِي أَنَّ تُقْضَى سُنَّةَ الْجُمُعَةِ إِذْ لَا فَرْقَ لَكِنْ فِي رَوْضَةِ الْعُلَمَاءِ فِي بَابِ فَضْلِ مَنْ سَمِعَ الْأَذَانَ وَإِذَا جَاءَ الرَّجُلُ إِلَى الْجُمُعَةِ فِي وَقْتِ الْإِمَامَةِ هَلْ يُصَلِّي أَرْبَعَ رَكَعَاتِ النَّبِيِّ يُصَلِّيهَا قَبْلَ الْجُمُعَةِ أَمْ لَا قَالَ لَا يُصَلِّي بَلْ يَسْكُتُ ثُمَّ يَدْخُلُ مَعَ الْإِمَامِ فِي صَلَاتِهِ

27 : اهل بدعت ، او روافض (شيگان) د جمعي لمانځه سره حساسيت لري ، نه يي کوي او ډير عوام خلک يي د دي فريضي څخه بي برخي کړي دي

وَسَقَطَتْ عَنْهُ هَذِهِ الْأَرْبَعُ لِمَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ { إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةُ } ٢٨ هـ

ژباړه: د جمعي د لمانځه دمخکښو سنتو او ماسپښين د سنتو حکم يودی زموږ شيخ محمدراجي حانوتي ویلي: د جمعي مخکني سنت به قضاء راوړل کيږي اوکه نه؟ د متونو په کتابو کې د ماسپښين د سنتو قضا ذکر شوي نو تقاضاداده چې د جمعي د مخکنيو سنتو قضاء هم راوړل شي خو د روضه العلماء په باب د: فضل من سمع الاذان کې ذکر شوي: څوک چې د جمعي لمانځه ته راشي او جمع ولاړه وي، داسې به څلور رکعته مخکني د جمعي سنت کوي او که نه؟ هغه وويل: نه، پته خوله به دريږي او د امام سره به د جمعي لمونځ شروع کوي او دا څلور مخکني سنت ساقط شول بيايي قضاء نشته، ځکه چې په حديث کې ذکر شوي: کله چې امام د فرض لمانځه لپار راووي بيا بل لمونځ نشته غير د فرض لمانځه.

له دينه څرگنده شوه: چې د جمعي د مخکنيو سنتو قضاء نشته او داهم څرگنده شوه: چې د جمعي مخکني سنت، څلور رکعته او ورستني شپږ رکعته دي.

د جمعي د ورځې ټول لمونځ دولس رکعته دي. ځيني خلک داحتياط په نوم څلور رکعته کوي چې دا کار بدعت او حرام دی، کوم شرعي دليل نه لري.

ددې خبرې دليل چې د جمعي مخکني سنت څلور دي، لاندې حديث دی

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ { كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْكَعُ مِنْ قَبْلِ الْجُمُعَةِ أَرْبَعًا لَا يَفْصِلُ فِي شَيْءٍ مِنْهُنَّ } 29

ژباړه: نبي صلی الله عليه وسلم به څلور رکعته سنت لمونځ جمعي لمانځه نه مخکي کولو او په منځ کې به يې فاصله نه کوله.

پنځم مبحث: اوله جمعه په اسلام کې:

: ابن النجم البحر الرائق شرح كنز الدقائق، ج ٤، ص، ٣٥٠، ٢٨٣٥١

: ابن النجم، البحر الرائق، ج، ٤، ص، ٢٣٦- ابن ماجه ج ٣ ص ٤٥٤ مکتبه شامله دويمه خپرونه، 29

فَأَوْلُ مَنْ جَمَعَ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ حَتَّى قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
الْمَدِينَةَ فَجَمَعَ عِنْدَ الزَّوَالِ مِنَ الظُّهْرِ

لومړی جُمعہ مصعب بن عمير اداکړي ده تر څو چې رسول صلی الله عليه
وسلم مدینې منورې ته راغی؛ د جمعي لمونځ يې دخلکو سره د ماسپښين په
وخت کې اداء کړ.

دويم فصل: دجمعي دلماڅه فضيلت ،

لومړی مبحث : په اول وخت کې د جمعي لمانڅه ته تلل

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ
اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غَسَلَ الْجَنَابَةَ ثُمَّ رَاحَ فَكَانَتْ قَرَبَ بَدَنَةٍ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ
الثَّانِيَةِ فَكَانَتْ قَرَبَ بَقْرَةٍ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّلَاثَةِ فَكَانَتْ قَرَبَ كَبْشًا أَقْرَنَ وَمَنْ
رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَانَتْ قَرَبَ دَجَاجَةٍ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَانَتْ
قَرَبَ بَيْضَةٍ فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتْ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ³⁰

ژباړه: رسول صلی الله عليه وسلم فرمایلي : څوک چې د جمعي په ورځ
غسل وکړي په شان د غسل د جنابت او بیاد جمعي لمانڅه ته ولاړ شي، دومره
ثواب لري لکه یوه اوبنه چې خیرات کړي او څوک چې په دویم ساعت کې
ولاړ شي، دومره ثواب لري لکه یوه غوا چې خیرات کړي او چې په دریم
ساعت کې ولاړ شي، دومره ثواب لري لکه یو بښکروړ پسه چې خیرات کړي
او چې په څلورم ساعت کې و لاړ شي دومره ثواب لري لکه یوه چرگه چې
خیرات کړي او چې پنځم ساعت کې و لاړ شي دومره ثواب لري لکه یوه
هګي چې خیرات کړي او کله چې امام خطبي ته راووحی، ملائکان د خطبي
اوریدو لپاره حاضر شي .

صحيح مسلم په دوه لاندنيو احاديثو کې داسې ليکلي دي :

و حَدَّثَنِي حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ
أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ
فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا

³⁰ بخاری محمد بن اسماعیل صحیح البخاری . ج ۲۴، دریم چاپ ۱۳۸۱ هجری مطبعه : ایچ ، ایم سعید کمپنی
کراچی پاکستان ، ص ۳۹۶-

و حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا الْمُعِيرَةُ يَغْنِي الْحِرَامِيَّ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيهِ
خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا فِي يَوْمِ
الْجُمُعَةِ³¹

ژباړه: رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي: ترټولو غوره ورځ چې لمر
پکې راڅیږي د جمعي ورځ ده په دې کې ادم علیه السلام پیداشوی او په دې
ورځ کې جنت ته داخل شوی او په دې ورځ کې د جنت نه ایستل شوی او
قیامت به د جمعي په ورځ وي.

په اول حدیث کې د قیامت د قائمیدلو ذکر نشته نور دواړه حدیث په یوه معنی
دي.

دویم مبحث په اسلام کې د جمعي لومړی انعام :

وعن أنس بن مالك رضي الله عنه قال : عرضت الجمعة على رسول الله صلى
الله عليه وسلم جاءه بها جبريل عليه السلام في كفه كالمراة البيضاء في وسطها
كالنكتة السوداء فقال ما هذا يا جبريل قال هذه الجمعة يعرضها عليك ربك لتكون
لك عيدا ولقومك من بعدك ولكم فيها خير تكون أنت الأول وتكون اليهود
والنصارى من بعدك وفيها ساعة لا يدعو أحد ربه فيها بخير هو له قسم إلا
أعطاه أو يتعوذ من شر إلا دفع عنه ما هو أعظم منه ونحن ندعوه في الآخرة
يوم المزيد، ايضاً ورد ، وعن جابر رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه
وسلم قال يوم الجمعة اثنتا عشرة ساعة لا يوجد عبد مسلم يسأل الله عز وجل
شيئا إلا آتاه إياه فالتمسوها آخر ساعة بعد العصر، وروي عن سمرة رضي الله
عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم احضروا الجمعة وادنوا من الإمام
فإن الرجل ليكون من أهل الجنة فيتأخر عن الجمعة فيؤخر عن الجنة وإنه لمن
أهلها ، رواه الطبراني والأصبهاني وغيرهم³²

: مسلم بن حجاج، صحيح مسلم ج ، ٤ ، ص ، ٣٢٧-٣١

المكتبة الشاملة ،

: [صحيح الترغيب والترهيب - الألباني ، ٣٢]

ج ، ١ ، ص ، ١٧١ -

ژباړه: انس رضی الله عنه فرمایلي: نبي صلی الله علیه وسلم ته جبریل علیه السلام جمعه په خپل اورغوي (کف) کې د سپیني ائیني په شکل چې په منځ کې یې لکه تور خال غوندي و، راوړه هغه (صلی الله علیه وسلم) ورته وویل: یا جبریل دا څه شی دی؟ جبریل علیه السلام ورته وویل: دا جمعه ده، الله تعالی تاسوته درکړې چې ستا او له تانه وروسته ستاد قوم لپاره اختراشي اوستاسو لپاره په دې کې خیر دی ته اول یې اویهود او نصارا له تانه وروسته دي. په جمعه کې یو ساعت دی چې څوک خپل رب ته دعا د خیر په کې وکړي او د هغه قسمت په کې وي، الله تعالی یې ورکوي او چې د شر نه ځان ساتنه وغواړي ورنه دغه کيږي که هرڅومره لوی شرم وي.

او موږ په اخرت کې نوموړو داوړخ د (مزید) زیاتوالي ورځ .

اود جابر رضی الله عنه نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: د جمعي ورځ دولس ساعته ده کوم مسلمان چې د الله تعالی نه څه شی وغواړي، ورکوي یې تاسو طلب کړئ دغه شی د جمعي د ماښکر په اخري ساعت کې.

د سمرة رضی الله عنه نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: د جمعي لمائحه ته حاضرشئ او امام ته نږدی کینئ ځکه چې یو سړی د جنت مستحق وي خو چې کله د جمعي لمائحه ته وروسته ولاړ شي، د جنت له داخلیدو نه وروسته کيږي او حال دا چې داسړی د جنت مستحق وي .

دریم مبحث: د جمعي د لمائحه په نه کولو (وعید) اخطار

وعن ابن عباس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

من ترك الجمعة ثلاثا جمع متواليات فقد نبذ الإسلام وراء ظهره (

) من سمع النداء يوم الجمعة فلم يأتها ثم سمعه فلم يأتها ثم سمعه ولم يأتها طبع الله على قلبه وجعل قلبه قلب منافق رواه البيهقي³³

³³: صحيح الترغيب والترهيب،: محمد ناصر الدين الألباني مكتبة المعارف - الرياض الطبعة : الخامسة ج، ١، ص ١٧٩

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: څوك چې درې واره پرله پسې د جمعي لمونځ ونكړي نو اسلام يې تر شاه واچولو.

د دويم حديث ژباړه: څوك چې د جمعي دورځي اذان واوري او لمانځه ته حاضر نه شي او بيا يې واوري او حاضر نه شي او بيا اذان واوري او لمانځه ته حاضر نه شو، الله تعالى يې په زړه مهر لگوي او زړه يې د منافق ګرځوي

څلورم مبحث: د جمعي لمانځه ته په څومره اندازه مسافه كې تلل لازمي ي :

وعن جابر بن عبد الله رضي الله عنهما قال قام رسول الله صلى الله عليه وسلم خطيباً يوم الجمعة فقال عسى رجل تحضره الجمعة وهو على قدر ميل من المدينة فلا يحضر الجمعة ثم قال في الثانية عسى رجل تحضره الجمعة وهو على قدر ميلين من المدينة فلا يحضرها وقال في الثالثة عسى يكون على قدر ثلاثة أميال من المدينة فلا يحضر الجمعة ويطلع الله على قلبه

رواه أبو يعلى بإسناد لين³⁴

وروى ابن ماجه عنه بإسناد جيد مرفوعاً (وَقَالَ الْأَوْزَاعِيُّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ : مَنْ كَانَ يُمَكِّنُهُ أَنْ يَشْهَدَهَا وَيَرْجِعَ إِلَى أَهْلِهِ قَبْلَ اللَّيْلِ فَعَلَيْهِ أَنْ يَشْهَدَهَا ³⁵

ژباړه: رسول الله صلى الله عليه وسلم د جمعي په ورځ د خطبي د ويلو په وخت كې وفرمايل: هغه سړى چې مديني منوري سره په اندازه د يو ميل (۱۷۰۰ يا ۲۰۰۰ متره) كې اوسي او د جمعي لمانځه ته حاضرېدى شي خو حاضر نه شي او بيا يې دويم ځل وفرمايل: چې يوسړى په اندازه د دوه ميله كې د مديني منوري اوسي او د جمعي لمانځه ته حاضرېدلى شي خو حاضر نه شي او دريم ځل يې وفرمايل: چې يوسړى په اندازه د دريو ميلو كې د مديني

³⁴: صحيح الترغيب والترهيب،: محمد ناصر الدين الألباني مكتبة المعارف - الرياض الطبعة : الخامسة ج ، ۱ ، ص ۱۷۱ ، ۱۷۹

³⁵: سرخسى شمس الدين محمد بن احمد بن سهل ، المبسوط ج ، ۲ ، مطبعة السعادة، 1324هـ) بعناية الشيخ محمد راضي الحنفي . (القاهرة : مصر العربى ، وأعيد نشر هذه الطبعة في بيروت (1986 ، ص ۳۱۱ ،

منورې اوسې او د جمعي لمانځه ته حاضریدلې شي او حاضر نه شي، نزدې ده چې الله تعالی یې په زړه باندې مهر ولگوي. دا حدیث ابویعلی روایت کړی په لاین روایت، ابن ماجه هم د جابر رضی الله عنه نه په جیدسند سره روایت کړی .

امام اوزاعي رضی الله تعالی عنه فرمایلي: څوک چې د جمعي د لمانځه له ځايه په دومره اندازه لري وي، چې که لمانځه ته ولاړ شي نو بيا بيرته خپل کورته شپه رارسولی شي، د جمعي لمونځ په داسې شخص فرض دی .

د جابر رضی الله تعالی عنه د حدیث نه دا څرگنده شوه چې کوم واړه کلي چې هلته د جمعي لمونځ څوک نه کوي؛ په اندازه د درې ميله (تقريباً شپږ کلوميتره) تگ ورپسې ضروري دی او د امام اوزاعي په قول نوره هم زيا ته فاصله احتمال لري ، هرځای چې وړوکی کلی وي او د جمعي لمونځ په کې نه کیږي د دې ځای خلک به هغه ځای ته ورځي چې هلته د جمعي لمونځ کیږي تقريباً په اندازه د شپږو کلوميترو مسافه به مزل ورپسې کوي اويا په قول دامام اوزاعي (رح) چې دوباره خپل کور ته خلک شپه رارسولی شي، نوپه دې خلکو د جمعي لمونځ فرض دی او کوم ځای چې د جمعي لمونځ فرض وي شرایط یې برابر وي د هغه ځای په اطرافو کې هم د جمعي لمونځ فرض دی .

ابن همام په فتح القدير شرح هدايه کې ذکر کړي: د بنار پناه (اطراف) هغه ځای دی چې د بنار د مصالحولپاره وي، که په بنار پورې متصله وي اويا منفصله، په اندازه د کاني د ليندۍ چې امام محمد (رح) په نوادر کې هم دومره اندازه تعين کړې ده اويوقول داهم دی چې بنارسره يې په مزرعه (زراعت) کې فاصله نه وي راغلي اومصنف (د هدايي) ویلي: چې جامع مسجد ورته ضرور نه دی، دبنار په ټولو اطرافو کې د جمعي لمونځ روادی .

36

دریم فصل : د اخترونو لمونځ:

لومړی بحث : د اختر د لمنځونو حکم :

³⁶ابن همام ، فتح القدير ، شرح الهدايه ، ج ، ۳ ، ص ، ۱۹۹ -

حسن د امام ابوحنيفه رضی الله عنه روايت كړی، چې د اخترلمونځ په هغه كس واجب دی، چې د جمعي پرې لمونځ واجب وي خوزياته څرگنده خبره داده چې د اخترونو لمونځونه سنت دي او د دين د نبی دي، چې كول يې هدايت او پريښودل يې گمراهي ده.

د اختر په لمونځونو كې اذان او اقامة نشته او همدا سلسله د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه تر نن ورځې پورې راروانه ده او دا يې د سنتوالي دليل دی

دويم بحث: داختر د لمانځ شرطونه:

امام سرخسي رحمه الله تعالى په مبسوط كې داسي ليكلي دي :

يُشْتَرَطُ لِصَلَاةِ الْعِيدِ مَا يُشْتَرَطُ لِصَلَاةِ الْجُمُعَةِ إِلَّا الْخُطْبَةَ فَإِنَّهَا مِنْ شَرَائِطِ الْجُمُعَةِ وَلَيْسَتْ مِنْ شَرَائِطِ الْعِيدِ وَلِهَذَا كَانَتْ الْخُطْبَةُ فِي الْجُمُعَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَفِي الْعِيدِ بَعْدَهَا لِأَنَّهَا خُطْبَةٌ تَذَكِيرٌ وَتَعْلِيمٌ لِمَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ فِي الْوَقْتِ فَلَمْ تَكُنْ مِنْ شَرَائِطِ الصَّلَاةِ كَالْخُطْبَةِ بِعَرَفَاتٍ وَالْخُطْبَةُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِمَنْزِلَةِ شَطْرِ الصَّلَاةِ لِمَا ذَكَرْنَا وَالِدَلِيلِ عَلَى أَنَّ الْخُطْبَةَ فِي الْعِيدِ بَعْدَ الصَّلَاةِ مَا رُوِيَ { أَنَّ مَرْوَانَ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى لَمَّا خَطَبَ فِي الْعِيدِ قَبْلَ الصَّلَاةِ قَامَ رَجُلٌ فَقَالَ : أَخْرَجْتَ الْمُنْبَرِ يَا مَرْوَانَ وَلَمْ يُخْرِجْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَخَطَبْتَ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَلَمْ يَخْطُبْ هُوَ قَبْلَهَا وَإِنَّمَا كَانَ يَخْطُبُ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَقَالَ مَرْوَانُ : ذَلِكَ شَيْءٌ قَدْ تَرَكَ فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَمَا هَذَا فَقَدْ قَضَى مَا عَلَيْهِ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَوْعَفُ الْإِيمَانِ { يَعْنِي أَوْعَفُ أَعْمَالِ الْإِيمَانِ : 37

ژباړه: داختر د لمانځه لپاره ټول هغه شرطونه چې د جمعي د لمانځه لپاره دي ضرور او لا زمي دي يوازې خطبه چې د جمعي د لمانځه لپاره شرط ده او د اختر د لمانځه لپاره شرط نه ده ځكه د جمعي د لمانځه خطبه د لمانځه نه مخکې لوستل كيږي او د اختر د لمانځه خطبه د لمانځه نه وروسته لوستل كيږي ځكه چې دا د وعظ او نصيحت لپاره خطبه ده، لكه چې د عرفات د ورځې خطبه، د لمانځه نه وروسته ده .

37 : شمس الدين السرخسي محمد بن أحمد بن سهل (ت 483هـ - مبسوط ج 2 - ص 306 - مكتبة الشاملة

د جمعي د لمانخه خطبه د لمانخه د جز په مرتبه ده دليل يي دادې: مروان چې کله داختر د لمانخه خطبه مخکې ولوستله، يوسړی ورته راپورته شواو ورته پي وويل: مروانه! منبردي د مسجد نه بهر را ويستلو او رسول الله صلی الله عليه وسلم نه و رايستلی او داختر د لمانخه خطبه دي مخکې ولوستله او حال دا چې رسول الله صلی الله عليه وسلم به وروسته لوستله، مروان ورته وويل: دا يوشی و، چې اوس پريښودل شوی دی (يعني اوس مور خطبه مخکې وایو) ابوسعید خدری رضی الله تعالی عنه وفرمايل: دي سړي په هغه کار عمل وکړ چې ما د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه اوریدلي دي: څوک چې د شریعت مخالف عمل وويني نو هغه دي منع کوي په لاس سره او که په وس کې يي نه وه نو بيا دي په خوله سره منع کوي او که دا يي هم په وس کې نه وه نو په زړه دي د دي کارنه کرکه کوي، چې داد ايمان ضعيفه درجه ده .

دریم بحث : داخترانو فضیلت ،

عن أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ { : قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ وَلَهُمْ يَوْمَانِ يَلْعَبُونَ فِيهِمَا فَقَالَ : قَدْ أَبْدَلَكُمْ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بِهِمَا خَيْرًا مِنْهُمَا الْفِطْرَ وَالْأَضْحَى }

ژباړه: انس رضی الله عنه فرمایلي: کله چې نبي عليه السلام مدیني منوري ته تشریف راوړ؛ د مدیني د خلکو لپاره دوه ورځي وې چې لوبې به يي پکې کولې، رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وفرمايل: الله سبحانه وتعالی دا دوه ورځي په دوه نورو غوره ورځو تاسوته بدلې کړې، چې هغه د کوچني اولوی اختر ورځي دي³⁸

سرخسی شمس الدین محمد بن احمد بن سهل ، المبسوط ج ، ۲ مطبعة السعادة، 1324هـ) بعناية الشيخ محمد راضي الحنفي .
 (القاهرة: مصر العربي ، وأعيد نشر هذه الطبعة في بيروت (1986) ، ص، ۳۵۶---۳۵۹ .-

پایله

د جمعی لمونځ فرض عین دی او په مختلفو احادیثو کې یې فضیلت او غوره والی راغلی دی او دایو مستقل فرض دی او د ماسپښین تر لمانځه زیات ثواب لري او په پریښودلو یې زیات عذاب دی او په هر وخت کې ورته زیاته اړتیا لیدلې شي، ځکه چې خلک په دنیاوی کارونو کې زیات بوخت وي که د جمعی په لمونځ کې ورته دیني لارښوني و شي زیاته گټه لري او ډیر معلومات ورته کیږي او که موږ د جمعی لمونځ پریردو نو کیدای شي خلک او خصوصاً ځوان نسل له د خپل دین له معلوماتو ډیرې برخې شي، ځکه چې ټول خلک خو مدرسوته نه ځي، هغه خلک خو نیک بخته دي چې دیني زدکړې لري خوله بده مرغه نن سبا د دنیا حرص زیات شوی دی دیني زده کونکي ډیر کم دي د دعوت او تبلیغ لپاره د جمعی لمونځ ښه لار ده او بل دا چې یو مستقل فرض هم دی چې د جمعی په سوره کې په څرگنده الله سبحانه و تعالی امر کړی دی: کله چې د جمعی د لمانځه لپاره اذان وشي نو تاسې د الله تعالی ذکر (د جمعی لمونځ او خطبې) ته ولاړشئ (او دا، ایت شریف مطلق دی (داصولي فقهي په اصطلاح کې دا حکامو آیتونه خپل څلورگوني تقسیمات لري چې دهغو دا قسمامو د جملي نه یو مطلق هم دی) د احنافو دامسلک دی چې مطلق په خپل اطلاق (بی قید) جاري کیږي .

په حدیث شریف کې ذکر شوي او مخکې مې حواله ورکړي ده: د جمعی لمانځه ته تلل په هر مسلمان واجب دي او شرایط او فضیلتونه مې هم ذکر کړي دي د وجوب په شرطونو کې چې چا د مصر (بنار) شرط ذکر کړی دی او د بنار تعریف یې داسې کړی: بنار هغه ځای ته ویلی شي: چې امیر او قاضي به لري او د شریعت احکام به په کې نافذ وي .

دا د علی کرم الله وجهه قول دی او د امام ابویوسف رح نه روایت دی چې هدایي هم د جمعی په باب کې ذکر کړی چې امام کرخي غوره کړی دی په هم دې پاڼه کې یې له امام ابویوسف رح نه دوه نور روایتونه هم ذکر کړي دي

۱: بنار دې ته وایي چې کله یې اوسیدونکي سره رایوځای شي نو تر ټولو په غټ جمات کې ځای نه شي ۲: بنار هغه ځای ته ویلی شي چې هر قسمه کسب گر په کې موجود وي او د خلکو اولني اړتیاوي پکې پوره کیږي .

ردالمحتار ليكلي: په دې قول داکثرو فقهاوو فتواي ده . نور تفصيل مي په کتاب کي ورکړی دی حتی چي دهلوي (رح) ویلي: چي که د قاضي ، امير ، ديني احکامو او د حدودو شرط معتبر شي نو په ټوله اسلامي نړی کي روبي لا د جمعي لمونځ جواز نه درلود. دري امامانو، مالک، احمد او شافعي او نورو جمهورو فقهاوو (رحمهم الله تعالى) ټولو په اتفاق سره بي له دې تعريفه (چي امير، قاضي او تنفيذ د احکامود شريعت) د جمعي لمونځ فرض عين گرزولي دی او احنافو علماوو ، چي د بنار شرط ايښی دی خو، تعين او حصر يي په يو تعريف کي نه ده کړی نوموړو نورو تعريفو ته د بنار خو چي مخکي مي ذکر کړل .

په اسلامي عباداتوکي د جمعي لمونځ خورامهيم دی ټول مسلمانان په دې مکلف دي چي دا مهمه فريضة په غوراو فکر سره ادا کړي چي ډير زيات اجر و نه لري او په ژوند کي د عبادت يوه ډيره بڼه لاره ده.

هغه څوک چي د جمعي لمونځ نه کوي ، الله تعالى يي په زړه د گمراهي مهزلگوي او ديولوی عبادت نه محرومه پاتي کيږي .

د جمعي په ورځ يو داسي ساعت دی ، چي الله تعالى په کي دعا قبلوي حتی په حديث شريف کي داهم ذکر شوي: چي يوسړی د جنت مستحق وي خو د جمعي لمانځه ته ناوخته ولاړشي، د جنت په ننوتلو کي ورسته کيږي.

چي څوک يي نه کوي نو فکرکوم چي د جنت بوي به هم و نه ويني.

ځيني خلک چي مطالعه بي کمزوري وي ، په هرځاي کي خلکو ته د جمعي لمانځه ته د نه تلو خبري کوي ، وايي په ټوله نړی کي اوس نه کيږي چي دا په دين د ناپوهی لويه بڼه ، لويه گناه ده . په درنښت

حزب الله ربنتين ، غزنيوال ، فاضل وفاق المدارس العربيه ، ايم اے اسلاميات و عربي ، يونيورسټی پيښور ، ليسانسه پوهنځي شرعيات پوهنتون کابل افغانستان

دپای نيته : ۲۲ سلواغه ۱۳۸۹ش مطابق ۹ فروری ۲۰۱۱- ميلادی پيښور

ماخذونه

- ١: ابوداؤد سليمان بن اشعث ، سنن ابي داؤ
- ٢: ابو يحيى زكريا ، شرح البهجة الوردية
- ٣: ابن همام ، فتح القرير ، شرح الهدايه ،
- ٤: بخارى محمد بن اسماعيل صحيح البخارى
- ٥: الباني ناصر الدين ، صحيح الترغيب والترهيب
- ٦: بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع
- ٧: البحر الرائق شرح كنز الدقائق
- ٨ الجوهري نصر بن عاصم الليثي ، الصحاح في اللغة ،
- ٩: الحسيني محمد، تبين الحقائق شرح كنز الدقائق
- ١٠: الداغستاني محمدامين بن ملا احمد، مطالب أولي النهى في شرح غاية المنتهى
- ١١: سرخسى شمس الدين محمد بن احمد بن سهل ، المبسوط: مصر العربى
- ١٢: شيخ زاده عبدالرحمن بن الشيخ محمد بن سليمان ، مجمع الأنهر في شرح الأبحر
- ١٣: مسلم بن حجاج، صحيح مسلم ،
- ١٤: مولوى سيد رسول ، حلیم ، (شيخ القران والحديث) باللؤ المنثور
- ١٥: محمد علاء الدين ابن الشيخ على الحصني الحنفي ، رد المختار

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**